Nekrolog życia
Hermana Schugt, nauk wyzwolonych i filozofii Doktora - Professora Uniwersytetu Jagiellońskiego Członka wielu Towarzystw Naukowych

---

Wątłe a znikome jest życie człowieka
choćiażby jego największym zakreślone
światłem — po krótkiej bytności na tey zie-
mi, znika bez śladu; i nic niezostawia
po sobie oprócz wspomnienia, które tkwi
w jego pismach, lub czynach — Dla tego też
życie męża który sprawował aż do póź-
ney starości dla dobra bliźnich i kraju,
zasługuje na to przynaymniey, aby je pil-
nie spisać, jako piękny wzór dla przyszłego
pokolenia — Takie było życie Hermana Schu-
gta, aczkolwiek ciche, i niewychodzące z
obrębu świata, który sam sobie stworzył —
atoli nieskażone i użyteczne — Pierwszą jego
Oyczyzną była Francya — gdyż urodził się w
mieście Bonn nad Renem — z rodziców zna-
komitszych obywatelskiemi cnotami — aniżeli
bogactwem li godnościami — pierwsze nauki
li wyobrażenia skształcił. w szkołach Jezui-
tów w Kolonii — gdzie jak mawiał skwitły

zobie

sobie nauki jak mech na starym dachu — a
a światło płonęło jak lampa w więzieniu, —
zakładnie je też ukończyć, gdy Rewolucya fran-
cuzka wybuchła, i zmusiła go schronić się
do Niemiec — czując swe powołanie i nadewszyst-
ko miłując nauki — udał się do sławnej podów
czas Akademii w Jena, która między swemi
członkami liczyła największych mężów nau-
kowego świata — jego pilność — szybko roz-
wijające się ~~xxxx~~ zdolności — łagodność
charakteru, i czystość obyczajów — zjednały
mu chęci wszystkich niemal profesorów — dla
czego otwarli też dla niego swoje domy i
serca — a w towarzystwie tak uczonych mężów
młody uczeń skrzętnie używał korzystać
z wiadomości, które mu udzielano już jako
przyjacielowi, i przystojnie w kolledze — Po
ukończonych tamże naukach, zaszczycony
będąc członkiem Towarzystwa Naukowego
Akademii w Jenie — porzucił to miasto uczonych — i ma-
rząc sobie o przyszłości — ojczyźnie i szczęściu —
zwiedził całe Niemcy — zabawił się w Wiedniu —
i dążył ku Anglii — posiadając bowiem do-
kładnie język Angielski, pragnął też bliżej
poznać Byrona, Osyana, Szekspira, i tylu
innych, którzy aż dotąd karmili jego serce
i duszę — Atoli Bóg kieruje na tej ziemi

stałe

stałemi krokami Ołomuńca - zamiast do An-
glii los ciągnął go aż do Polski, pod same
stopy Karpackich gór - biedny uczony Emigrant
znalazł się nagle wśród dumnego wśród
ochoczej i wesołej szlachty Polskiej to nie-
przerwane pasmo biesiad - owe roztruchany,
równające się foliałom Erazma z Rotter-
damu - to życie tłumne, wesołe i braterskie,
wśród śnieżnych gór i przepysznych lasów - zajęły
jego uwagę, i zwróciły go do siebie - chciwa
oświaty i nauk nasza szlachta otoczyła go ze-
wsząd - nawracał więc przy kieliszku, a zwykłą
sobie łagodnością i pobłażaniem, ujął serca
na pół pijanej szlachty, i znalazł w nich
posłuszniejszych i pojętniejszych uczniów -
aniżeli surowi nauczyciele w publicznych
szkołach - Nowe to życie płynęło dla niego
prędko i wesoło - aż nakoniec połączywszy
się węzłami małżeńskiemi z najmłodszą cór-
ką Komera[F], porzucił swoich gościnnych przy-
jaciół - i udał się do Krakowa (1812 r.). -
Tutaj poczęła się dla niego nowa epoka -
przybywszy bowiem do tej ~~starej~~ stolicy -
znalazł świetny niegdyś Uniwersytet Ja-
gielloński, w stanie odradzania się - bo po
długich narodowych wstrząśnieniach - roz-
proszona młodzież, zbiegała się zewsząd -
Stanisław Potocki zgromadzał dopiero

[F bytego kapitana wojsk Polskich - i Obywatela Galicyjskiego]

przez

uczonych ludzi, aby zapełnić niemi wakujące
katedry, lub obsadzić nowo utworzone – Wśród
tego, iże stał pomimo, powszechnego chaosu,
uczony Potocki poznał naszego Androwieca –
którem losem ciśnięty w obcej dla niego krainie,
szukał przytułku w Jinie Mądrości – poznawszy
przeto jego zdolności, i wysoką umiejętność sta-
rożytnych i nowych języków, zapewnił mu
katedrę Literatury Greckiey i Łacińskiey – a
później i Angielskiey – w Uniwersytecie Krakow-
skim – Od tey chwili Herman Schugt roz-
winął wszystkie swe siły umysłowe – wszystkie
chwile poświęcił pracy i swemu powołaniu –
aby się wywiązać godnością z nowey i
przysposobioney Ojczyźnie – Licznie uczęszcza-
jącą młodzież na swe prelekcye, uważał ja-
ko swe dzieci i młode przyjaciele – otworzył
przed niemi swój dom, dał im wszel-
ką sposobność kształcenia się i zbogace-
nia swych wiadomości – bo on nigdy nie roz-
różniał swey skromney pracowni i swego do-
mu, od Gmachu Akademickiego i Katedry –
wszędzie i na każdem miejscu nauczał – bo
swego powołania nie ograniczał szczupłą sa-
lą, i krótkiemi godzinami prelekcyi – Lecz jego
charakter i prawość, nayleppiey malowały się
w jego postępowaniu publicznem – albowiem
ofiar

ofiarowany sobie ~~przez~~ urząd Senatora, do które-
go według ustaw Uniwersyteckich i Krajowych
nie zaprzeczone miał prawo – nieprzyjął mówiąc,
„Obowiązkom urzędowania tego niemógłbym
„zadość uczynić, bo moim użytecznym jest
„obowiązkiem, poświęcać się nauczaniu na„
„szey młodzieży – zaszczycić zaś Obywatelów
„dla czczey tylko godności, plamiłoby
„mój charakter i godność!" – Będąc atoli
Dziekanem, pełnił ten chwilowy urząd z
całą gorliwością i poświęceniem.–
Tak upływało Jego życie, wśród domowego
zacisza – pracy – i publicznego zatrudnienia –
żył w swych dzieciach i żonie, dla wszystkich –
Lecz wkrótce słotne burze zaćmiły jasny
dotąd horyzont Jego spokojnego życia – Stra„
ta ukochanych przyjaciół i dzieci liczne
i dotkliwe cierpienia zrządzone przez ciężkie
choroby, pochyliły go ku ziemi – zmusiły
zamknąć się w domowey zaciszy – i za życia
jeszcze rozstawać się ze światem. Odtąd nay„
milszą dla niego było zabawą i zatrudnie„
niem czytanie Ksiąg Ewangelii – w której
zapewne czerpał pociechę i nadzieję – ~~Atoli~~
wkrótce zupełnie ociemniał – wtenczas z
chrześcijańską spokojnością i pogodą na
twarzy ciemny stanu bawił się rozmową

ataczającey go rodziny - często powtarzając te słowa: "Tyśkie już księgę przeczytałem na "świecie drukującej mądrości i prawdy - po: "czynawszy od naymniejszych foliatów, aż do "najlichszych szpargałów - lecz teraz ostat: "nię przeczytam Ewangelię, na której "uczyłem się czytać - i znalazłem więcey i "mądrości i prawdę -"
" I któż jego życie krótkie lecz prawdziwie chrześcijańskie wszakże tyle lat pracy, i poświęcenia się dla dobra naszych rodaków i akademii zastąpiły na ten nekrolog - tak, jak nieśmiertelna zasługa X. Biskupa Woronicza, na małą blaszkę, wmurowaną zakrystii naszey katedry -
Herman Schugt rozstał się z tym światem i rodziną d. 13 listopada 1845 r. - Trzy i wspomnienia naypiękniejszą byłyby ozdobą pogrzebu - a prostą mogiła Polskiej gleby, nayuspa: niałszym nagrobkiem -
Teraz wspomnę jego dzieła które pozostały po nim jako ostatni upominek dla jego nowey Oyczyzny i braci - po większey części są one spisane w Niemieckim języku (bo ducha języka Polskiego) jak to sam żałem wyznawał) nie znał dokładnie - a przecież

dziś

sześć Tragedyi które napisał, wszystkie są Polskiey treści- oprócz jedney pod nazwą "Sylli"- w pięknym dziełku pod tytułem "Die Catacomben"- zostawił piękny wzór dla młodzieży kształcącey swoie uczucia i wyobrażenia estetyczne- Kilka też komedyi napisane w chwilach wolnieyszych są równie piękne i nacechowane znajomością sztuki i ludzi- Oprócz tych dzieł zasługują też na uwagę jego naukowe pisma- jakoto dość obszerne dzieło pod tytułem -" Słownik wszystkich wyrazów technicznych pochodzących z Greckiego, a od Europeyskich Języków, we wszystkich umiejętnościach i sztukach i wynalazkach przyjętych -" Daley o Życiu Prywatnym i Publicznym Rzymian w dwóch częściach- nadto przełożył Historyę Polską na język Grecki- zapewne w celu obeznania i tamtych stron z dziejami naszego kraju- W końcu niepodobna pominąć Grammatyki Angielskiey, ułożoney dla Polaków, jak również dwóch rozpraw- pierwszey o pokrewieństwie Języka Greckiego z Polskim, a drugiey Porównanie Osyana z Homerem- Wszystkie te dzieła nie wyszły jeszcze z druku- jeśli zaś kiedy ukażą się

ukaże się publicznie - zapewniony jestem iż będą równie przyjemnemi, jako i pożytecznemi dla naszych rodaków. -

Edmund Syn -

Józefa Frycza

5

Subsidia Litteraria.

1. De Metaphysica in genere sequentia opera praeclare agunt, adeoque consulenda sunt:

Sal: Maimon. Ueber die Progressen der Philosophie u. s. w. Berlin 1795.

J: Ch: Schwab's, K. Lh. Reinholds und J. H. Abichts Preisschriften über die Frage: Welche Fortschritte hat die Methaphisyk seit Leibnitzes und Wolfs Zeiten in Deutschland gemacht. – Berlin 1786.

Dr. Jenisch über den Grund und Werth der Entdeckungen Kants in der Metaphisyk, Moral und Esthetik. Berlin 1796.

Ch: L: Heulsen's. Prüfung der Preisfrage: Welche Fortschritte u. s. w. Altona 1790.

Jm. Kants über die Preisfrage: Welche sind die wirklichen Fortschritte etc. Königsberg 1804.

Ejusdem. Principiorum Methaphisyc. nova dilucidatio Königsberg 1755.

Ejusdem Prolegomena zu einer jeden künftigen Metaphisyk u. s. w. Riga 1783.

Mos. Mendelssohns Abhandl. über die Evidenz in den Metaphisischen Wissenschaft. eine Preisschrift. Berlin 1786.

Js. Ph. Merian Discours sur la Metaphisique Berlin 1755:

Sistematicæ Metaphisicæ tractatus in operibus a Leibnizio Wolfio, Crusio, proximisq' horum discipulis et asseclis in lucem editis præter hos sequentis adhuc commendari merentur:

Jac. F. Abels Plan einer systematischen Metaphysik Stuttgard 1787.

J. A. Eberhards kurzer Abriss der Metaphisyk. Halle 1794.

J. G. Nehrs Philosophische Versuche über die Metaphisische Naturlehre, Seelenlehre, Welt und Gotteslehre. Nürnberg u. Altdorf 1795.-

Jacobs kritische Anfangsgründe der Metaphis. Halle 1800.

G. E. Schulze Grundriss der philosophischen Wissenschaften. Wittenberg und Zerbst 1790.-

Ejusdem Kritik der theoretischen Philosophie Hamburg 1801.

P. J. S. Vogel Ideen zu einer Metaphisyk des Verstandes. Nürnberg 1801.

<u>II. De religionis philosophia s. de Theologia naturali sequentes auctores praeclare scripserunt et quidem:</u>

a.) Opera historico litteraria:

J. G. Berger Geschichte der Religionsphilosophie etc. Berlin. 1800.

Bielke Geschichte der natürlichen Gottesgelehrsamkeit Leipzig und Zelle 1742–1752.

J. G. Alb. Kippings. Versuch einer philosophischen Geschichte der natürlichen Gottesgelehrsamkt. Braunschweig 1761.

M. J. Leistikow Beytrag zur Geschichte der Gottesgelehrtheit mit einer Vorrede von Walch 1750.

Chr. Meiner's Historia doctrinae de vero deo etc. Lemgo 1780. —

Eiusdem, Geschichte der Lehre von wahren Gotte, aus dem Lateinischen von Just. Chr. Mersching Duisburg 1791.

Ph. Ch. Reinhard's Abriss einer Geschichte der Entstehung u. Ausbildung der religiösen Ideen. Jena 1794.

b.) De religione naturali in genere haec opera tractant.:

K. Fr. Bardt's Katechismus der natürlichen Religion Halle. 1790.

J. Gf. Im. Berger's Aphorismen zu einer Wissenschaftslehre der Religion Leipzig 1796.

Ambros. Bernhardt's gemeinschaftliche Darstellung
der Kantischen Lehre über Sittlichkeit, Freiheit, Gott-
heit, und Unsterblichkeit. Freiberg 1796.

Ch. F. Caliseni's Theophilus, ein Beytrag zur Philoso-
phie der Religion. Amberg und Sulzbach 1803.

J. Gh. Fichte's Anweisung zum seligen Leben, oder Re-
ligionslehre in Vorlesungen. Berlin 1806.

Gb. Bi. Gerlach's Lehrbuch der Religion innerhalb
der Grenzen der blosen Vernunft. Berlin 1802.

K. H. Heydenreichs Betrachtungen über die Philosophie
der natürlichen Religion. Leipzig 1790-1791.

Desselben Philosophisches Taschenbuch für denkende
Gottesverehrer Leipzig 1796-1798.

Desselben kleine Monatsschrift für Freunde der Reli-
gion und Feinde des Aberglaubens. Leipzig 1798-99.

Jm. Kants Religion innerhalb den Grenzen der blosen
Vernunft. Königsberg 1793.

H. Alfr. Mathaei's Handbuch der Moral und Religion etc.
Schleswig 1800.-1803.

F. Schleiermacher's Reden über Religion. Berlin 1807.-

K. Ch. F. Schmidt's philos. Dogmatik Jena 1796.
Glo: E. Schulze einige Bemerkungen über Kants Philosophi-
sche Religion. Kiel 1795.-
L. J. M. Snell's Unterredungen eines Vaters mit seinen
Söhnen über die natürliche Religion. Neuwied 1794-1804.
Desselben die vornehmsten Wahrheiten der natürlichen lie-
ben Religion etc. Bremen 1798.
Ch. W. Snell's Philosophische Religionlehre. Giessen 1807.
Pt. Villaume's Philotee etc. Berlin u. Libau 1788.
Chr. Wolfii Theologia naturalis 2 tom. 1739.
c.) De existentia Dei ejusq. proprietatibus scripserunt:
Th. Balguy, die göttliche Güte gerechtfertiget in ei-
ner Uebersezung mit Anmerkungen von J. A. Eberhard.
Leipzig 1782.-
J. Gh. Fichtes Verantwortungsschrift gegen die An-
klage des Atheismus. Jena 1799.
Ch. Garve über das Dasein Gottes. Breslau 1802.
K. H. Heidenreichs Briefe über den Atheismus. Lei-
pzig 1796.
L. H. Jacobs über den moralischen Beweis des Daseyn
Gottes. Libau 1791.
Desselben. Prüfung der Mendelssohnschen Morgenstunden.

Leipzig 1786.
J. H. Jacobi über die Lehre des Spinosa in Briefen. Lö-
wen 1786.–
Desselben wieder Mendelssohns Beschuldigung betreffend,
die Lehre des Spinosa Leipzig 1786.
J. Alb. H. Reimarus über die Gründe der häusli-
chen Erkentniß. Hamburg 1787.
Phi Villaumes; von dem Ursprunge und den Absichten
des Uebels, Leipzig 1785–1787.–
J. Jac. Wagners Theodicei. Bamburg 1810.
G. th. K. Werdermanns Versuch zur Theodicee etc. Lei-
pzig und Dessau 1793.–
d. §. De anima immortalitate tractant sequentes auctor-
es.
K. Bonnets Philosophische Palingenesie etc. aus dem
französischen von Lavaret. Zürich 1769.
Ch. J. R. Christiani die Gewißheit unserer ewigen Fort-
dauer. Kopenhagen 1809.
J. F. Haseler. Julius oder von der Unsterblichkeit
der Seele. Braunschweig 1793.
M. Mendelssohns Phaedon oder über die Unsterbli-
chkeit der Seele. Berlin 1776.

Desselben kurze Abhandlung über die Unsterblichkeit der Seele aus dem Hebraischen. Berlin 1788.

Desselben kurze Abhandlung über die Unsterblichkeit der Seele aus dem Lateinischen. Presburg 1785.—

Jean Paul (J. P. F. Richter) das Kampanerthal, oder über die Unsterblichkeit der Seele. Frankfurt und Leipzig 1797.—

Ch. F. Sintenis Elpizon oder meine Fortdauer im Tode etc. Leipzig 1795–1806.

Desselben Elpizon an seine Freunde et Leipzig 1808.

Ch. M. Wielands Euthanasia oder drey Gespraeche über das Leben nach dem Tode. Leipzig 1805.—

Pisarze Polscy Metafizyki.

Jan Morawski wydał r. 1668 dzieło: Principia totius Philosophiæ.

Tomasz Młodzianowski 1670.

Januszewski 1692 dzieło: Summa philosophia in tres partes divisa.

Jezuita Gengentl dzieło: De immortalitate animæ humanæ 1727.—

Zasługuie na wspomnienie Jrząbski: De primis intrinsecis rerum naturalium principiis dissertatio.-

Historia Metafizyki.

Metafizyka wzięta tak iak ią dzisiay bierzą iest podstawą wszystkich umieiętności i zamyka w sobie naukę o iestestwach w ogólności, o świecie, duchach, i Bogu, iak dalece go przyrodzenie obiawia. – Od dawna rozprawiali Filozofowie o tych czterech częściach Metafizyki, nim się w iedną całość złożono.

O Ontologii pisał nayprzód Arystoteles w księgach Metaphisycorum, a ztąd powstało imie Metafizyka. Znayduie się w niey bez wątpienia wiele suchych spekulacyi, które Scholastycy powiększyli; oprócz dzieł Jezuitów Fonseca, Suares i Aryaga. Od czasów Dekarta upadała Metafizyka Arystotelesa, i iest teraz tylko zachowana w Bibliotekach iako dykcyonarz do pism dawnych Teologów, Prawników i Filozofów.

Wolf wzniósł Ontologią nad Terminologią, a Lambert oprócz zakładu do Architektoniki czyli Teoryi pierwszego i poiedynczego iestestwa położył niepospolite zasługi dla poznań filozoficznych i Matematycznych.

Celnieysze dzieła w tey mierze są:
J. F. de Kemp Parmenides, w którym usiłował okazać że wszystko iest iedno, gdzie zaś się zdaie być wielość, tam tylko iest iedność, bo to tylko zdaie być względném. –
Co do Kosmologii mamy tak dawnych iako i nowych Mniemania zebrane w dziele z Angielskiego przełożonem Histoire universelle des Systemes des Philosophes anciens et modernes touchant l'origine et la création du monde. Podobny zbiór względem Fatum zrobił Hugo Grotyusz, r. 1648. Nay więcey ze systema winniśmy Wolfowi Cosmologia generalis, które naśladował Maupertuis Essai de Cosmologie, obok tych zaymuią miejsce dzieła Ludwika Krell Unendlichkeit des Weltschöpfers i Henryka Sander Ueber die Güte und Weisheit Gottes in der Natur.

Spreczki tę wniecił Bayl. Sprzeczki o naydoskonalszym świecie opisuie dostatecznie dzieło: F. Chr. Baumeister Historia doctrinæ recentius controversæ de Mundo Optimo.

Co do Psychologii. Widzemy w obszernem
znaczeniu Pneumatologii że iuż Filozofia
Chaldeyczyków, Assyryiczyków, Egipcyan i
Persów wspomina o Duchach, o tém czy-
tać można w dziełach Stanelliusza i Bru-
kera. — Pytagoras przypuszczał Metempsycho-
zyn, Epikur podług Gassendego Syntag-
ma Philosophiae Epicureae zrobił dusze
materyalnemi, a Arystoteles w swoych
z księgach zdaie się utrzymywać że dusze
są śmiertelne. — Bezpieczniejsze są pod
tém samym tytułem z księgi Ludwi: Wives
i Bened: Stayer spiritualité et Immor-
talité de l'ame, gdzie są także zdania
Starożytnych. — Tu należą Ant: Gardini,
Tomasz Reid, J: Fr: Abel, Ferdynand Ueber-
wasser etc: Usiłowania Tomasiusza
względem istoty duchowney iednały wiele
nieprzyiaciół. Przytoczyć należy Mendels-
sohna Fedon czyli z rozmowy o nieśmierte-
lności duszy, Kolumba Rösser Institu-
tiones de homine et Deo.

J: J: Federa Uwagi nad wolą Człowieka
J: M: Ewalda Uwagi nad sercem człowieka
J: J: Engela Wyobrażenie do Mimiki itd.
Co do duszy zwierząt które Kartezyusz Ma
szinami być uważa, mogą posłużyć do obja
śnienia Uwagi Reimara nad trybami
czyli popędami zwierząt i żartobliwe
przypuszczenie Jezuity Bougeant w
swych Amusements philosophiques sur
le langage des Bêtes. —
Najpierwszy się zastanowił względem Psycholo
gii Wolf, który tą co system ułożył w dzie
le Psychologia rationalis et empirica.
Co do Teologii Naturalney to iuż
Jamblich rozprawia de Mysteriis Aegy
ptiorum, Chaldeorum et Assyriorum.
Jezuita Morgues wydał Plan theologique
du Pythagorisme et des autres sectes.
Marsilius Ficinus napisał Theologiam
Platonicam później Tenemann System
der Platonischen Philosophie.

Arystoteles w ostatniey księdze Metaphizy-
corum mówi o Bogu. Tu należy także Cy-
cerona De natura Deorum et de Divinatione
i pisma Laktancyusza Divinae Institutiones
i De opificio Dei. Kudworth przytacza i
zbiia w swem dziele zdania dawnych Ateu-
szów Epikura, Lukrecyusza i t. d. Do nowszych
należą Komponati, Wanini, Bruno, Spinoza
i inni. Niektórzy uważaią nawet ślad Ateizmu
w Deskarcie. - Zasługuią także na wspomnie-
nie dzieła Gardiniego ~~[illegible] x [illegible] Theologia [illegible]~~, Sartego, Mainera, i Leibnitza. Wy-
tyka on w swoiey Theodicée błędy Bayla
względem dobroci i opatrzności Boga. To dzie-
ło spowodowało Wolfa do napisania Theo-
logia naturalis Methodo scientifica pertra-
ctata. Można powiedzieć, że zdania rozrzu-
cone Leibnica posłużyły Wolfowi do utworze-
nia całey Metafizyki w system. Nowości
tego literackiego wynalazku i powzięcie uczo-
nych Katolików wzbudziło wielu przeciwni-
ków, a szczególnie Uniwersytet Halski.

Metod i podział Metafizyki Wolfa wraz twierdzicy się podobał i spodobał wydanie wielu dzieł, których autorami są Bilfinger, Baumgarten, Baumeister, Mello, Ebrehenau, Feder, także i Mendelsohn i Rechberger.

Jaki skutek zrobi systema Kanta w Metafizycznym względzie, tego nas przyszłość nauczy.

Pisarze Metafizyki byli dawniey w wielkim poważaniu. O poniżeniu ich czytać można w Dyssertacyi Bogumiła Szelwiga De hostibus atq. osoribus Metaphysices veteris et recentioris aevi Dantisci 1712. 4o. Andr. Ludw. Königsmann De Rationali Metaphysices tanquam Universalis scientiae cultu 1712. i w innych dziełach Draghesma, Rhodego, Barensteina, Tellera, Langego, Syrowicza, i innych. Z nowszych Autorów Metafizyki zasłużyli na wspomnienie Scarf, Klemens, Tympler, Weiss, Stahl, Tomasius, Hebenstreit, Suares i inni.

Jak się należy pisać historya

1 Potrzeba klima opisać 2 znaiomości ludzi 3 Okrzymowani maiąc ludzi pod względem politycznym uważamy podział na wieśniaków, rzemieślników itd w szczególności których z tych podziałów pod panującym widziemy i obyczaje same w sobie same i stan ludzi który się w niey znaiduie 4 Wystawiamy ~~sposób~~ szczególny rząd ordo administracyi policyi. Uważamy też ich kiedy porównywa z narody wspólnie sobie różne 2 kiedy obrazy ich tego samego narodu są wystawione w różnych epokach

Prawidła pisania historyi

Dway nasi pisane wzmianki o sposobie pisania hist

150 lr Lucyan z Samosaty podzielił swe dzieło na trzy: na krytykę i na prawidła. Wady pisania ich nadęty styl — wykwintność wyrazu stów — ~~przesadzona~~ ~~cytacja~~ (zob 359) szczegóły podłe, obrażające (zob 359) Drugim był Mably

O usposobieniu umysłów do czytania historyi (tego 29 3 kolei

1 ~~Uczyłkiem~~ Niezgromadzenie mniey 2 ~~[illegible]~~ umysłowi mniey 3 mniey umysł pod wagą i miarą

1° Pierwszym nie wierzeniu niezmiernie iest pomocni wyspe-
cyfikowanie rodzaiu nerwowego, ostrzonego i rozrzutnego
bądź przez rozpustę bądź przez zanurzanie się w umysł
metafizycznych, inne gwałtowne namiętności po któ-
rych tylko szczątki ~~tylko~~ z dawney czułości pozostały,
2° Wszystkiemu wadzące iest choroba przewlekła, nie bez-
i niebezpieczniejsza dlatego się ze tego gatunku gorączek
ustawicznych temperamentu mocniejszych, których
nabywać przez bezpośrednią zarazliwey tęgości trwożący
się na wzbudzenie konwulsyinego zapału
Wreszcie postępu choroby umysłu wierzenia wszystkiemu
1° że ludzie przyjmują całkiem opinią przez lenistwo
i zaniedbania ich rozważania 2° przymuszają się do niey
3° zdaje się za prawdę przez nałóg 4° bronią się przez na-
tury ustawną i przez upór a zatrzymywane przechodzi do najpierw
umysł przymusu do wierzenia swoią przeciw rozumowi
sobie szczery pychą i przez te panowania nade któremu wy-
konywaniu nabytej wolnego zaspokojenia wszystkich
swych namiętności"

Jeżeli opowiadane czyny podane są znajomemu porząd-
kowi natury, jeżeli pomieścić się mogą w rzędzie zdarz-
zających lub być mogących należy się pewno dla
historyka prawdopodobieństwa i dowodliwości
każdy sądzi o prawdzie i dowodzie podług rozległ-
+ gatunku swych wiadomości. W samej rzeczy dla
przystosowania analogii czynu jakiego nieznanego
potrzeba aby inny był znany. Sfera analogii jest
obszerna lub ciasna w stosunku nabytych [illegible]
wiadomości. Nie powinniśmy naszego zaufania powie-
rzać rzeczyw. rozsądku a zawieśmy nasze przekonanie
w tem czego nie możemy pojąć

<u>Scytowie</u>

Rys chronolog. i źródła

1° Pierwsze wzmianki o Scytach wyprowadzali
niektórzy od Gomara syna pierworodnego Jafeta 2° podług xięgi Zendawesta Tomasza
Hyde – od dawna Scytowie zamieszkali
byli w Persji Iranią zwanej między
Armenią a oceanem wschodnim 3° Justyn
wspomina że Scytowie przed Ninusem 1500
lat ~~panowali~~ w Azji

4º Naród ten przetrwał się pod nazwiskami
Saków, Massagetów, Arymaspów i t.d. 5º wypro-
wadzili Scytowie wiele osad z Syryi i Medyi
z których 2 celniejsze 1wsza Zakorytów siedlisko
między Paflagonią i Pontem a 2ga wzdłuż Donu
a ta zwała się Sarmatami czyli Syromedami.
6º Herodot w z. 4 mówi że później Scytowie
utworzywszy do Europy przepędzili Cymmeria-
nów nad Dniestrem osadowionych aż za Dunaj
i osadowali się między temi rzekami mając są-
siadami ze strony Dunaju Agatyrsów, ~~Neurów~~
Neurów Antropofagów, Melanchlenów
Budynów i Gelonów. Neurowie zajmowali się ku
północy powyżej źródeł Dniestru (Tyras) blisko
źródeł Bohu (Hipanis) powyżej wielka ...
jezioro (Podlesie) po prawej stronie Neurów Antro-
pofagowie (Ukraina białocerkiewska) sąsiedzi byli wielkim
stepom nazwanym Gero Dalej po prawej stronie
ku morzu Azowskiemu ~~...~~ byli Melan-

chleni 17go Za czasów Alexandra nazywane Scytami
ludy starożytne Persyą od rzeki Gangesu do Kas-
pijskiego na północ granice nie były ludy te
tego samego rodu od różnych narodów różne
nazwiska mieli nadawane. Scytami byli
jedni sąsiedzi na miejscu od [illegible]
Naypierwszy król Zamatti podług Greków, nie mamy [illegible]
1260 pr. Sagillus który posłał syna Amazonkom atako-
wanym
633 pr. Madyes pod nim Scytowie wpadli do Azyi
podbili Syryą lecz byli wyparci z Egiptu
wyprawa ta trwała 28 lat tedy podbił [illegible]
połączyła zrana Tomyrys [illegible]
i Juliusz Cezar zwyciężył Batnaresa posiadali
państwo na wschód rzeki i zachodnie należały
do Konstantynopola
Przy końcu 7 wieku opanowana od
Tatarów zwana Tartaryą mniejszą
i była opanowana z Turkami, teraz przy
Rossyi (1681

Egipcyanie

Egiptu Tradycya i rys historyczny pozwięt[?] uwodzono się
rachował Egipt 11340 lat od pierwszego króla czy
Menesa czy ozyrysa rachowali 341 Dynastyi. Ta
341 Pan Perron przypuszcza rachubę za prawie
z tym dodatkiem że nie successive lecz simultanea
~~Egipt za czasem Abrahama~~ — — — ~~nie szczególnie się~~
~~[illegible] trzeciego [illegible]~~.
Podział [illegible] od piersz.. 3 Biblioteka Ozymandiasa
lekarstwo duszy 3. w tej [illegible] [illegible] wszystko [illegible]
(miał być [illegible] od króla [illegible] [illegible] nauka. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Ozyrys miał nauczyć [illegible]
Tryz miała nauczyć [illegible] rabat i ziół lekarskich
Taut czyli Toot Hermes od [illegible] Mercurius
Z Epoka [illegible] na Zoroastrys na 1700 [illegible] [illegible]
ze [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tego
samego dnia [illegible] narodzonych [illegible] [illegible]
i zwierzęta w [illegible] i tych miało być z 1700
stąd powinno być 6000000 ludzi a Egipt największy
miast miał [illegible] [illegible] cały kraj [illegible]
[illegible] żołnierzami

3 Epokha pewna (rob. 83) Lato

świty niemali pomimo wszystkich wojen zostawali aż do

r 320 mnieniał

a) Opiekunem nad biblioteką Arystofan który miał przepisać

wszystkie księgi Bibliotecznej Alexandryjskiej

b) zwani 7 plejad

c) Komentator 1szy Homera Arystarch Barkha

140 Kakogetes nauki upadają w Egipcie Lathyr

Cyrenaj Berenicea dawniej Hesperia i Lethe

Dla przekupywania panstwa Rzymianom / największe

repsuli w Rzymie Gamb... sprzeciwko za 9000000

Rabiriusz pożyczał pieniądze królowi zaswiatka

Kleopatra pozwolony za ustawnego traktu udała się do Palestyny

i Syryi chciała wszystko przeciw zwrócić Fotyn minister

i Achillas dowódzca wszystko biorą przeciw Rzymianom

w punkcie wody morskie do studni bezdawniej ukrywani

bez biblioteka zgorzała zostawa teologiczne które Amatopoli

Murat pozabiwa Cezara za czasów triumwiratu Oktaw

Ant i Lepi przyjmuje się do Ant ten

odpędził żonę ożenił się z Kleopatrą. Antoniusz sam się

zabił toż samo Kleopatra Egipt w prowincyę Rzymską

od Augusta aż do 670 Er upadli pod moc Khalifów mieszkaiących w Bagdadzie

996 Er: Egipcyanie zrzucili ieżmo Khali[illegible] oderwali się od tey ulkty zaś pod Fatymitów aż do

1080 er: Slawny Saladyn opanował Egipt więc panuie dynastia Aiubiki aż do 1280 r: i Turkomanie i Kurdowie zabiwszy ostatniego króla Aiubitów sami nad Egiptem utrzymali i ustępowali panowanie Mamelukom ~~[illegible]~~ Gengiskhana ~~[illegible]~~ wielu zebrał niewolników i przedał ich Turkomanom rzeczywiście Egiptu ci zostali

potem rządcami Egiptu

Panowanie Mameluków do 1517 Selim zaw

Selim rzeczywistny ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] ściętym ostatni naczelnik Mameluków Tuman

Murzkanie dzierżący Egiptu (zob. 87) [illegible] ~~[illegible]~~

Trzy [illegible]

utrzymywał się i ~~[illegible]~~ monarchy czyli ~~[illegible]~~ prawami przepisanemi

~~[illegible] Egiptu [illegible] intyot~~

I ~~[illegible]~~ [illegible]

Prawa przeciwko dłużnikom

Przeciwko [illegible] [illegible]

~~[illegible]~~ Kradzieży karał 4ta częścią

Z poczatku Chrzestani mieszyli wszelnego Boga

Jedem tym obytym ... i ...
raden ... ... który ...
Tabie które Bogi ... ... wszystkiemi ...
... ...

Obyczaie znaty uzanowanie rodziców i przywiązanie do rządów

1. ... ... i ...

2. Egipcyanie nie maią żadnego znaku który tylko nad stonii nayslawnieyszy byli biegli w mechanice i w geometryi / Piramidy obeliski naywiększy Ramzesa syna Sezostrys / a naywiększy ... ... Nilu ...

Astronomia

... dodawali 5 dni i godzin ... epagomenes

... ... znali wielki ... ...

Chiny 1

Rys chronologiy Weale starożytnym nie były znane

Ptolemeusz ... Seryka ... Scytyi za gorą Imaus ... Kataią 1269 Wenecyanie

Marko Paulo

Tradto Missye Jezuitów ... Chinczyków ... dynastya

... (zob. 93) podług Freret i uważania astronomiczne Chinczyków 2145 przed Chr. a nie niedawno od potopu Pisane ... uniwersalney tiis ... ... że naypierwszy ... Fohi był to samo co Noe

Ojciec przyjścia wynalazł alfabeta a
z ziemi Egipskiej miała zamysłki najwyższe tajemnice
one wyświecić zamiar i namiar

Naśladuj ięzy obraz 93

Pan de Gignes znany z wiadomości wszystkich Chins
utrzymuie że oblato z 1125 lat Egipcyanie
z wyższego Egiptu osiedlili się w Chinach a to
że litery chinskie są podobne do hieroglifów
2° że z dawna 3ciey dynastyi iest tak zdobyczna iak Lewostrony
w Egipcye 3 sprawa dla że wyszli i dłuższe
chińskie podobne do Egipcyan.

Uczeni Chinczykowie twierdzą że 263 czasem karał papież
wszystkie archiwa dlatego że w nich były wypadki przeciwko
rządowi panującego i że do piątego 63 lat panującego czasem
karał uchwalić na nowo listo Którą zacząć lat 800
a wiec 863 są punktem od którego zaczyna się pewna

Religia iest dwojaka utrzymuiąca miłość Boga
1° utrzymywana od Kapt Razzon ta iest powszechna i
2° iest naturalna od Konfucjusza 500 lat przed
ta iest religia Mandarynow

Żadnych nie ma przedziałów w klasach państwa
Szlachectwo nadane tylko potomkom Konfucyusza
Mandarynowie są ludzie uczeni którzy ~~[illegible]~~ umiejąc
z pismami znają (84000 liter) Chiny dwarazy były
zawojowane od Tatarów po ostatniey razu wystawiony został
dał Tatarowi panuią w Chinach
Charakterystyczna rzecz iest naymnieysza ceremonialność
Wielka rzesza ludzi 60000 dziennie [illegible] robiłami

Stałość rządu (zob. 94) spokoynie zabezpiecza istnienie
wyjęty z dziełka przez Ferand
politycznego państwa pośród największych zamieszek
zapewnia rządowi działanie wszelkie dzielne i powszechne
wysłuchywane przez osoby mogące być zmieniane co moment
W Chinach rewolucye podobne są do burzy która gdy ustanie
brakuie tylko niektórych ozdób a inne zyskuią większe
od których zdawały się być ozdobione bez z[illegible]nie
widać żadney pierwotney zmiany a zmiana ona
iest nawet obrażona do indygnantowstwa Chinom
które swą pierwotność urywaią na osoby a nigdy
się nie tykaią starożytnych ustaw

Fenicyanie

Rozległość handlu Fenicyan
Celowali w znajomości żeglugi
1. Wyspy Cypru i Rodu Grecya Sycylia Sardynia
napełnione były ich osadami doszli do brzegu południowey Hiszpanii przeszli ciaśninę Gadix zbudowali Gadix w krótce po wojnie Trojańskiey mieli swe osady na brzegach zachodnich Afryki 2° Pis: Sw: wspomina o częstych podróżach które odbywały floty Salomona pod przewodnictwem Fenicyan do kraju Ofir i Tarsis kraj
610 pr. nadmorskim pewnym 3 za króla Nechaosa Fenicyanie okrążyli Afrykę Prawdopodobnie za czasem nayzaśnieyszym
mędrzem był Sanchoniaton pisał o Kosmogonii Euzebiusz zachował ułomek z jego pism tłomaczony przez Filona z Biblos (125)
chronologia Historya wymienia 1 szy Król Sydona syna Chanaana
500 pr. po nim przerwa aż do Tetramna który około 500 pr dostawił Xerxesowi galery, Tennes pod nim Fenicyanie zostali wyrżnięci od Dariusza Ochusa. Alexander wypędził Stratona nadał Abdolonima Fenicyanom za króla Naypierwszy król Tyryjczyków był Abidal który poprzedził
1400 pr. Chirama który dostarczał Salomonowi Po nim następuje
600 pr. 7 królów aż do Pigmaliona Nabuchodonozor zburzył Tyr a potem Alexander

Żydzi

chronologia 1° Patryarchalny i Wiek tłomaczenia się od Abrahama 2° Cudów 3° Wiek woien

2000 pr Abraham 2do 1800 pr Żydzi wchodzą do Egiptu 3cio 1600 Moy-
żesz wyprowadza ich; mieli naczelników narodu pod imieniem
Sędziów pierwszy Moyżesz ostatni Samuel panowanie Sędziów
trwało 350 lat

1179 pr panowanie królów 1000 pr zbudowanie kościoła 974 Naród
Żydowski podzielony na dwie części na 10 pokoleń zwanych Izrael
pomięszany Samarytanami i na 2 Judzkiemi Roboam królem
Judzkim, Jeroboam Izrael. 720 pr. upadek zupełny panow. Izra-
eli zaprowadzeni przez Salmanazara króla Assyryiskiego do nie-
woli dotąd w niey zostaią 600 Nabuchodonozor zaprowadza
2 pokolenia Judzkie do niewoli Cyrus pozwala wyyść. Odtąd e-
poca zaprowadzony rząd kapłański nayważniey sprawowali arcykapłan
333 dostaią się pod panowanie Macedończyków prześladowani i uda-
wierne woyny z królami Syryiskiemi w tey epoce wsławili dawny
Machabeów Machabeusz 160 pr 88 przez Rzymian do Judei wdzierać
się poczęli Pompeiusz wszedł do świątyni gdzie nikomu
60 pr nie wolno było wchodzić wczasie triumwiratu dostaią się w po-
dział Antoniusza i ten ustanawia Heroda rządcą
30 pr Atalus wygrywa bitwę pod Akcyum 70 Er Tytus burzy Jeruzalem
123 Er Adrian do reszty spalił karał Jeruzalem a na miejscu
Jeruzalem zbudował miasto Elia kapitolina żydzi rozproszeni po całym
świecie w 12 wieku Ery żydzi mordowani od Krzyżowców
udali się do Polski

Assyryiczykowie

Niniwey, Chaldeyczykowie Medowie Persowie Syryiczykowie
Chaldeyczykowie byli kapłani których przemożnieyszy nad narodem
dali mu swe nazwisko

220 pr Beros wszystkastan nadaie 150000 dawności monarchii Assyryiskiey w w swoiey komaysyaci mówi i to- cownie do Pisma ś.

3 Era Nabonasara — 747 pr ta era stary do całey Hi- pownieyszy wszechodniey

4ᵗᵒ Pismo ś. do którego pisane angielsky w his: Assyryiskiey stała się starawać i podług pismot-

U ks. wat 771 pr w naypierw wym król cit Phul który chodził wat Judey naraz krathki drugi Tehlat Phalasar wilhat Zydów Orosit Achazara króla Judei przeciw Rezinowi królowi Damaszku

724 pr Salmanasar

711 pr Erar Adden potwierzył królestwo Niniwy a którą Babilonu z tedy prowadzić Niniwców a porniy Assyryą

607 pr Nabuchodonozor podbił Medów i zburzył do- biły Ekbatanę za niego Zydów prorok Daniel

560 pr Merighsfer

555 Laboro rozarchat

534 pr Nabonit ienany w P. S. inaczej Baltazar Assyryaryskiewi zostawali pod panowaniem Persów aż do r. 300 pr potedy nastąpiło panow Assyryiyskiewi więc Lidenowych pod nazwiskiem

Syryi za czasu Rzymian od Pompejusza ostatki
ci Syrya w prowincyą Rzymską zamieniona
Przez lat kilka była teatrem woien mię-
dzy Greckiemi Konstantynopolitańskiemi a Persami
odnowionemi W 7 wieku Ery Chrześcijańskiey
opanowana od Saracenów

Syrya Góry Syryi Tagus Liban i niziny Palmiry
są wszystkim znane Woyny z Syriami się
królik Chadarezer około 1043 przed narodzeniem
z Dawidem prowadził woynę 939 Benhadad
z Achabem królem Izraelskim, 839 Hazael
zdobył Jeruzalem i dobył na krótki czas Judeę
i Liberią, był to punkt naystawnieyszy sławy
tych narodów 835 Rezon Syrya zaczęła
się do upadku nareszcie do Assyryi przyłą-
czona

Religia Czcili w Astronomii Zdatnego się znali i uczyli
i umieiętnosci iak niedaleko od [illegible] ku wschodowi [illegible]
... którzy 365 dni do którego dodawali 5 godzin
i tyleż minut 3 ... Komety brali za Planety

excentryczne koziot którzych znadeth był

bardzo oddalony od zradka ziemi 4 uigrachow

ze Czlowieth iżczy perkławdzonej równo ze

Słońcem obserdtky cały oberw-ziemi w indyczy

natke 5 konopcy była znana z tego wynikła

Astrologia 2 Druga liczba Tarane in werke magiżu

3 ~~Kosmogenia zjednej nich była Bellus~~

Indyanie

Chronologia Zdrista Machabikaradat kle Manu po dem Wszystkim

tedy rzyt na lat 3960 z le Mauka czyli greki

Nachos a Chaldejski, nau Noe rzyt na lat 2950

za niego potop 3 Machabali 2104 był wspołczesa

ny Abrahamowi i Ninusowi na lat 1027 Budha

Indyanie wywodzą mazsig oczey nych kralow od

Barata ~~[illegible]~~ a zatem spotecznego dezastrysami

Najpierwiejsza kiej Jn od Cyaxarea Krala Meda

który zawojował ozi i Indyi potrzeny zachów

ze Stolicą Kandahar kraj dzis zamieszkały

przez Afganów, Gebrów, i Banianów i dajych

posiadają ku religię Zoroastra ~~[illegible]~~ i Medzan

Alexandra pod legaty aż do miast z Lahor Lecz w Indyach panował Sandrakatus który podług Strabona rządził Kanauz z Palibotrum i Mitkatarem Następnie zapewniają panowanie Krajów z tey strony Indyi Greczy posiadali miasta Patala Baruche i Minagar. Palis (224) zapewnia że Antyoch wielki wtargnął do Indyi za Króla Sopagarena. Porus czyli Pandian podług Strabona wysłał posłów do Augusta Dla ozdobienia wspomnienia epok Erę historyczney dla Indyi iest 57 przed Erą kiedy umarł Król Wykramaditia. Wszystkie księgi Indyiskie składaią się z Weda o prawie i religii 2 Sastra trakt[u]iące o umiejętnościach 3° Purana zawierające historyą do nauczenia się Sanskrytu naylepsze iest dzieło Saraswata Amarasynha czyli dykcyonarz wierszowany lat (60) Wiagarna o konstrukcyi Indyanie od niepamiętnych czasów dzielili się na kasty 4 Ty[…]

sławiutne 1 Braminami których było
2 Kszędzas czyli Raya 3 Kutras wojskowi a których
królów 3 Wessias rolnicy z których pisze Diodor
4 Chadras stosowane z malarzy, szewców krawców
cewców rzemieślników i dotrzeba do niższego
należą rzemiosł niższe czyli podłe i nieczyste
do tych należą rybacy ogrodnicy odrzucieni
których czwarty stanu z nimi bardzo źle
Indyanie wogóle bydź rozumiemy Dziś
są ludy spokrewnieni Indusowi katuochtony
którzy się nazywamy też z Marathani arabowie
którzy weszli do Indyi za kalifa Gualida
710 pr potem którzy się ~~Pengaeni~~ Afgany
najsilniejszy dla Anglii 3 Massputowie
czyli i kuprey arabowie którzy pożenili
z kobietami Indyjskiemi ~~Affgha~~ władca i osiedli
na brzegach Malabar Koromandelu 4 Tatarowie
weszli w roku 1400 pod Tamerlanem ale nie

Krajowcy chrześcijanie
pochodzą i Mogołowie 5
nawróceni do wiary 74 przez S. Tomasza do tych
należą chrześcijanie z Chaldei i Mezopotamii
żyją w Malabarze 6 Gebrowie czyli Gaurowie
czciciele ognia którzy wypędzeni z Persyi osiedli
w Indyi około 630 r. 7 Sykowie czciciele jednego
Boga i podlegli patriarsze swego narodu który
rządzi miastem Lahor i okręgiem 8
Żydzi przybyli z Persyi po zburzeniu uwolnie-
nia ich przez Tytusa [illegible] r. albo ostatki
żydowskiego narodu który rozproszył się
na Persach przez wojny walki do Indyi
500 9 Portugalczycy 1500 r. przybyli i dotąd
w Indyach posiadają miasto Goa 10 Holendrzy
na wyspie Ceylon albo Taprobana 1603 r.
11 Anglicy którzy z handlarzy zostawszy zdobyw-
~~[illegible]~~ panami wielkiej części Indyi 5000000
~~[illegible]~~ Anglicy 4000 itd

- Miedzy Braminami ist Klassa Gimnosofistów
Kalanus
Persowie i Medowie
Pismo S. wzmiankuie Persach iako
których narod razrasał wiele Historyka
Ktezyasz i Kommentator Diodo 3 Herodot
w hist: wayny Persowie Grekom
Xenofon i uważany Cyropedye gatunek
romansu wystawionego iakiem powinien
być monarchia rządy a niech był Cyrus
tenże cam X: uchodzi wyprawa młodego
Cyrusa P.
Astyages wyszedł z ra
700 pr. Ch. kiedy i Medowie upadli zupełni
w bezrząd obrali sędzię Deiocesa ten chcąc
wspierać władzy którego obrali go Królem
Jedynowładztwo dopiero doprowadziło do największej
dośmia Kornice między Medami a Persami

1sza że u Medów prawo fundamentalne
Król nie mógł zmieniać 2 z wysłuchaniem
Zgromadzeniu powierzone Trybunałów
W Persyi zaś od - Cyrusa 560 przez radnego znacze-
nie tylko które by król nie mógł zmienić
2 z wysłuchaniem dnia do lat przeciwdziałać się
na ozwierzeniu ciała w 144 magami byli
nauczycielami 1 Religii nadto 2ga umiejętności
3 zmiarowie prawdy i w zmiennej sprawiedliwie
4 Wyłonieniu książki i władzę od magów
Cyrus od tego zaczyna historya Perska
560 bitwa walna wygrana przeciwko według
Arktyckiej przeciw Babilończykom pod Tymbreą
2 Wzięcie Babilonu 3 zwycięstwo otrzymanie
nad Krezusem
Kambyzes po nim Dariusz syn Histaspa wojna przeciw Babilończykom
Religia Podług Zoroastra Persowie przypisywali dwa pierwiastki 2 nie-
ba niebieskich czyli byli religii mitrycznej z nich wiele
radnych bogów i radnych kwiatów zwanymi Mitrą
ist nota charakterystyczną każda prowincya miała swój stary
które odtąd nazywał się Gaza. Podatki dopiero za Dariusza Histaspesa
ustanowione za Cyrusa były w postaci upominków ze w stadach. Cyrus usta-
nowił pocztę ustanowił urzędy Cyrus ustanowił aby rotnicze władze były
były odrodzone

Rząd — Jedynowładny tak tylko granica u Xiądz odrzucenie przykład

Rolnictwo było w naywiększey czci, ~~tylko wymawiano na~~ lecz dzieci

Sadownictwo — Konfrontacye oskarżonego słuchali razem z oskarżycielem oskarżający fał-szywy był ~~karany~~ tak karany co oskar[żony]. Nigdy nie karano za pierwszą zbrodnię tylko roztrząśniono całe życie. Nie tyle przez kary ustrzymywano od zbrodni ale przez prawa zapobiegające tym zbrodniom. Oyciec miał prawo życia i śmierci nad swemi dziećmi które nie były wychowane gdyż od dzieciństwa przywykli do uszanowania. Na oyczobóyca nie było kary. które nie tylko za zbrodnie ale i za wady

Przyczyny upadku państwa Perskiego — 1º Duch niewoli 2º zbytek 3º złe wychowanie królewiczów

Grecya

Zrodła na H. Grecką i także miast Herodot — 1 Zabytki w Grecyi za czasów Pizystrata (600 p) 2º zabytki napisane 3 fundacye kościołów i kaplic 4 rocznik kapłański Hellanikus z Lesbos poprzednik Herodota (480 p.) 5 Ułamki z dzieła Euzebiusza 5086 Dzieła Ferecyda Atens 570 p. 7 Marmury Paros czyli arundelskie czyli Oxfordskie wynalezione na początku 17 wieku co zupełnie zgadza się z Herodotem 2 tylko różnica 1 woyna troiańska podług mar[murów] przypadła na 1209 p a podług Hero 1184 2º podług mar początek panowania Pizystrata 517 p a podług her 522 też wydrukowano przez Seldena 1628 poprawione 1676 wyryta na marmurze r 264 p i zaczyna dzieje od Cekropsa t.i 1584 p do 354 p.

Grecya na 4 podzielona epoki 1º od naydawnieyszych czasów do 510 p t.i do woyny pierwszey Greków z Persami 2 od 510 3 od 440 4 od 360 Filip do 144 ujarzmienie Greków przez Rzym[ian]

Przyczyny opóźnienia cywilizacyi w Grecyi — Fizyczne ~~trzęsienia~~ ziemi ~~[illegible]~~ albo Archipelagu potopy Ogigesa z Deukalionem 2 Moralne żaden barbarzyńcy nie chcieli był z[?] uczynił[?] że nie znając korzyści cywilizacyi żyli w nieograniczoney wolności które-szczenia cywilizacyi nie znali ani Religii ani rolnictwa ani małżeństw dla tego czynu i tak nazwany [illegible]

Od roku 1544 Cekrops założyciel Cekropii (Ateny) zaprowadził rolnictwo.

nie karze zabijać na ofiarę bydląt ani długu zaciągać na wolę
ustanowił małżeństwo ~~król~~ wprowadził religię a król był arcy-
kapłanem. Erychteus który na miejsce brata Butesa oddzielił
dla niego arcykapłaństwo. 2do Ustanowienie Areopagu od Cekropsa
że iest sądem przeciw zbrodniarzom 3tio kiedy amfiktyonów t.z.
od ~~[illegible]~~ naydawniejszych czasów 12 miast wielki związek dla
miejsca zjazdu Pilaeum

<u>Woyny w woynie w epoce tej bohaterskiej</u> 1sza Tebańska przypominającą
też 7 królów przeciw Eteoklowi iako uzurpatorowi ~~dla~~ brata
Polynikowi a lubo Polynik sprawiedliwszego bronił swoiego
iednak zabiwszy brata w [illegible] brata 2ga Wyprawa
1200 pr. Argonautów 3 <u>Woyna troiańska</u>

<u>Prawodawstwo</u> 1sze Naypierwsze Minosa 1400 pr. dał swoim prawa wyspie
Krecie prawa te podług Plat. miały za cel wyznać mieszkańcom
żołnierzami nie dobremi obywatelami

<u>Świątynie eleuzyńskie</u> ~~[illegible]~~ Cerery, że wszystkich dóbr Ufa-
ie nam Ateny przestali iest to ponieważ nawracaią życie
i spokoynie umierać w nadziei przyszłego życia, na cześć bogini Cerery

<u>Wyrocznie</u> Były iak Delficka, Dodony w Epirze, Trofoniusza w Beocyi
Dopiero też ustały za czasów Chr.

<u>Igrzyska</u> które się naypierwey przy grobie wyzwolić do [illegible] w cyrku
zaś zabawą na ćwiczeniu sił fizycznych i zręczności dla ćwiczenia
umysłu 3 były zaś celniejsze igrzy: Istmickie nas: Nemeyskie Pityiskie [illegible]
Olimpijskie odprawiane co lat 4 ustanowione r 884 pr. lecz stawia się za
ire od r 776 pr. Chr. przypada [illegible] roku Olim. 193 od dnia 19 Lipca
wszystkie Pityiskie wyżywione 1re ... ciało i nadawały ...
do woyny 2 utrzymały emulacyą 3tio wpoiły miłość ... i honoru ...

Grecy podstawali życie i zdrowie dla wieńca 4° Jednoczyły między sobą wszystkich Greków a przeto nazywali świątkiem życie w zgodzie bo w czasie igrzysk ustawały wojny Skutki igrzysk a wtedy rezultaty szkodliwe kiedy stanowiły odrębną profesję 2° igrzysk rezultaty niepotrzebne gdy wojny prowadzono podług taktyki 3° szkodliwe bo kierunek rządu utrzymującej wyniszczały ubóstwo 4° odrywały lud od obowiązków obywatelskich Ludus est celebritas publica religionis causa facta et ad populi voluptatem. Gymnasium miejsce gdzie się obracali i ćwiczyli dla zapasu Palaestra miejsce zdatne do zapasu

Historya Sparty

po wojnie trojańskiej potomkowie Herkulesów wypędzeni z Peloponezu wrócili naraz wielkie zamieszanie sprawili skąd się do Grecyi osiedlić się w Azyi Mniejszej 2 raz wysiedlona osiedlili się w Sparcie, i odtąd same 2 królowie panowali

W czasie tych zaburzeń cała Grecya ustanowiła rząd republikański to samo i w Sparcie z wielkiemi kłótniami między obywatelami w lat 900 Lykurg po podróżach odbytych do Krety do Egyptu wezwany od obywateli powrócił nadać prawa swojej ojczyźnie i dokazał tego dawna przekazaniem wyroczni Delfickiej zostawił go za natchnieniem od Bogini 2° ... 3° wszystkie odrazu wszczepił a razie pozostał. Powiat Sparty zawierał 9000 części ziemi a Lakonia 30,000 morgów

Rząd

Rząd 1° 2 Królowie z jednej strony mających dowództwo nad wszystkiemi i prawo stanowienia wyroczni Rzeczy 3° Senat z 28 starszych dla za króle ... byli ich 5 ... kontrolowali za 3 ... i za wyrocznią

Fenicyanie

Celowali w znaiomości żeglugi
Wyspy Cypru i Rodu Grecya Sycylia Sardynia na-
pełnione były ich osadami doszli do brzegu południowej
Hiszpanii przeszli przez cieśninę Gadiksu i
założyli Gadix W krótce po wojnie Troiańskiey
mieli swe osady na brzegach zachodnich Afryki
Pismo S[t] wspomina o częstych podróżach które
odbywały floty Salomona pod przewodnictwem
Fenicyan do krain Ofir i Tarsis krai nad morzem
Perskim położone

Bogactwa handl. Fenicyan

610 3[ci] Za króla Nechaona Fenicyanie okrążyli Afrykę
Prawodawca w razem naypierwszym morzem był
1200 p.r.e. Sanchoniaton pisał o Theogonii Euzebiusz zachował
ułomek iego przetłomaczony przez Filona z Biblos
(125 E.)

Chronologia Historya wymienia 1[szy] króla Sydona syna Chanaana
po nim następuie przerwa aż do Sewtanesta który około
500 pr dostarczył Xerxesowi galery. Tennes Fenicyanie
zostali uwolnieni od Dariusza Ochus. Alexander wyprawił
Straton naznaczył Abdolonima Fenicyanom za króla

Naypierwszy Król Tyryyczyków był Abidal który poprze-
dził Chirama który (1. 400 pr dostarczał Salamonowi
Po nim nastąpiło 9 królów aż do Pigmaliona
Nabuchodonozor zburzył Tyr około (600 pr) a potem Alexan-

Żydzi

Chronologia 1 Wiek patryarchalny i wiek zamieszkania ... od Abraham
do Snu 2gi Cudów 3ci Wiek wojen
1 Abraham 2000 pr. 2 1800 żydzi wchodzą do Egiptu 3 1600
Moyżesz wyprowadza z niewoli naczelnicy narodu pod
imieniem Sędziów pierwszy Moyżesz ostatni Samuel
panowanie Sędziów trwało 350 lat
Rok 1079 panowanie królów 1000 pr wystawiony przez
zbudowanie kościoła
974 Naród żydowski podzielony na dwie części na
10 pokoleń zwane Izraelskiemi [pomiędzy Samarytanami] i na 2 Judzkie
Roboam królem Judzkim Jeroboam Izraelskim
720 pr upadek zupełny państwa Izraelskiego
zaprowadzeniem przez Salmanazara króla Assyryjskie-
~~do~~ niewoli dotąd w niey zostaią
600 Nabuchodonozor zaprowadza po spaleniu Judan

Cia pomoc do napisania H. P. Komentadze
4 Wyjaśnieni Chronologii Petavius de doctrina ~~[illegible]~~ temporum z Wolnego Recherches nouvelles sur l'histoire ancienne Chronologie d'Herodot Chrono: de Kris Lydians, Chro: Babil: i Egipcyan do Hroniol: Polsk Naruszewicz
5 Jeog: starożyt: utworzona poezyi przez wydobycie z Poetów i z historyi. Pan Denville Jeog: starożytna Omiarach i wagach P: Gosselin do Jeog: Sr: Polskie Świecki
6 Zbiory pamiętników wszelkiego rodzaju zbierane i naprzód dla ciekawości 2ʳᵒ dla przypatrzenia sztuce, nareście dla wydobycia Hi: prz: (rok 71) nietylko co dochowało się lecz także co do obyczajów
7 Towarzystwa uczone zatrudniane nadwszystkiemi obiecujące mi przedmiotami Starożytności
8 Nauka orientalnych Języków wielu porutniwania pamiętników starożytności
9 Prace Etymologistów do czego były Piramidy wystawione
10 Handel i misije (z ab 72)
11 Uwagi które dostaliśmy od Arabów (rok 72)
12 Uwagi które dostaliśmy od Persów. Do poruszenia H: P: ~~[illegible]~~ Pan Hide

13 (zob 73)

Co by więcej należało przedsięwziąć w celu poszukiwania pamiętników H. początkowych

(zob 73)

Gdzie w Afryce należało wyszukiwać śladów staro

Tow ur Anglii do pierwszych śladów

Tlei Fenic i Kartagańczyków nie daleko

miasta Tunis gdzie było Kartago

do Egiptu. za pobytu Fr. w Egipcie P. Denon

opisał dokładnie wszystkie stare Egip

Włoch wydecyfrował Hieroglify

Uwagi nad Numidią i Abissynią Abis opisan

naylepiey przez Bruce

(zob 75)

Zaniedbane dotąd źrzódły historii H U

(zob 75) W pierwszym Egipcie upadek przez Sebanków

które sprawdziło wszystkie Egipskie z dł wyrazy

Azyi w przód wiele krajów Indyjskich z wędrów

ki niezmierne hord Scyty od Gangesu

i Zambe w podróży do wysp Anglii i Danii U Scytów

religiine Braminów Samanów i Buddów

wiara dawniejszego (zob 76)

2) Ta sama za pomocą języka Arab. wykształciły
się z wielu dyalektami Indyi i Afryki tud
z Pers i Tureckiemi (zob 76)

Tatar Naywięcey by trzeba porozumiać o tey kondycii
Azowię wyszły nieznane dla
Aust ~~dorzecznych~~ rozpostarta się aż w głąb
potrzeby kwatery
~~Azyi~~ i zawiodła tam ahnapnę Wodina
5 tey i wortey (zob 77) (zelbeyi) było by ucitowanem patorye wzmi
nieduży pak Mogolskiemi Chatrow
i Heunnickiemi których dyalekty używa się Lapo
Finlan i Węgrzech

Język jest obrazem obyczajów

Powszechne całki zasady w czytaniu dostatcznie
i prawidła do ich czytania

A) Dwojakie sposoby pisania Alfabetyczny systema
którymi jest całkiem wprowadzenie literografii
system zbiór czynów pewnych prawd dowiedzionych
oczywistych zasobów które zawierają z całości przyczy-
czynami i końców stanowią całość
i to samo którego się wszystkie części trzymały

i udziałać mogą i światła

B Pisane dawni i w niej widzim wiele zamyślenia trudności których największa przyczyna są tłumaczenia budów nieznanych pokazujących nagle na scenie świata następujących po sobie i usuwających się niezauważych. D.

Potrzeba umieć wiązać między sobą wszystkie rozmowy pisma robić z nich całość który wszystkie części zgodne były i wiązały się ułatwiać ich tłumaczenie i na koniec przed takim punktem wiedzieć który by naturalnie wystawił wszystkim układ prawdziwy który one obiorze

C Narody dzielą się wszystkie na różne pokoleny przeciw zaś wszystkie stanowić jedno narodu ciało

Naród (gens) jest zbiór ludzi mówiących tym samym językiem lubo różnym dyalektem mających tę samą organizacyą fizyczną

Pozada (civitas) zbiór ludzi mówiących tym samym dyalektem żyjących pod tym samym rządem i podtym samym prawem

Prawidło 1sze wypadki przez które mieli [illegible]

nad którą się wieden naród (Pomponius Mella libri 3 de situ orbis nazwała Lugom [illegible] siedziby między Germanią a Dnieprem Luporum nomen in plures civitates diffusum)

Ktudy mała powiada dziś nazwiska [illegible]

Praw 2 ras kiedy naród dziś się na rozne porady to wtedy nazw narodu wtórnie np Sygambrowie za czasów Jul Cezara wszyst-kim Germanom nazwisko nadali; [illegible] w Szwab[illegible] nazwali się Sutkue tenże sam naród 10 wieku nazywał się Szelzrukidami tenże naród podzielił się na 3 posady na Szelzrukidów Iranu (między Eufratem) Kermanów gdzie dziś Persowie albo Rumi gdzie dziś Persy

12 wieku nazywali się Mogołowie 13 opanowali [illegible]
czyli Turcy
i zaszli aż do Polski

D

D) Do ludów wszędzie wędrujących przydawano
się nazwy ludów nadmorskich które wiarą swą
pierwszych np. Gotowi który najpierwszy
wędrując nadali nazwiska ludom i narodom
przez które przechodzili z przy Frankowie wszy
Chrzczęty

E) Przychodnie ~~[illegible]~~ maią nadawane oraz nazwiska dawn mieszkań-
ców wyprzedzonych i zniszczonych np. 14 wieku
hordy wyszedłszy od morza Kaspijsk. Przed
wszystkiem Turki zaczęli ludowany
Rumi i cesarzy od wszystkich od nich pisarzów
nazwani Rumi. Grecy przez długi czas nadawa-
li Persom ... od Cyrusa nazwisko Medów
Partów Arsacydów nazwali Persami. Wielu
pisarzów Byzantyi też nadaią Arabom
poddanym Kalifów imie Assyryjczyków i Babi-
lonczyków

F) Na ... mu za dawną agresyę ludom

ten kray w ktorym rządne nie pozostało reszty

Azyi o narody ani ślady dawnego narzeczka

np. Jadrowingama.

g Różnośc w zwyczajach zapomniała towarzy w pierwiastkach

lecz podobien w zwyczaj nie zapamiętał

towarzyść pierwiast np. Szkotowie w Wiekach

staro zwani Brittij albo Pikty mieli zwyczay

tatuowania się toż samo robią w różnych Kraiach

Azyi a stąd nie idzie towarność pierwiastkow

h Różność lub podobieństwo mowy nayustaiemnieysze ist

cechą do rozróżnienia albo rozpoznania narodu

spólny maiących pierwiastek. Jakie skutek więc

ięzyka a zatem w Azyi Kiedy lud zwycięży

poteżniejszy od zawoiowanego wtedy naród

zwyciężony szczęśliwie zapomni swego dawnego

ięzyka zaś kiedy naród oświecony zawoiowany iest

od narodu barbarzyn wtedy tenże barba

przyjmie wszystko narodu oswieconego ale go poddà pod prawidła ideywutażney gram Barbaryzmy zawarowanemi Rzymian przyjęli ich wszystkie ale poddali go pod wlasną gramatykę

Q. Sposob wynikaiący w Hstaroży z przyczyny odmiany nazwiska

R. Narod sam sobie nadaie nazwisko ... przy-nosząc a ... od innych ... ...

Stopnie pewności dowodow historycznych. Trzeba wymierzać do 4. ... się odnosi albo przez tradycye albo przez pisane ... albo alfabetyczne albo hieroglyficzne i ... albo ... albo druki

Tradycya aby była pewna musi być publiczna i ... aby była dalej ... [illegible] ... się ta tradycya ... nie ... ...

Do oznaczenia stopnia pewności historycznej

1. aby Autor miał sposobność wiadomości lub
2. aby miał rozsądek i sprawiedliwość 3. ciby nie
chciał nas zwodzić świadectwo nas iest dwoiakie
~~przez~~ pisma przypominione iakie zachodzi w kro
iach idąconaszych, 1. zwodn ... pobudzie
3. zwod przesadowe albo wynikaiącej z antypatij
narodowej albo za kłótliwości famil albo
zawiści między różnemi stanami 4. tymczasem
klassy dziejopisów z różnemi stopniami pewności
1.sza klassa Autorów i Aktorów np. Jul Caesar de
bello gallico ~~Alex.~~ Sobieski de bello Chotimensi
Thucyd de bello Peloponnesiaco, co do pierwszego
najwyższy stopień, co do 2go tozsamo, co 3.
najniższy stopień
2 Klassa Świadkowie bezpośredni i spółczesni iako
czynni. co do pierwszego niższy, co do drugiego tożsamo
co do 3ciego najwyższy stopień pewności dla tey 3ciej
klassy podwyższający w miarę ilości świadków
i podług rzetelności tychże świadków

36to Stawiane tychże świadków wyciągamy
od drugiego stopnia ale niżey co do dwoistości
wszystkich z przewodu albo owszem czynności
powiększenia i zmiany
Działanie przez które przechodzą aż do nas
dzieie iakiemi są Stanowieni rozstrząsanie
i uwagi nad nimi odmieniaią ich pierwotną
uwagę. Ważną rzeczą uważać czyli dzieło przypi-
sane iakiey osobie iest prawdziwe z Autor bezimi-
na naymnieyszy stopień pewności zasługuie szcze-
ieśli pisze o osobach
Pismo figurowane iest to iest wystawienie figury
ale nie literami takiemi są hieroglyfy Egipskie
Quippos czyli węzły i Peruwianow i obrazy Mexy-
kanow. Te wszystkie pisma figurowane w mnie-
pewności zostawuią albowiem tylko samą istotę a nie
szczególności opisuią
Wniosek. Można z wszelką dokładnością ocenić stopień

oświecenia i cywilizacyi narodów z samego
natury tego historyi. Czyli hist. bierze swój
swój charakter od epoki czasów w któréy
była utworzona

Różnica w historyi między rękopis. a
od wynalezienia druku. Przed
Wypisaniem druku iest do widzenia nad manuskryp
ptami

1 Iż gdy czyny hist. iest opowiadane za
pośrednictwem czyjeś innych zmysłów nie mogą
mieć tego stopnia oczywistości ani tak mocnego dla
nas przekonania iakie wynikaią ze świadectw
naszych zmysł

2 Że gdy własne nasze zmysły często w błąd
nas wprowadzą a świadectwo ich potrzebuie
roztrząsania a więc zmysły cudze iszcze
mniéy maią pewn

3 Czyny hist. nie mogą dosięgnąć dwóch pier-
wszych stopni naszéy pewn iakiemi są zmysły
świadectwo i pamięć te zmysły mieszą się
tylko w Analogii czyli przyrównaniu ze świadectwem
z naszemi

(zob III 357)

4 ~~[illegible]~~

Dydaktyczny iest naypotrzebnieyszy i naymniey przypotrzebniący Rzeczy, Tucydydes bo umieli wyb-rać czyny interessujące których świetne

(zob 358) ~~[illegible]~~ ~~[illegible] sposobem zajmowania [illegible] który~~ ~~działaią~~

Krytycz. [illegible] nie przywodzi nadaie się [illegible] drutem ufności imagina Ale bydź ciekawy z wymagania prawdy (zob 358)

podobny iest do III lecz zamiast uważania iednego przedmiotu obeymuie cało polityczne we wszystkich ich czasach. Postępuie w krótkości z tymi narodami przez cały ciąg pobytu moralnym i fizycznym Układzie potem wszystkie czyny pobytu tego narodu wyprowadza z tychże przyczyny i skutki przedwcześnie wzmagania się i upadku iest niejakiś sposob biografii narodów np. Laurent przyjął nauk zaimuiszy tym sposobem pisał [illegible] h. francuz. (zob 359)

[illegible]

Trwałość nadana Konstytucyi Lykurga pochodziła od -
ustanowienia obyczajów

Cel Konstytucyi podług Plutarcha

Celem prawodawcy Lykurga było ażeby z Laced
zrobić jedną familią których obywatele tak jak
przeroty pracujące jedynie dla dobra ojczyzny
poświęcone były. Przyczyna wprowadzenia nowego
~~praw~~ prawa zabraniającego cudzoziemcom do Sparty
Xenelasia. ~~Stat~~ Dzieci były jedynie wychowywane
dla ojczyzny w 7 roku oddawano do szkół publi-
cznych celem ich było ćwiczyć się w ustawach
wojennych zakazano było dzieciom powracać nie wolno
było światła dawać w nocy. Wyprzedził ubóstwo
i bogactwo z kraju ale przez monetę żelazną
i przez równy podział gruntu; rozkazał mieć stoły
publiczne nazwane Phiditiae na 15 osób tylko raz zakazał
wojny zaczepnej i gonić nieprzyjaciół zakazał zdobywać
zakazał mieć floty utrata której zaczepnej nie pozwo-
lała handlu bez którego majątku handlu zakazał
Spartanie podawał praktykę do prawa a na lud
ało, przyjmował albo odrzucał

Niedoumienie Wynikające z ukrócenia Dzieci chorowite zabijano
2° po urodzeniu przy starszych Dzieci były ze rodzicami
3 matki których Dzieci ich synowie polegli na placu
4° Złoci niewolnicy dawniej Messeniacy używani do robót
rolnych mieli tam bez wątpienia nie ważnej

Wszystkich Ilotów mocnych zabijali, żeby zaś odpu-
wie młodzież do uczenia trzeźwości, i ich zabijać
upajali ich, ażeby w młodzieży wzniecić
wstręt od pijaństwa.

Religia Wymagała aby wszystkie bóstwa były uzbrojone
(długie modlitwy były zakazane

Pogrzeby bez okazałości

Koniec powszechny [illegible]. Po ustanowieniu
tem prawodawstwie zapisanego wyrocznią przyjmo-
wał ~~[illegible]~~ obywateli do przysięgi, że póki
nich zachowają prawa jego dopóki nie powróci
w całym tem przeciągu czasu. 2 wojny z powstania
Messenianów 2ga skończyła się na zabiciu [illegible]
ich dalej

Ateny 1a. Tezeusz od 1259 pr. złączył w jedno 12 miasta
Attyki nadawszy stolicę Ateny, podzielił lud
na 3 klasy na szlachtę, rolników i rzemieślników

2ga Epoka Kodrus 1090 pr. się poświęcił dobrowolnie
na śmierć z Heraklidami, i tak za Kodrusa
[illegible] a Jowisz ogłoszony królem a na
miejsce króla ustanowili Archontów 1 Arch. Me-
dontidae ta od Medona syna Kodrusa potem
byli Archontami ostatni dziedziczny [czyli się za użytek zmiany] Charops
Od roku 757 Arch. obierani z różnych familii
na lat 10 od 684 pr. Arch. zaczęli obierani

Naypierwszy Kreon był z ich 9 Kollegij przy-
dawali. Przewodniczący nazywał się Archontem

3cia Epoka 624 Drako prawodawca napisał prawa krwią
pisane bo żadney różnicy nie czynił między wielką
a małą zbrodnią. Prawodawstwo to zupełnie mi-
nęło. [illegible] demokratyczney ludzie nad rządem
mieszaney rządu na rozmaitych Arystokratycz[illegible]

4 Epoka Solon 600 wezwany od obywateli nadał prawa
Cel prawodawstwa ażeby wszystkim dogodził a
więc żadnemu nie dogodził — stosował się do stanu
tego ludu za czym Solonowe prawa. [illegible] nad-
werężone zostało

Forma Konstytucyi

Solon podzielił lud na 4ry klassy stosownie
do majątku. Szlachta posiadała nayrpierw
urzędy. Każdy obywatel miał prawo podawać prawa
a Senat zatwierdzał były zaś równe.
Żaden prawnik nie mógł zmieniany być prawa do tych
nie miał 6000 (przeciwnie) z obywateli było 20000. Wszyscy obywatele
mający lat 20 [illegible] na ołtarzu
Minerwy mógł ustanowić Prawo Solona względem
[illegible] było 1 [illegible] Senatu 2°
z 500 obywateli [illegible] [illegible] przyjęto
Senator [illegible] prawnik zmieniony prawo [illegible]

był karą śmierci karany prawo to za wyjątkiem
upadło

Urzędy Członki Areopagu dożywotni Archontowie
wychodzący za urzędy należeli do Areopagu
Sądownictwo w najważniejszych sprawach krymi-
nalna policya z ornamencie nad edukacyą korespondencyi
sprawowali policyą czterech sędziów od zrobi
zaburzenia przeciw ... ~~St~~ Heliastes zatem
sędziów publicznych było ich od 500 do 2000

Sądy Było 10 trybun w Atenach 4 zarobkowa a 6
w sprawach cywilnych. Archont prezydował i był
referentem często rozsądzone sprawy za pomocą arbitrów
(co u nas kontromisy) Uwaga krytyczna ustano-
wiły prawa i ich pacierzy przez Alkibiadesa brak prze-
biegłości a wiele gdzie Solon ustanowił praw
Ateny Atenom — znajdowali ~~sorgo~~ dobrze zeznać w wy-
konywaniu za długi majątek a nie osoba
odpowiadała; każdy obywatel mógł oskarżyć za
za krzywdę [illegible] zaburzenie wczesnej zakon-
nia każdy obywatel musiał do partyi należeć bo
inaczej był na wygnanie skazany

Testamenta Atencyptwiowe mający dzieci jakiekolwiek mógł
zapisać majątek Obywatel przekonany o kradzieży
przekonany raz z razem rozsądzony od prawa
Syn trwoniący majątek ojca albo nieczyniący ...

w razie zdrady od obywatelstwa wyłączony pod warunk-
iem ażeby nie zawarł go żadnego nieprzyjaciela

Pos Posąg wróbla niewinnie tak z sukni Synowie
podległych na planie Kodeksu rodu do 20 r. utrzy-
mywani. Oskarżyciel nie mogący za całą 8 tej części
tkwiących ~~[illegible]~~ za wielkie grzywny był skazany
Prawo za Areopagu jeżeli tenże niesprawiedliwie wydał
potępieni Areopag wstrzymywał wyroki jeżeli raz
winnego tenże uwolnił Areopag drugi raz mógł
go oskarżyć. Ostracism było prawo wskazujące
na 10 lat wygnanie obywatela niewinnego bez
hańby. Dla prawodawstwa Solona nastąpiły zam-
szania za tyle tenże Solon wyjechał z kra-
ju naszem Pizystrat i wolność i prawo-
dawstwo obalił rozmową powrócił Solon lecz Pizy-
strata uznał za mądrzejszego. Pizystrat po kilku
latach na wygnanie Pizystrat dla oszczędzania
spokojnie Ateńczykom przywiódł do rolnictwa
514 pr hodowania gruntów 10 do skarbu po śmierci
Pizystrata 2ego synowie Hipparch i Hippiasz
objęli rządy Hipparch zabity od Arystogitona
i Harmodiusza Hippiasz wygnany z kraju
Lacedemończykami przez Hippiasza chciał go na tron
przywrócić

~~Charakter Ateńczyka~~ wystawia z Ateńczykiem jakko zarazem dawniej it.d.

Stan nauk za Solona

Tespis jest pierwszym wynalazcą teatru
Pizystrat zbogacił Ateny biblioteką (Homer)
Simonides istniał za czasów Hipparcha. Budowniczy Architekci Alce Sappho dali poznać pierwszy liryzm
Filozofia zaczęła się pokazywać mocno wypadł na moralność i polityką. Astronomia Tales z Miletu (Tmen) Architektura miała dwa porządki dorycki Joniccki

Druga Epoka od wojny przeciw Persom aż do rządu przez Pery

510 : 430 Pierwszy Peryod

Początki wojny z Persami

Przyczyna wojny Oto Persów rozprzestrzenienia swego państwa Daryja w czasie wojen domowych za Heraklidów 1101 po wojnie trojańskiej wielu Greków porobiło osady w Azyi mniejszej Z nich Z był najsławniejsze Jonia i Doryka, a że ci osadnicy przynieśli z sobą dużo zalet otuchy i umiejętności więc się chcieli wyłamać spod jarzmem Perskim. Jonia wyprawa udała się do Grec przeciw Persom lecz tylko Ateńczykowie dali im posiłki to było powodem do wojny, tu wiersz i proto kołami

wygnanego Hipiasza

Wypadki 1 Zniszczenie przez Sardes miasto w Lidyi 2 Daryusz
niszczy Milet 3o posłanie Daryusza żądający ziemi i
wody i zabicie Ateńczykom zabicie 4o Daryusz aby
ukarać przysyła Datys i Artafernes ... alba Ta-
po Daneto ... rozbity Traków i (dziś Bosnia teraz
Bulgarie i część Romanii) powróci wszystko tracono
flotę ponownie tego zamieszał wszystkie floty
Attyke ~~...~~ ~~...~~ 490 bitwa pod Maratonem
wygrana przez Ateńczyków którą (Cynegir i Kalimach) potem dano
Persów Mardoniuszowi

Wtargnienie Xerxesa Temistokles i Arystydes

Gdy Persowie ... wysłali wszystko Temistokles do ...
wynalazki przystąpił ... Xerxes wielkiemi siłami wyszedł
... od Xerxesa posłanie żądać od Ateńczyków
który ... posłanie ... 5.000.000 na
całą Grecyą przeciw nim 60.000 ich było prosili Grecy
o pomoc Gelona tyrana Syrakuzy ... Lacedem.
Eurybiad ... Temistokles trzeba było przejść
480 przez Termopile 12.000 Leonidas 300 ...
napis Dic hospes Spartae nos te hic vidisse iacentes
Dum sanctis patriae legibus obsequimur
W tak ... Xerxes ... Ateny Ateńczykowie na
okręty Bitwa pod Salaminą ~~...~~ wygrana przez Temist.
Artemizja królowa Karii radziła Xerxowi nie staczać bitwy

ubito Persów straciło 40.000 Xerxes uciekł zostawiwszy dowództwo Mardoniuszowi. ~~Ate~~ (Wtey woynie każdy Spartaninysk wiodł za sobą 7 Helotów)

479. Bitwa pod Platea w Beocii dowodził Aristydes z Pauzaniaszem wygrali Grekowie na Mardoniuszu. Po tey bitwy obiwszy nigdy nie wkroczyli do Europy ~~Lacon~~ Ale w tego samego dnia pod Mikale wygrana przez Greków nad Persów dowodzili Leotichidas a Xantyps. Niemi Grecy ~~[illegible]~~ Lacedemończycy chcieli żeby Amfiktyonowie ukarali Tebańczyków Tessalianów i in i że nie dali Grekom iedno przez Temistokles został w dawnym stanie Lud Ateński powiększył swą władzę przez wyrok dany Arystydesa postanowiono się i dopuszczono do urzędu obrania magistratów. Pierwszeństwo do Aten nad Grecją i Sparty z przyczyny się Pauzaniasz przez ~~[illegible]~~ który pod Platea wielkał Greków nadawał się Persów ~~[illegible]~~ Pauzaniasz skazany śmierć za zdradę z przyczyny

Temistokles na wygnanie skazany z przyczyny że przez zdziercie i wielki majątek obrał

a z sprawadzie był w przyjaźni z Pauzaniaszem
udał do Ponta ku Małowi a stamtąd do Artaxerxesa
Długorękiego K. Perskiego
Dotąd wszyscy Grecy składali pieniądze na woynę
pod zarządzeniem Sparty, a potem przeniesiono pod
skarbem Arystydesa na wyspie Delos (Delias)
Cymon syn Miltyadesa pomścił który stanął ... Aten
Woyna między Atenami i Spartą
Wiele miejsc zabrał Persom w Azyi i na brzegach Pamfilii
zniszczył flottę Perską i wszystko ładowne. Wypędził
z Tracyi Persów. Egipcyanie zbuntowali przeciw
Persom którym posłali posiłki Egipcyanom ale
r. 470 się na nic nie zdały r. 470 Początek pierwszey
woyny między Atenami a Spartą. Trzęsienie ziemi
obaliło wiele miast w Sparcie. Heloci będący
z Messenianami zbuntowali się ze Spartanami prze-
ciw posiłki od Ateńczyków, wielu z Aten nie chcie-
li ich przyjąć aby zostawić Lacedemonę między
sam Cymon był za daniem posiłków, mówiąc
nie naraży rozerwać Grecyą ... a mi Aten bez przeciw
wagi posiłki te przyszedłszy do fundamentu a

obwarowanych Lecz gdy się drugi raz Kleonto
i gdy Cymon na czele floty stał drugi raz
powiódł Ateńczyków — odpędzony od Spartańczyków
że tak skutecznie Ateńczyków że Cymon na wygnaniu
Lecz gdy miasta zajęte bitwą Cymon wraz ze 100
towarzyszami powrócił walczyć ~~a tam gdy~~ Cymon
przywrócony do ojczyzny zdobył Cypr nakoniec
Koniec tej epoki pokój między Grekami
a Artaxerxesem 450 po wojnie Medyckiej
trwającej lat 21 do spalenia miasta Sardes

<u>Warunki</u> 1° wszystkie miasta Greckie w Azji będą
wolne mogą według własnych rząd i prawa iakie im
się podoba 2° Persom nie będzie wolno żeglować
pomiędzy od morza Czarnego aż do brzegów P
Pamfiliki 3° że żaden okręt Perski o trzy dni drogi
nie może się zbliżyć do tych miast Ateńczy-
kami żaden kraiu niespokoić wojną pewnym
krainom Persyi podległym

Epoka 3cia Od rządów Peryklesa aż do Filipa Kr: Macedońskiego 430–360 przed

Rząd Peryklesa aż do wojny Peloponeskiey

Perykles obeznany z rozumną polityką i wymowną uczo-
ney z filozofii uczył się u mistrzów dokładnych
o Anaxagorasa Logiki od Zenona za pomocą polityki
[illegible] dobrze z Ateńczykami. Wiedząc
że zwierzchność nie jest stała obca ku charakterowi
geniuszu Ateńczykom tkwiącą nadto się pokazywa-
ć na zgromadzeniach ludu, i tylko przychodził
się do nich; zdawał się tylko działać przez
Agentów czyli to wszystko czynił gdy Cymon atheńska
[illegible] gdy ten z pierwszych zatrudniony wojną
a potem na wygnaniu w tedy Perykles wyjawił
wszystkie swe zamiary nagrywając lud przyzwycza-
ił przez rozdawanie majątku publicznego
z tego rozdawania [illegible]:
1o wyniszczeniu skarbu 2o przyzwyczajeniu do nalan 3
3 napływu ubóstwa na zgromadzenia rozwiązano-
dziwność i upadłość się [illegible] władzy Areopaga
z pod którego usunął najważniejsze sprawy
Perykles najwyższy władał Ateny przez [illegible] cały
dzień.

Sprzymierzeni ~~zapomniawszy~~ się i uskarżali
się na to Perikles wymową uchylał
Ustanowieniem praw dla zapewnienia dalszego
użycia ich dla najważniejszych Turium
na brzegach zachodnich w Włoszech, utrzymy-
wał flottę, bo okrętach przez 8 mie: zadawiony
przez uboższych Ateńczyków. Uczniów Peryklesa
rzeźba statui przez czci wyznaczony przeciw
niego przyjaciołom zapewniony Fidias się okra-
dał na posąg Minerwy, [illegible] w wizerunku uznał
oskarżona Aspazja o prawa obyczajów ~~alka~~
ta nie były Perikl. oskarżony Anaxagoras w filo-
zofii niewłaściwej nie według mitologii. Sam Perikles
oskarżony aby zdał rachunek z wydatków publicznych
a on się od tego uwolnił przez wojnę Peloponez.

Przyczyna niezacięta wojny Peloponeskiej
iest zawiść między Spartą a Ateńczykami
Ateny
Powody 1 iż spustoszyli kray Lamianów
2 wypędzili Eginetów 3 zabronili Megarczykom
przystępu na targ, 4 iż pomagali Korcyreanom
5 że oblegli miasto Potydę w Macedonii 6.
Koryntczycy najpierwszy byli za wojną ale
wyrzucali Spartanom zbyt powolne działanie

Woyna zatato wyszczególniona od roku 431 pr.
Woyna ta trwała lat 27. nayszczególniey opisana
przez Tucydydesa służy za wzór Strategii
Siły Spartanie z całym Peloponezem i
niektóremi innemi narodami zebrali
wszystkiego 60000 Ateny 15,300 prócz 16 stan
na stronę miasta Plan utworzony przez Peryklesa
taki żeby kray zostawić na spustoszenie ochro-
niać ludzi, i nayważniey działać maryna[r]ką
Obraz Wszystkie prawa i narodów i ludzkości
one w tey woynie robiąc postów bezrzenne mia[sta]
które się poddały a Potyda przez 3 lata oblę-
Wypadki: żona ludzkim mięsem się żywiła. W pierwszy kamp-
aniy zaraza atenejską napadały na kraje Grecyi a
Attyka spustoszona od Lacedemończyków
Po dowództwie Peryklesa nastąpił Kleon kraj-
kliwy po 1szey kampanii przerwana woyny
zakończona przez Alcybiadesa z tawni
wodzami Alcybiades i Nicias Alcybiades
za woyną Nicias za pokoyem ~~Bóść~~
Zamiar Alcybiades utworzył zawojowania Sycylii
włoszczenie do Kartaginy, zawojowania całey
Grecyi i Nicias powstał przeciw temu po

mówiąc że nie mają żadnego powodu
do wojny z Leontynami i Egestynami
wszyscy zbuntowali się przeciw Syrakuzanom
Cała Sycylia pod nazwą których Rzpltą Syrakuzańską
Historya tey byli Syrakuzanie wolni iak inne
narody Greckie. Z około 500 miastami nie[illegible]
kami obrali Królem Gelona sławnego a przy-
kładaniem się do rolnictwa po nim Hieron
zły monarcha lecz chwalony od Pindara
po nim Trazybul zrzucony z tronu 460 r.
przed zaprowadzony Republikański trwał aż
do Dionizego r. 406 (Petalizm Syrakuzan
podobny do ostracyzmu) Alcybiades w wielkiey
wyprawie ateńskiey a przeciwnie Nicyasz
Kapitani musieli przedsięwzięcia nie mogąc udać
się do Sparty 2000 Aten. pod Nicyaszem
w nocnej bitwie pokonani od Syrakuzan
przyszło im bitwę od Spartanów pod
dowództwem Gilippa Ateńczycy pobici
i także z 2 generałami Demostenesem i ~~tez~~
tejże [illegible] na po bitwie Nicyasz miał czas
do odeyścia lecz nie chciał od zaćmienia zatrzyma-
[illegible] floty Aten. i [illegible] [illegible] [illegible]

412 Ateny tracąc przez zawieszenie [illegible] pomocą
Spartanom i 1000 talentów w skarbie
Alcybiades w wojsku Spartańskim namawiał
aby utwierdzić miasto Decelea którędy
Ateny i [illegible] prześladowany od Spartanów
udał się do Persyi której tutka historya po
śmierci Artaxerxesa i Długorękiego nastąpił
Xerxes zabity od Sogdiana Sogdian zabity od
od ~~Dariusza~~ Ochusa Ochus Dariusz Notchuda
~~Dariusz~~ Alcyb. do satrapy Tyzafer radził aby raz
Ateńczykom drugi raz Spartanie pomagał
w celu zniszczenia obu narodów Spartanie na
dawali się z pomocą do tej Persyi otrzymawszy
pierwiosnku dla przekupywania Magistratów Aten
i utrzymywania floty.

Odmiana w rządzie Ateńskim

Demokracya zniesiona w 400 obywateli dana
w ręce rządów którzy byli tyranami nayczęście
Ateny w ciągu nie chcąc przyjąć tej
zmiany wezwano Alcybiadesa Ten chcąc
powrót do swojej ojczyzny uświetnić iakiem
czynem bohaterskim zwyciężył zupełnie
floty Spartańskie i zdobył Chalcedon i Byzancyum
z

powrócił 400 nadziów zwrócono. Bitwa
niedalna Lauddon wystawili przeciw-
Alcybi Lizandra ten w krótce
odwołany a namiesnik jego Kallikratydas
Lacedemoński. Bitwa pod Arginu-
sami przy Mitylenie niedaleko Lesbos
Spartanom porażenie i Kallikratydes zabity
Po śmierci Kallikratydesa Lizander. Bitwa powtórnie
pod Aegos potamos (Cerigo) wygrana przez Spartanów
Po którym zwycięstwie Ateny oblężone 404 pr. i
przymusze poddaniu zawarte przez które Ateny wszystkich
przymuszone zburzyć port Pireyski mur także
z których zmiatano. Poddanie wszystkich okrętów
wyjąwszy 10 galerów. Z bezwarunkowo wszystkich
mieszczan obrzymnych 4 przyjaciołami wygnanie
z narodem. odbierają się sterowania przed Spartanami

Sparta przez Lizandra. 400 tyranów rządzi. Trazybul uwalnia Ateny
Proces Sokratesa ... 400.

Lizander ustanowił w Atenach 30 tyranów
Ateny więcej przelały krwi ... w 30 latach ...
Lizander przywiózł 1500 talentów do Sparty
(1800000) Gilip ukradł z nich ... i ...
Ateńczykowie ratowali przed Spartanami ...
nadem ich ... Trazybul stanąwszy na
czele Ateńczyków wygnanych wypędził ... i porządek

i ustanawia Armonitys (Darowanie winy)
Smierc Sokratesa 400 przed Sokrates był synem mnyczna ~~ała~~ filozofią uprawadził do kraiu miast i wszelkie a razem uwiek moralności przykładał się dzielnie do uczenia młodzieży przez 40 lat sposobem rozmowczym przeto narażał sobie Sofistów ponieważ przy wysławianiu religii panującey narażał iednosci Boga więc naraził sobie obłudników. Uczta 1sza zadana iemu przez Arystofanesa satyryka napisał przeciwko komedyą Obłoki ~~nie~~ Meliter i Anitus oskarżyli go o bezbożność, niechciał się bronić skazany go na kara niewyznaczał gatunek
Czasanie się 10.000 Greków Po śmierci Dariusza Notchus nastąpił Artaxerxes Memnon który brata swego młodszego niesłusznie zrabił rzadzie Cyrus Cyrus buntował się przeciw bratu i wywał 13 Spartan Klearcha ale przeciwne wszystkie oblężyły się ku Babilonowi Persom Artaxerxeses otrzymał zwycięstwo nad Cyrusem który zamordował ku Grecy wysłali do Artaxerxesa pocztą dla rzeta umowy mocą którey Grecy mogli wrócie do Grecyi zaprowadzi nas Ateny

celniejsi wodzowie wymordowani zostali
10000 Greków wybrawszy Xenofona przełożonym
[illegible] u wodza [illegible] przez [illegible]
[illegible] wrócili do ojczyzny. To zapaliło
Spartanów do wojny Greckiej i obrany
Agesilaus hetmanem Spartan. W tej wojnie
żadna bitwa nie zaszła tylko [illegible]
wojny doszedł do Babilonu bo Agesilaus
był w krótkce odwołany z przyczyny
związku ~~Greckiego~~ Tebańczyków Argiwów
Korintów i Ateńczyków przeciw Spartanom
na pierwszego [illegible] Konon [illegible]
pobił flottę Lacedemońską w Knidos [illegible]
mury ateńskie wzniesione i tem [illegible]
[illegible] Spartańskie osłabiony przez Spartanów
iako zdrajca przez Satrapów w więzieniu
umarł. Agesilaus dowiedziawszy się o tem [illegible]
potyczkę pod Cheroneą w Beocyi zwycięzko-
nemi i [illegible] otrzymane. Spartanie zawarli
[illegible] pokój obiecywany z Persami
387 którego warunki wszystkie miasta w Azyi
Greckie będą podlegać Persom 2°. że wszystkie
Europejskie będą [illegible] 3°. Persowie
zatrzymają wyspy i Klazomenę [illegible]

maią podlegać Ateńczykom

<u>Woyna Tebańska</u> powód do tey woyny 382

Febidas ienerał Spartański potaiemnie
skontenansowanemu miastu Olint w drodze zdradzi-
ckim sposobem opanował Kadmeą zamek tebań-
ski Na uskarżanie się Tebańczyków Spartanie
wydali wyrok iż Febidas na 10000 drachm skaz-
zany za zdradę lecz przy Spartanach Kadmea
po czém więcey niż 400 tebańczyk skazanych
od Tebańczyków na wygnanie Z Pelopidas
i Epaminondas uratowali oyczyznę Pelopidas
na wygnanie skazany iako znany ze swych bo-
gactw i ze zwagą szlachetnością Epaminonda
iako filozof pozostał w domu. Pelopidas na czele
11 tebańczyków udał się do miasta w czasy
byli wtedy Spartanie na uczcie. Ateńczykowie
dali Tebanom 5500 wayska ~~na~~ zamek Kadmea
z ~~tych~~ Spartanom odebrany. Woyna tyiąca się
nawzaiemnie Spartanom wszystko przewodził wayn
a przez to nauczył Tebańczyków woyny
1sza potyczka pod Tegirą w której Tebanie
pokazali się przez wadę 3 razy liczniey wy-
Spartańczyków po czém Epaminondas obrali
wodzem a Pelopidas był wodzem batalii św.

korpus o 300 młodzieży nie brali pardonu
i nie dawali 370 pr bitwa pod Leuktra
wygrana przez Epaminondę Tebańczyka
Wszystko Lacedemon zbeoo Tebańczyka
oooo 14 legat d Spartanie a nawet niektóre
żadna Spartanka nie widziała dymu z obozu
nieprzyjacielskiego to raz pierwszy wszedł
Epaminondas az do Lakonii lecz Agesi-
laus bronił miasta i Epaminondas nie
chciał wiązać niewiastami dopóki gdy-
by dobył Sparty Po tem Epami i P.
wezwani w 4 miesiące dłużej Epami-
nom się dzierżył który fundusz znani
w świeta wiemy nami nie naradź
Sprzymierzony Grecy znowu za Lacedemońskie
poselstw nawet przez Ardaxer. Wspomniona lecz
Pelopidas wystawił w Tebanii nigdy nie
wojował przeciw Persom i największa tra
w wszystkich Greków Tenże Pelopidas
posłany był potem do oswobodzenia
miasta Fery z pod jarzma Aleksandra
Pelopidas wszedł od tego drugi raz sprzyjał
Pelopidas zginął się o dalszej Lakonii

Agezilaus znowu otrzymił miasto

363 Bitwa pod Mantyneą. Tebanie zwyciężyli ale Epaminondas zabity. Po tey bitwie pokoy stanął umiarłny 362 p po którym Lacedemonie posłali Agezilausa dla wsparcia zbuntowanych Egipcyan. Egipcyanie zdrady w niewoli a Agezilaus umarł.

Stan Grecyi az do Filipa

Wodzowie Ateńscy tacy mi Chabryas, Ificrates i Tymoteusz znikneli, Król Karii Mauzola [illegible] żona Artemizie. [illegible]

Gorgias Parmenid Protagoras sofiści rozsiewali swe nauki zaczynali wyobrażenia Sofokles, Eurypid, Arystofan zasłynęli na scenie Menan [illegible] i ustalał granice rzeczy Antystenes Andocyd, Lizyasz słynęli w wymowie Tucydydes i Xenofon historycy Sokrates założył szkoły Etyczney [illegible] Malarzami byli Polignat, Parazyusz i Zeuxis Snycerze Fidias, Alkamen prawie do teraz podziwiana Anaxogoras w umiejętności naturalnych i podał wiadomości Talesa

Laimania, sko-mity, i zboczenia natom
nie były za wady poczytane. Panenus
brat Fidiasza odmalował bitwę Mara-
tońską, a Grecy byli zdziwieni poznania
twarze. Polignot nayprzedwszy umiał
wydać charakter twarzy i [illegible] odznaczał
kobiety i odziewał szatami. Apollodor pier-
wszy mianowany malarzem i cieniów. Parazius
posiadał wielkie proporcyi. Tymanthes
Pamfile, Eufranor bardzo się już dost-
konalili niewielkiem u nich zakresem
wrażenia do [illegible] wymownej

~~[illegible]~~

Od Filipa do uciemiężenia Grecyi przez Rzy-
mian od 360 – 146 p.

Macedonia Od lat 400 była dotąd stała i potrzebowała
porady Ateńczyków lub Lacedemończyków.
Nie byli nawet poczytani za Greków lecz
za barbarzyńców. Filip otrzymał wyższość
nad całą Grecyą za pomocą 1° wojska
2° polityki co się tyczy 1° każdego prawie
rolnika i [illegible] ustanowił Phalangę
Macedońską z 16000 ludzi tak uzbrojonych wszystkich
i ostatni [illegible] 4 miał [illegible] których ostra

wyprowadziły za 2 dotkny za 1szym razem. Gdy Tessalczyk przywięzat [illegible] Tessalczyków, [illegible] i [illegible] kawaleryą wyprawiał korzystnie [illegible]. Ale [illegible] przedsiębrał [illegible] kiedy nie utrzymał najlepszych [illegible] do osiągnienia celu przymał wszystkie przeszkody i utorował [illegible] do celu uczynienia [illegible] [illegible] tem a [illegible] nim władał. Wyprawił Del: [illegible] z wyjściem [illegible] wszystkich prawa najdawniejszych [illegible] przekupywał, „żadna twierdza nie [illegible] nie dotyczy kiedy [illegible] [illegible] do niego wejdzie, [illegible] dzień [illegible] a [illegible] przyjaciółmi". 1° Kiedy Ateńczycy [illegible] [illegible] wrócił im Amphipolis (Emboli)
2 Obległ miasto ateńskie Olinth. Ateńczykom [illegible] od Demostenesa [illegible] posiłki Olintowi po razy 3 [illegible] nie [illegible] i Ol: przez zdradę Fil: oddane. [illegible] w prowadzeniu [illegible] [illegible] było [illegible] wyzyskane na igrzyskach Dem: chciał to utrzymać lecz [illegible] otrzymał wszystkie [illegible] na [illegible] każdego który tylko [illegible] chciał. Filip wkradł się do [illegible] [illegible] i [illegible] rady [illegible] i przewodniczył na igrzyskach Pit: a to z powodu wojny 1
Focyjskiej [illegible] przeciwko [illegible] Del: Tebańczycy przeciwko [illegible] Aten: [illegible] za [illegible] [illegible] Fil: [illegible] Filipa Focyjczyków [illegible] wyprawił [illegible] [illegible] [illegible] dać [illegible] przeciwko [illegible] Fokidy i Chersonezu (dany od [illegible] Króla Ateńczykom) po czym zdobył wyspę Eubeę (Negropont) i obległ Perint [illegible] Heraklea nad morzem [illegible]. [illegible] do Pitys [illegible] [illegible] Ateński [illegible] Perin: [illegible] Demostenesa [illegible] [illegible] Platona. [illegible] Filipa do [illegible] 2° wojna 1 [illegible]
z Amfissy [illegible] przeciwko [illegible] Del. Filip [illegible] [illegible] [illegible] przeciw [illegible] lecz Demost: [illegible] Aten: i Teb:
338 prz: do wojny przeciw Fili nastąpiła bitwa pod Cheroneą Alex: [illegible] [illegible] [illegible] Ateński [illegible] Macedoński i [illegible] się za [illegible] Fil: [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] przeciwko [illegible] Ateńczyk: [illegible] [illegible]

więcej pozostało cztérnaście dotąd ich w niewoli, iżwas wolność po-
336 pr. wrócił. Tył przeżakim wojnę przeciw Persom. Panowanie Alexandra
Alex: wojnę prowadził przeciw Tribalom (Dalmatom) przeci-
w Illiryi, Tracyi, Getom. Darius dziś Wstarożytne [illegible]
Patrim [illegible] wojnie z Grekami przystąpił do obrony z Pel-
doływ z [illegible] Sympathia zniewazona od [illegible]
Macedoniskie pokazała mu dowodnie gdy ten widział po
[illegible] iż [illegible] przyście do rożnie nawet [illegible]
między niemi Demostenes w [illegible] [illegible]
z innych wypuścił Alex: dnaiy [illegible] naczel-
wszystkich Greków przeciw Persom doszedł do Ale-
[illegible] Granikowa.

Lity Alexandra 35000 wojska B [illegible]
Anty patrem dla pilnowania Greków i [illegible]
przestrzeniowy [illegible] zostawił [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] dla [illegible]. Stan Persyi [illegible]
[illegible] względem pamiętnego bo [illegible]
366 p. Memnona nastąpił Ochus który wyprowadził
wszystkich krewnych Persyi i Egipt
kraj podniósł Sydon od mieszkańców
spalony. Ochus zabity od Bagoasa dany
~~na~~ zrobił Królem Arses zamordował go
i dał Dariusa Kodomana. Wielkie nie-
rządy na dworze zbytek i zniewieściałość [illegible]
Persyi oddalili od dawnej [illegible] także Króle-
stwo narody zawojowanych [illegible] [illegible]
różniących się językiem i religią ~~Persyi~~
Persyi Alexandra [illegible]
przez rzekę Granik. Nastąpiła [illegible] Memn
Rodyo

Jaki był system Talesa, Anaximandra, Anaximenesa i Anaxagory

Jeżeli dochodzenie źródła całkiey rzeczy iest przyiemnem, to zaiste dochodzenie pierwszych, ognisk Filozofii, nayważnieysze sprawić powinno ukontentowanie; gdyż między wszystkimi umieiętnościami, którai każdey człowieka zaymować, która ma większe prawo do iego zastanowienia ~~sie~~, iak nauka która go doskonalszym ~~czyni~~ i szczęśliwszym czyni. ~~Dlatego~~ Człowiek, nie przestaie na samem poznaniu całkiey umieiętności; lecz chce się przenieść w owe ~~czasy~~ wieki, w owe miejsca, w których nayprzód zabłysła; chce poznać mężów którzy się do iey postępku, do iey wzrostu przyczynili. Zastanawiaiąc się nad początkami Filozofii widziemy że iak tylko ludzie zaspokoili swe naywiększe potrzeby, starali się wynaleźć prawdy, odkryć sprawcę tych rzeczy które ich otaczały, wtedy więc iuż pierwsza zabłysła Filozofii iskra: lecz ówczesna Filozofia daleką iescze była od umieiętności, i nie było ludzi którzyby się iedynie wyszukiwaniu prawdy poświęcali.

Jednym z pierwszych mężów którzy w tym wzglę-
dzie na imię mędrca zasłużył, był Tales z Miletu, urodzo-
ny około 640 r. pr: Erą Chr: tak w sobie ujęty
zamiłowaniem mądrości, iż ta go od wielkich dosto-
jeństw ofiarowanych sobie w ojczyźnie odwiodła,
w krótce nie mogąc znaleźć dostatecznych zasił-
ków dla swego rozumu, w swym kraju, miłość mą-
drości przeniosła go przez morze, udał się do Egiptu
owocnego przybytku nauk. Tam nauczył się Mate-
matyki jednak przez swój badawczy umysł nie
za długo przewyższył swych nauczycieli albowiem a)
~~popierwszy~~ podzielił rok na 365 dni; powróciwszy
do Jonii, założył tam w Milecie szkołę która od miejsca swego
założenia nazwisko odebrała, tam uczniom wykła-
dał swe nauki, których treścią była: Woda
jest zarodem wszystkiego, wszystkie istoty w naturze
mają pewną wodną zasadę, która do ich utrzyma-
nia służy; ziemia podług niego jest zgęszczoną
wodą, powietrze rozrzedzoną, ogień jest rozrzedzonym
powietrzem. Utrzymywał być wodę zarodem

a) zastanawiał się nad porami roku i odmianami księżyca

wszystkiego, nie mogł ią wystawić iako martwą mas-
sę, lecz musiał iey przypisać duszę która nawet
duszą świata. Napełnił świat wielu Demonami i du-
chami przez co chciał oznaczyć, że tworzenia, życia,
sił świata wszędzie się rozlewa, przez to przy puszczeniu
zgadzał się z religią panuiącą. Utrzymywał że nie masz
mędrca prożni, że trzeba życie stósownie do Natury.
Kto chce nad innemi panować sam nad sobą powi-
nien umieć panować. Dyogenes Laercyusz przytacza
niektóre iego przysłowia iak nayobszerniejszem
iest mieysce gdyż wszystkie obeymuie, nay szyb-
szym rozum ponieważ o wszystkim zaraz myśli.
Naymocnieyszą potrzeba wszystko pokonywaiąca
etc. To są nayozdobnieysze iego zdania, wiele więcey
wiedzieć z pewnością nie możemy o systemacie Talesa
gdyż iego nauka ustnie się tylko utrzymywała i
w późnieyszych czasach dopiero na piśmie położona
i podaną była
Szkoła której naczelnikiem był Tales była
pierwszym wielu innych i wielu mężów się w tey
szkole ustawiło pierwszym z nich tego przyiaciel ale
mowy Talesa Anaximander uczeń i następca

iego. Lubo Anaximander rozprzestrzenił naukę swego
mistrza i iego naukę w system ułożył, iednak w nie
których punktach się z nim nie zgadzał. Urodził się
610 r: prz: Chr: w Milecie; wielkim on był Matematykiem i
tak umiał matematykę praktycznie użyć iż przepowiedział
Lacedemończykom trzęsienie ziemi które się rzeczywiście
z kleską Sparty okazało, spostrzegł ukośne położenie eklip-
tyki, oznaczył przesilenia się i zrównania dnia z nocą
za pomocą gnomonu. Pierwszy on dla lepszego wyjaśnie-
nia swych twierdzeń zrobił sferę. Treścią systematu
iego było iż początkiem wszystkiego iest nieskończo-
ność, iednak nie oznaczył materyi i natury tey
nieskończoności, tak że nie można dokładnie wie-
dzieć co przez nią rozumiał. Liczba Swiatów
podług niego iest nieskończona, Bogowie rodzą
się i po długim przeciągu czasu umieraią ~~po~~
~~długim przeciągu czasu~~, niebo składa się z zimna
i ciepła, gwiazdy z powietrza i ognia. Słońce znayduie
się na nayzwyższem niebios ma 28 razy większy obwód niż ziemia
i iest podobna walcowi z którego ogniste potoki się roz-
lewaią, gdy się otwory zatkaią którémi wychodzą,

w tedy następuie zaćmienie słońca. Podobnie życie iest watem 19 razy większym niż ziemia. Jego przyczyną sprawia odmiany życia a zupełne obrócenie się zać-mienie. Ziemia ma kształt słupa który w powietrzu za-wieszony iest. Wywołano go za Ateusza lecz to nie iest wiary godnią gdyż lubo polepszył system Ta-lesa iednak go nigdy nie odstąpił. Nayistotnieysza różnica między systematem iego a systematem Talesa iest, że tamten wodę zarodem wszystkiego być mienił a Anaximander nieskończoność, że tamten ~~wodę~~ utrzymywał że Bogowie są nieśmiertelni, ten zaś że się rodzą i umieraią.

Po śmierci Anaximandra która 546 r. przed Ch. Nar. przypadła objął stopień nauczyciela w szko-le Joniyskiey Anaximenes uczeń iego, urodzony w Mi-lecie 556 r. pr. Ch. N. ten wszystkie zdania swego nau-czyciela zatrzymał, wyiąwszy że powietrze mienił być bezkońcem, wiecznym i nieskończonym zarodem wszystkich rzeczy, dalej że zewnętrzny obwód Niebios składa się z ziemi, że gwiazdy są ciała podobne do ziemi tylko że

są oblane pewną ognistą materyą, że stanie od których obrotu zależą pory roku iest płaskie tak iak i ziemia, te są istotne punkta w których się różnił Anaximenes od Anaximandra swego nauczyciela.

Prawdziwym zaszczytem szkoły Joniyskiey był uczeń Anaximenesa Anaxagoras urodzony 500 r. przed Chr. w Klazomenie w swey pierwszey młodości także okazał chęć do nauk iż będąc maiętnym postanowił wszystkie dostatki doczesne porzucić, aby tym nie nabył nauki, pieniądzmi której mu nikt wyjąwszy nie zdołał i tego swego zamiaru szczerze dokonał. Udał się do Egiptu i innych krain którym wtenczas światło nauk przyświecało nareszcie do Aten tu nie znalazł coby iego umysł zabawić mogło, udał się przeto do Miletu do Anaximenesa u tego dopiero mędrca wydoskonalił się w Filozofii stanowczey ~~[illegible]~~ powstałemi

przybył do Aten tam swą naukę przyjąt-
nie wykładał dając raźnie przewidzieć że mię-
dzy jego uczniami liczył się Perikles, Euripides
Sokrates Temistokles. Nie iednakże wszystkiey
Anaxagorasowi chwały przyniosło ~~xxx~~ może iak
iego wyobrażenie o Bogu pierwszy on przy-
znał mu różną naturę od materyi pierwszy
oddzielił go od tej nierozumnej ~~materyi~~ istoty. Poprzedniey
iego utrzymywali że w przyrodzie bystrość Bo-
ga ale go połączyli z materyą tak iak
dusza iest połączona z ciałem. Przypusz-
czał 2 istoty wieczne, od których wszystko
pochodzi Boga i materyę. Bogu wiele
rozum przypisał przymioty ~~naturę~~ ~~iak~~ ~~do~~ materyi utrzy-
mywał że Bóg działając na materyą wszyst-
ko utworzył. Tę istotę wieczną nazwał Nous to
znaczy rozum. Wszystkie ciała podług niego skła-
dają się z atomów. Utworzenie się świata tak
opisał, rozumna istota wiedząc w nieskończoney

materyi wielkiej złożonej z atomów podobnych lecz
zmieszanych z nieodpowiednimi oddzieliła się
i z nich utworzyła Gwiazdy kamienne. Jest
Gwiazdy mniemał być podobnej natury jak
nasza ziemia. Słońce podług jego systemu ale jest
ognistą bryłą kamienną większą od Peloponezu,
mleczna droga i zorza jest odbiciem promie-
ni słonecznych. Ziemia jest płaska, Księżyc jest ciem-
ne zamieszkałe ciało które ma światło od Słońca,
utrzymywał że śnieg co do swej natury jest czarny.
Próżnia uznawaną jest niemożną. Z tego wszystkie-
go łatwo poznać można że Anaxagoras ze wszyst-
kich zwolenników szkoły Jonickiej miał najle-
psze wyobrażenia. Albowiem Tales powodem wszyst-
kiego mniemał być wodę, Anaximander nieskoń-
czoność, Anaximenes powietrze. Anaxagoras z nich
~~[illegible]~~ najlepsze poznanie gdyż początkiem
wszystkiego utrzymywał być ~~początkiem wszyst-~~
~~kiego~~ Boga. Smutno zaiste wspomnieć się i ten

Quarum ex nihilo nihil fieri tenuerant firmissi-
me et corporearum rerum naturam depre-
henderent fluxam et quibus vis momentis
mutabilem necessario ad emanationem entium
spiritualium ex ente summo ndam tamen dela-
psa sunt Pyth: unitatem ~~numeri~~ rerum
principium statuit ex quo elementa quae
geometrica dicuntur, oriuntur principium
istud nulli sensui nullique dolori expositum
esse sed indivisibile, incorruptum et sola
mente aprehensibile existimavit. Ex quo
colligitur a Pyta: unitatem non in numeris
tantum sed in principiis quoque rerum tanquam
primum imo ut Deum consideratam et adopta-
tam fuisse utpote quae prima eaque indi-
visibilis est an vero Pytha seu unitati
physicam adscripserit existentiam non consta
Sectatores Pyth: docebant Deum quidem
unum esse non ita tamen ut quidam opinan-
tur quasi sit extra mundi administrationem
sed sit totus in ipso in toto circulo speculator
totius generationis qui semper est et suas vires
operando manifestat omnium operum in caelo
illustrato pater omnium mens et animatio to-
tius circuli omniumque motus nihil sane

praestantius de divina illa vi et potentia quae in Pytagoreis numeris inprimis vero in unitate affulget dici potest haec contemplatione ad divinam similitudinem ducunt Pyttagorici eoque pervenire finem perfectissimum ostendunt

Sententia Aristotelis

Aristotelem divinam naturae vim agnovisse ex axiomatis ejus Deus et natura nihil frustra faciunt quodammodo colligitur nonnulli hoc axiomate seducti affirmarunt Aristoteli Deum et naturam identica fuisse eumque naturam Deo uti adjutricem non adjunxisse sed ad explicandam infinita vi quae in domino Dei cognoscitur ordinariam illam quam naturam appellamus dicunt ipse naturae ipse Dei vim ex qua sine illa explicari possit cur naturam principium motus et quietis dixerit ex his vero deduci posset hanc argumentationem naturam motus principium ut eam principio carere concedendum sed id Deo competit ergo Aristoteli natura et Dei omnipotentia identica esse videntur sed quaecumque sit denum Aristotelis opinio id saltem est indubitatum et radios divinitatis in operibus naturae eorumque intuitum idem tam clare aspexisse ut dictum ... [illegible]

in ente a se existente quaerendam ex aequo explicandam esse non dubitaverit sive deinde ens istud naturam ipsam sive autem naturae a mundo diversum crediderit

Democriti sententia

D. quoque Deum agnovisse videtur dumit enim teste Lucrecio vim divinam in natura esse positam ipsumque mundum Deum dicit et ejus animi functionem universat imaginis divinitate praeditas inesse universitate verum deum principia mentesque quae sunt in eodem universo Deos esse Dem. in hanc sententiam sequenti motus contemplationem adivisse videtur nullam nimirum sufficientem existentiae rationem ad ipse animadvertebant nisi res intellectualis seque ipsam movens statuatur quae pulcher rimum entium ordinem secundum certas regulas gradus producat atque formet atque in hoc ipso divini quidquam latere agnoscere debuit quamvis perfectam ejus cognitionem non attigerit Deus igitur tam praeclaros divinitatis suae radios naturae indidit ut eorum splendor et lux nullum non possit tangere qui oculos mentemque ad contemplandam naturam

elevat et intelligit ad mirabiliam mundi structuram secundum tam rapientes constantesque leges ordinatam absque omnipotente creatore gubernatore explicari non posse concesso etiam Democritum tam Dei cognitionem nunquam esse assecutum eumque cum Epicuro credidisse mundum fortuito atomorum concursui suam debere originem concesso etiam eum divinam negasse providentiam asserimus tamen quando radii divinitatis e natura rerum elucentibus mente ferebat minime spernere erant qua cum battere non potuisse constat etiamsi se ipsum oculis orbaverit oculis in quam quos Deus homini tanquam praecipua organa concessisse videntur ut his instructus naturam contemplaretur et ab ejus contemplatione ad Deum mentem elevet.

Hae sunt celeberrimorum qui antiquissimis temporibus vixerant philosophorum de origine mundi sententiae omnes in creatione ordine conservatione et gubernatione ejus quidquiam divinum agnoverunt ita quidem ut bene multi extra limites vagando divinitatis radiis i naturae operibus conspicuis plus tribuerent eos qui eo quo Deum loco ponerent non dubitarent

quidam mutam creaturam nimirum iussisse sed cogno-
verunt simul eam ab ente intelligente exire
debere nullus porro eorum veram ex nihilo
creationem cognitionem erit assecutus in
hoc tamen omnes convenisse constat chaos id
est informem materiam a tali ente intelligente
praeparari formari in elegantissimum quem
in mundo miramur ordinem redigi tum
namque assumentibus legibus ad [illegible] potuisse

__Quomodo recentiores philosophi existentiam
Dei probaverint.__

Contemplatio admirandi rerum mundanarum
ordinis et insignis et entium creatorum
harmoniae et varietatis argumenta quae
philosophorum aspectant occasionem
dedit quo non antiquissimi tantum
sed recentiores etiam philosophi uni sunt
pro existentia Dei pugnantes nonnulli
nimirum ex siderum coelestium motu distantia
et magnitudine alii ex consideratione
hominis vel animalium eorumque officiorum in-
sectorum multi ex plantarum in genere
vel ex florum in specie contemplatione

venerunt ii eodem ex aquae et ignis vel ex ful
minis et terrae motus aut denique ex mon
tium observatione Dei existentiam probam inti-
penter ita Rösserus ait mira et rerum
mundanarum varietas mirusque universi partes
ita inter se devinciuntur teleologicus nex us
ut altera alteri multiplicem usu praestat
et cunctae ad entium vivendum in primis vero
rationalium felicitatem promovendam conspi-
rant nihil inepenitas neglectum atque
abjectum nihil supervacaneum nec deficiens
quidquam una est omnium rerum copulatio
et quasi consentiens ad mundi incolumitatem
coargumentatio naturae terra quidem viis plena
est animalium mirabilique natura quae nomen
est dir vestita floribus herbis arboribus fru
gibus quorum omnium incredibilis multitudo
insatiabili varietate distinguitur adde huc
nubium quaesatis cadere ex vasto oceano et
paludibus excitatae aeris actione conspicue inter
magnitudinem et usum montium altitudines
et nivadorum atque inde natas fontium peri-
quinitates fluviorum omnium pelui sagittatis et quae
terram hanc efficiunt laetum copiosum et
amoenum animantibus domicilium

Admirabilis ille entium mundanorum ordo sapientissimis legibus fixus et teleologica eorum ad certos fines dispositio et conspiratio nec casui fortuito nec ipso facto adscribi potest sed causae cuidam intelligenti quae data fore ea qua est sapientia et potentia omnia teleologice disponere et ordinare potuit ergo existit intelligens mundi causa et qui teleologica mundi dispositio contingens est, contingens autem causam absolute necessariam supponit. Sequitur causam mundi intelligentem ens absolute necessarium id est ens a se esse debere sed ens absolute necessarium est simul realissimum ergo existit causa mundi intelligens absolute necessaria et realissima id est Deus.—

Quid de adlato argumento sentiendum est

Argumentum physicotheologicum antiquissimum est simplicitate et perspicuitate sua se plurimum commendat communi enim intellectui doctis tam pervium est cum sapientem mundi constitutionem quotidiana experientia palam loquatur. quare hoc argumento magna cum utilitate uti possunt

qui in sacris conventibus verba ad populum facimus
consideratio mundi varietatis ordinis harmoniae
et admirabili ac artem finis entium mundanorum
conspiratio in denuo populum sermone incul-
candus effidem in Deum universi conditorem quamque
infinitatem fatentiam minime in modum fiunt
argumentum morale sive practicum et in
mundo universali ordo moralis existat ut ne-
cesse si usus omnes qui in mundo deprehenduntur
finis moralitati qui finis absoluto subordinati
sint aperitur sed moralis ista mundi ordo
nomine sumpta Dei sive intentio intelligi potest
neque enim mechanismo mundi neque nationi
physica adscribi potest non illud quia mecha-
nica sive physica mundi leges tota
esto diversa a lege moralitatis atque

praeceptum subordinati finis relationem
conspirant. nota hoc ratio enim practica
non solum legis moralis fons est eorum
autem naturae nequit ut praecepta elaborari natu-
ris relatio obtineatur ergo ad ostendendam et
causa quaedam a causis physicis diversa
qua rerum naturae absoluto subjectarum
rationalium et finitorum fini deliciosam
ratust Dei causa ejus modi quae finis mo-

Starożytności

Wtórnia była gatunkiem sądu centumwiralnego i stała przed nim. Przed nim trzeba było się zawsze procesować, tym sposobem jak w 12 tablicach był przepisany

Judicium privatum

Sędziowie siedzieli na krzesłach na ziemi skąd judices pedanei

Pretor miał zawsze consilium z 5 senatorów i z 5 rycerzy których używano in causae cognitione przy manumissiach. Niektórzy utrzymywali że to i sami Decemwirowie. Oprócz tego miał zawsze radę z prawników. Jeżeli kto chciał kogo pozwać musiał to czynić die postulationum albowiem dni jurydycznych niektórych można było sprawiedliwie wymienić jurydyczne pretor na dies postulationum, dies cognitionum i decretorum

Pozwać petitor, pozwany unde petitur chcąc go pozwać trzeba było samemu iść aby w jego ustawnym domu ambula meum in jus, sequere ad tribunal, veni mecum in jus. Gdyby nie chciał trzeba było świadka który by widział pytając go licet antestari? Jeżeli mu odpowiedział licet więc pozwać brał świadka za ucho i wtedy mógł gwałtem pozwanego do sądu zaprowadzić. Gdyby to był starzec, chory lub stary więc go musiał wozić. Jednakże nie ~~mógł~~ można było gwałtem przyprowadzić tym sposobem liberti patrona ani panny ani dzieci rodziców z swego domu ani małoletniego

Gdyby go nie mógł złapać na ulicy. To pozwać przybił klamkę

do pretora bo affigebatur edictum praetoris feriis przy
świadkach i czekano 10 dni gdyby się pozwany nie stawił
po 10 dniach znowu gdyby się pozwany nie stawił to skargę
pretor uważał za udowodnioną i wydał dekret
Jeżeli zaś aktor stanęli wtenczas petitor pretorowi oświadczał
o co skarży (edere actionem v. formulam) Skarżący przedmiot miał
przepisane formuły skargi napisane z 12 tablic których znany
powiedział jej przepisywał. Jednakże Lege Aebutia uwolniono
to wyjąwszy in judicio centumvirali a nich innemu formulae
praetoriae Pretor kiedy proponebat edictum wystawiał formulas
agendi te były zapisane in albo stamtąd wypisywał petitor
formułę i oświadczył w podług tej formuły chce skarżyć (edere
actionem) tandem petebat judicium v. actionem (Judicane
de plano gdy rzecz nie zawisła i gdy wiadomy wypadek dawał)
Unde petitur prosił o pewien czas na przygotowanie się
Petitor żądał zaręczenia (petebat vadimonium) a iż ~~te~~ stawi
terminu vadimonium promittebat albo ten który innym
zaś – nazwano res in vadimonium esse coepit mianowicie
był~~o~~im się aliquem pogodzić a kiedy pretor czynić
ceta stawili oddaleny muszą się stawić (vadimonium
deserunt a zatem vadimonium zastawił Dies terminu
Dies perendinus a odterminu com~~pe~~rendinatio kiedy aliquem
przyjść mógł trzeci dzień terminu innymi gdy stanęli admoverit

na

petitor starge Contractus innominati takiemi ugody których nie było opisane więc musiał iść do jurisconsultum preseriptis verbis actio Unde petitor mógł prawo swego na prawdę — albo też innym sposobem się wymawiał exceptio t.j. albo nie zaprzeczając na obronę pozwana ta mogły być dwojakie excepti peremtoria która mocą strony adlecisato dilatoria która na dalszy czas odkładała Jeżeli sprawa była stricti juris t.j. gdzie i sędzia musiał pamiętać i on się ściśle musiał trzymać prescrip formuła więc trzeba było zaraz przed formułą exceptio jeżeli sprawa bonae fidei tonie ta excep. musiała się stosować do skargi — contestabatur litem suam i dodawał że się chce u sędziego rozprawić et finebat judicem Drugi wybierał judicium tamże sprawa contestatio litis & acceptio judicium judicii — Petitor proponował kogo na sędziego judicium fiere Drugi mógł go przyjąć lub odmówić jeżeli się zgodzili Pretor sam Pretor go dawał jeżeli się nie mogli zgodzić Pretor sam wypisywał formułę tej sędziego judex esto et si paret rem bene servitiesse ex jure Quiritium tatulum damnato extra quam si instrumentum producat ex quo apparent totalli esse sędziemu et krajowego było zakończenie sprawy była albo stricti juris albo causae bonae fidei w pierwszym przypadku sędzia ściśle ustanowił się miał judex w drugim arbiter Przy Recuperatores — których mało ... ...

że należeli do centumwirów inni do pedaneos większe ich
liczę 20 milli: a tylko do pewnych spraw inni i gdy sędzia
go przeznaczono to judex gdzie więcej Recuperatores
inni w sprawach nagłych zaraz używano do spraw
possesyjnych gdzie szło o utrzymanie jakiej rzeczy
Recuperatores zwano wszystkich sędziów na prowincyi
Trzeba było pomocą zarzucenia stron niedozwalać (iudices debent
sibi judicantem eligere) aby się stawili i gdy wyznali wyrok
i odtąd zwali się rei Pretor wymawiał liczbę swoich adwokatów
i znaczenie następowała comperendinatio Wolnie przeznaczony
stawali i choroba przeszkadzająca była morbus sonticus
2° przeszkoda natury 3° albo że musiał pełnić obowiązek
Rzeczypospolitej Kiedy stawili sędziów ~~jurabant~~ jurabant że
ex sententia animi judicaturum esse sędziowie
obie strony jurabant in litem 2/ praestabant jus jurandum
calumniae Patron powodu zaraz wykładał w krótkich
słowach sprawę w czym rzecz ale mowy nie było
przeciwnej patron przeciwnika zbijał. Conjectio causae
Dopiero jeden i drugi patron zaczynał mowy potem
judex oświadczał przełożone: dixerunt i potem
gdy nie mówili nie mogli Judex zasięgał rady i
otrzymał condemnatio albo absolutio Judex mógł także
aby kilka dni jeszcze wytrzymali ampliabat causam

Po wykończeniu ~~zapoznaniu~~ sprawy gdy jeden sędzia niemarowny przysięgał sibi non liquere ~~Gdy~~ Wyrok sędziego pobawiendał edyktem Pretor. Wszelki dył przez prawem wyzwany restitutio in integrum 30 dni tylko czasu na uzupełnienie wyroku. Potem Pretor przez lektora kazał konfiskować albo ciało jego zaprowadzić do domu wierzyciela

Judex litem suam facit t. j. gdy się sędzia omylił to musiał za ostatniego stać. Za Cesarzów można było do nich apelować. Jeżeli zaś sędzia dał się przekupić to za to kara śmierci. Jeżeli jeden drugiego pozwał calumniandi causa to im wypalano na czole litery K lub C

De judiciis publicis

Crimina publica przez które cały naród został obrażony te należały ad judicia publica. Aż do 604 na sejmie je sądzono. Z początku mało takich zbrodni było gdy państwo rozległym się to zostanie crimen repetundarum często się wydawał. Dla tego 604 lege Calpurnia ustanowiona aby 4 pretorów których obierano na prowincye, zatrzymać przez rok w mieście dla sądzenia crimen repetundarum i odtąd quaestiones perpetuae się rozpoczęły. Których inne zbrodnie do tego przyłączono crimen ambitus, cr. laesae majestatis itp. Te crimina z początku roku zaraz dzielono na 4 części. Pretorowie sądzili tylko te zbrodnie które były opisane prawem (Judicium ordinarium) zbrodnia na którą prawo nie było prawa należała do sejmu (Judicium extraordinarium)

n' xi n'

Tych prezesów naczelnym był na terenie miasta [illegible] prezesowie zwali się przez Quaesitores albo Quaestores W tych zbrodniach każdy mógł skarżyć (actiones populares) Nigdy sprawę jedna osoba oto nie skarżyła lecz całe zgromadzenie ci mężczyźni sobą układali skargę zwali się accusatores jeden brał na siebie prowadzenie sprawy actor tego wybierano gdy wielu to i zwano divinatio Drudzy zaś skargę podpisywali subscriptores Naprzód było in jus vocatio przed pretorem oświadczył o co chce skarżyć postulabat ut sibi nomen deferre liceret Pr. zapytywał czy oskarżyciel z mowie oskarżyć Oskarżony mógł oświadczyć iż chce oskarżyciela o wyjątku zbrodnię Potem P. oświadczał recipio nomen oskarżyciel podawał przez libellum accusatorium gdzie imię i zbrodnia wyrażono na tytule Potem prosił albo o exceptyą Zarzucano sobie że się stawią na termin albo go uwięziono Oskarżyciel oświadczał ile potrzebuje czasu dla wygotowania skargi zwyczajnie 30 dni Cicero żądał 110 dni najlepszy było przez przed terminem rozpocząć skargę A przez poznałał iż oskarżony może swoich obrońców zwyczajnie 4 najwięcej 6 patronos i 10 laudatores przez sobie sprowadzał advocates towarzyszący mu do sądu wiernowaya sordidatus w lichym ubiorze a tej woln- dzi libere Pretor wymieniał sędziów z tych początkowo z senatorskiego stanu Sempr. Gracchus przeniósł do rycerskiego porwie z każdego stanu 300 i tych podzieleni na decurie podług Sprawy była liczba sędziów z każdego stanu od 20 do 70 jednego wyłączał judex quaestionis

ktory prowadził zyst. Pretor z pomiędzy wszystkich 900 sędziów
wybierał przewodniczenie sędziów do tey sprawy jednak strony
mogły nieprzyjąć sędziów przez Pretora wybranych jednorzeczki
tamu którzy judicii editu. Oprócz takich miał się actio niektóre
Sprawie przed wielką dopiero terminem wynalazł rozsądzał
ten Oracz oddzywał się tak iudicibus privatis świadków
nie tylko sędziowie ale i strony się pytali potem następowały
formalne mowy peroratio Sędziowie się naradzali consultatio oskarżony
wkrady wyprowadzał nowe oraty jak to drzwi, inne dla polityków
spodziewa w sędziach Każdy stan osobny urnę wkładał tabliczki
Pretor tabliczki bierze i odczytuje takie ogłaszał wyrok
gdyby tylko wiele non liquet to odkładano termin proces i innych
sędziów nowych nie rozumiejących. W ciężkich razach spra-
wach było jeszcze tu: aestimatio – an tui capite an pecunia. acumulatur
drugi zapoczątkuje do ; przeprowadzenia rodzaju stary
Moyż apelować do Komicilów alto – provocare populum
Gdy zwolniony przyjaciele jego zaprowadzali do domu
oskarżyciel mógł być oskarżonym teraz o calumnia od oskarżonego
Nieprzyjaciele oskarżonego mogli go oskarżyć i oskarżyciel umówił
układ z oskarżonym. +] jako prevaricatora

De judiciis extraordinariis

Uważać należy iż oskarżenia ... fit magistratu, vel magistratus
minor ... privatus 1mo ten się proces odbywał per dei dictionem

t, wyznaczy dzień obwinionemu w którym się na sądzie stawić
będzie, skarżący przyprowadzi obwinionego na forum, wchodził
na mównicę i czytał go przez woźnego, wyznaczając termin
od tego czasu powinien dać obwiniony rzeczy, i się stawić.
Proces podobny jak ex ordinariis, tylko iż wyrok był przyjęty
ustawy ~~proponowanej~~. Ten proces był dogodniejszy dla
winowajcy dla różnych sposobów wyjęcia z sądu.
2° Jeśli privatus skarży, to przychodził do senatu lub
do urzędnika mogącego zwołać sejm, tenczas Senat wyznaczał
sędziego nadzwyczajnego dla wybadania procesu, którego
i sędziom wyliczał, a potym który dopiero zwołano sejm
dla wyroku. _Anquisitio_ było to badanie, gdy o pieniężną
karę _mulctae certatio_.
Ad crimina publica należą 1° Cri: _repetundarum_, od niej
quaestiones perpetuae powstały. Kara dwojaka, raz zapłacenie kary
pieniężnej, tylko iż zdarzało się _interdictio aquae et ignis_. Od kolpa-
nictwa kary termin naznaczano do niej potem przystawano. _Crimen_
peculatus. A gdy tylko zamieszanie, kara ta ustała, która dwojaka:
interdictio aquae et ignis, jeśli mniejsze, to na _restitutio_ pieniędzy
przydano gdy się odbiór dał [illegible] _a judex a corrupti fraudaret_.
Kara podobna. 2° _Cri: majestatis_, który wszakże nieliczny
powodzie ludu Rzymskiego kara ta także wygnanie. 3 Cr: perdu-

cionis takie zbrodnie gdy się ktoś nego dopuścił przeciw wolności Ludu Rzymskiego, którą śmiercią za to suspendebatur in arbore infelici gdz niska gdy wyżej mu wrzucano skutki Tarpejskich 4 Cr: *parricidii vel homicidii* przyjmowano to za zabicie każdego wolnego parricidium zabicie bliskiego krewnego Wogólności wygnaniem karano za parricidium według Constytucyi była kara *culeus* wkładano w worek z małpą jaszczurką psem i kogutem i wrzucano w morze za cesarzów zmieniono parricidas deportowano na wyspy, parricidae żywcem palono *vivicomburium* albo *abjectio feris bestiis* 5 Cr: *falsi* falsarius który fałszował pieniądze, nummarius albo testamenta testamentarius karę wygnania 6. Vi publica et privata a) gdy kto w mnięyszej zbrodni chodził b) gdy kto wyłamał gwałtem z więzienia przeciwko wyrokom prawa wszystkiego pierwsza wygnanie druga śmierć oczywiście wtedy popełniony z gwałtem 7 Cr: adulterii kara śmierci jako jednak nie długo się utrzymała gdyż po zaprowadzeniu quaestionis perp. nie nabrała 1) za cesarzów wprowadzono *poenam gladii* Cr: majestatis owe znaczenie rozciągano do cesarzów używano tortur dla niewolników którym nie wolno *tabularium* podobne do tortury *equuleus* wsadzano jakby na konia z jednej strony ciągniono nogi z drugiej głowę *lubrica fidiculae* rozpalano i przypiekano drugiego in equuleo *podagra* przywiązywano ciężary do nóg Bicie *vergam* wtedy dozwalano gdy skazywano na śmierć przez topór

1) do wygnania albowiem na wygnanie skazywano. Jeżeli osoby owe jeszcze niewolnicy ich stanie przez edyktem ... w sej chce ... utrzymującej zniosła prawnie imię i była wpisana wszystko jednakże do długo nie ... Za Tyberiusza ... których ... lub drzewo był equus ten wynaleziono in simulam Talarii ... i na ...

za uznaniem jednak wennej wystrzepieło. Takoż poena com-
pensatio stoy ustalił jeden z drugiego [illegible]. Była zbrodni
utworzona per scalas gemonias przeto w więzieniu carcer Tulianum
karano śmiercią duszono [illegible] była [illegible] [illegible]
wyprowadzona palami ostremi ~~ros~~ robur Cr: a
Którzy [illegible] [illegible] tego [illegible] 8 Cri: plagii ukradzenia ludzi

De militia Romanorum

De delectu

Obywatele tylko zaciągali. Służba zwała się stipendium, wysłużywszy swoje lata stipendia facere v. merere. Młodzież po [illegible] [illegible] się in campo Martio w [illegible] zaciągali się do roku 45 [illegible] się w piechocie służono lat 20 a equites 10 gdyby [illegible] do 45 nie wysłużył można go do 50 roku powoływać od 50 był zwolniony bronić miast. Którzy capite censi nie mieli prawa służenia w wojsku ani wyzwoleńcy jednak [illegible] w nagłej potrzebie wezwano ich. Pierwszy Marjusz [illegible] z [illegible] [illegible] kapłani, pontifices, augures i flamines byli [illegible] Chabebant vacationem honorariam którzy wysłużyli lub mieli przeszło 50 lat vacatio justa gdy albo [illegible] vacatio causaria. Nikt się nie mógł starać o urząd lub być trybunem który nie wysłużył ½ lat. Którzy byli za niezaciąganie się [illegible] — publicatio bonorum — [illegible] [illegible] było [illegible] [illegible] do niewoli

exsito cału nie tylko ominąć innych pałce police truncus
Za leniów wolno było nayąć zastępcę vicarius przy Spisie
można było od każdego albowiem. Na początku roku tam
na sejmie ouwiadczał że ma być woyska zaciągniętey legii
dla każdego Konsula pod Wybor naprzód obierano dwadzieścia
legionów tribuni militum z początku obierali sami wodzowie
później tych potem połowę wybierano na sejmie comitiali
połowę wodzowie 10 z plebe 14 ex equitibus każdy albowiem
musiał się ćwiczyć w lacedemonia tak in campo Martio naprzód
rozdzielano trybunów na każdą legię w jednym legionie było
z plebs: i 3 equites a druga 4 equites i 2 plebejusz pedalnie się
legionach drugiego Konsula i potem wybierali żołnierzy
Stosownie wszystkich trybus imiona wzięte wyciągnąć przy
trybus wybierano 4 naypierw wszystkich naymocniejszych
i nayzdrowszych każdey legii trybunowie wybierali jednego
potem znowu 4 wybierali i tak dalej dopóki nie było
wszystkich legionów każda legia miała 4200 pedalnie
wybierał rotmistrz konnych przez censorów przy każdym legionie
300 konnicy. Każda legia miała 10 kohort każda kohorta
3 manipulos a każda manipula miała 2 centurye jeden manipulus
nazywał się naypierwszy na początku principes drugi manipulus hastati
trzeci nazywał velites czwarty nazywał triarii pilani centurya miała
100 ludzi. Manipuły 1200 manipulus triarionum miał tylko 600

Velites właściwie nie należeli do wojska, lecz tylko pomagali
przy Niektórych principes przodkowali w bitwie
w drugim rzędzie. Velites była lekka piechota i w
pomieszaniu była dla wzdrawiania tła w
Sacramentum była przysięga wojskowa najwyższa sacramento
adigere militis kazać przysiądz a odbierać przysięgę sacramento
rogare sacramentum dicere przysięgać. Jeden przysięgał a reszta
dotykając się w szczególności mówili idem in me v. ex animi mei
sententia drugą składali trybunom jako się zwano tamte
którym była na wierności ... i dla nie według prawie che-
łmnie. Ala equitum miał każdy legion z 300 ludzi z wszystkich
legionów konnicy wypełniał tenże tym samym sposobem
wszystkich razem była konnych 1000 każda legia miała
legią posiłkową wybraną ex sociis tak były urządzone jak
Rzymskie tylko w każdy legion miał 300 konnicy której
dowodził konnicy praefectus equitum v praef. alae cały oddział
dzielił się na 10 części w każdej 30 jeźdźców turmae dowódca
praefectus turmae każda turma na 3 części ~~...~~ decuriae dowódca
decurio. Evocati którzy już wysłużyli lub gdy trwali 50 lat i od
nich były zapraszani lub ogólnie lub nominatim evocabantur
i dostawali podwójny żołd i łatwiej wojny ...

Uzbroie

Serwiusz Tullius wymierzył dla każdey klassy uzbroie
zbroię 1 szey klassy czyli principis militaris clypeus
tarcza okrągła z dwóch desek zbita i powleczona blachą miedzianą
2⅓ stopy — szyszak galea z cassis [illegible] nad którym była
kita składająca się z trzech piór czerwonego i czarnego wysoka
był z miedzi lub z stalowey blachy złoty — lorica pancerz
z blachy pokrywała piersi i części ręki — ocreae blachy
idąca od kolan do nogi aż do kostek caligae — hasta 6 stóp
do połowy obita blachą miedzianą na końcu ostrze — gladius
z początku krótki po prawey stronie
2ga klassa hastati zamiast clypeus miała podłużnawatą scutum
węższa i wypukła wokoło zakończenie umbo nie mieli [illegible]
ze pancerza
3 klassa Triarii tak jak druga tylko że nie mieli ocreas
4 klassa Velites nie miała blach tylko w kamizelkach mieli
dzidy verutum [illegible] na 2 stopy płaskie
dzidy i tarcze okrągłe małe parma. Używani od nalaz
padalnicy od velitum gdyż mieli płat czerwony na [illegible]
dawniey nazywano ich rorarii
5 klassa Accensi i tibicines nie mieli żadney zaczepney uzbroieni w
proce i wyrzucanie pociski missilia wyrzucane [illegible]

ko wszystkie do walki 393 do tego odbierane kiedy nim się
uzbrajał w tem walki orężu stanu zaś i skutkiem rzadszym
nie patrzano z której klassy ten na umarłi itd. działano ich
na trzy części wten principes stali w drugim rzędzie a w pierwszym
hastati wszyscy zarówno dostali scuta hastatos uzbrojono w
pila pilum krótka dzida żelaznym drzewka ~~gravius~~ pilum
gravius do przebijania pilum levius do rzucania Wyliczano z
co do ilości pozostałe z dzielych z tych stawianów tylko w drugiej
których byli odrzuconymi w trzecim najdoświadczeńszy i najpożywniejszy
i uzbrojeni w hasta Pokrywanie i ubiór ciemny podnoszono
wszystkich pancerze tylko tarcze lub którzy na piersiach nosiono
cardiophylax — pancerz spięty cingulo w którym tkwił
pałan dostali długi pałasz ołożony ensis hispanicus dopiero
później mieli spodnie braccae i do tych przypasali ocreas
w zimie dostawali drugą koszulę indusium z subucula
mieli lacernam płaszcz którym się okrywali do niej przyszyte
kapuza cucullus — Sagum płaszczyk krótki spięty na
jednak używali tylko w wojsku Rzymianie nosili na
małe gotowani do boju
Broń kamienną ensis — scutum (parma okrągła) — hasta longa długi pałasz miecz
jacula broni używali chrae tylko tarcze okrągłe lub skórzane
Pedites gravis et levis armaturae: piesza którzy mieli broń 1° i 3cie klassy

pierw których było jak 4, 5 klassy przedtem komicia

lekka piechota dopiero po wojnie z Annibalem

O szyku i marszu

Przed Romulusem gromadnie szli i gromadnie manewrowali

tribuni militum cum consulari potestate zaprowadzili pierwszy szyk

naprzód wystawiano podług manipułów później nie dzieląc jednych

od drugich gdy się powstawały Manipuli podług

kohorty później podług legionów i tak teraz

gdy się rozdzieliwszy nie przypominała III gdy się rozdzielimy IV

aves ... II Jeden rotmistrz od drugiego był tak

oddalony aby stawać mógł tu się V Chorągiew

przy trzeciej jeśli cały legion stawał na początku,

niósł ją aquilifer przed nim stał nieregularnie ante-

signani najodważniejsi i najsilniejsi

O nazwiskach legionów

Naprzód nazywano liczbami. Później gdy zaprowadzono

stałe nazywano od miejsca w którym leżał tyle

hispanica gallica potem od cesarzów którzy uformowali legio

Claudia Trajana przybierały legiony także ... od ... ze

legio Martia, Minervae etc. także od obaliernoi jeśli

zwyciężali się rapax jeśli ... fulmi-

natrix

O znakach

Dawniej w piechocie całego legionu oddziały manipulus

manipulos miał oddawna większe wiana pierwey dertali
ręke w górę wyciągnięta na niey wine blanku wwarnami
biekrami lub wianami zamyaz z srebrney blachy była
legion miał konia lub wilka ze srebra Maryusz kazał
iakego orła wlać pierwey za konia smoki nowszej drauwanien
kromea i weteranie miała chorągwi vexilla i zamy
na nich wine kierhaa pierwey lisana Signa convellere
iść w marsz signa efferre razem marsz si: inferre uderzyć
sig: convertere wrócić się itd —

O Musyce

W marsu używali tibicines do komendy mieli tuba gdy atakowali trąbki
cornu róg myśliwski do komendy kiedyż przy chorągwi
buccina zamyaz używano classicum canere na trąbie
receptui signum dare trąmica miała jeden rodzaj lituus drugi
róg z myśliwym zakrzywieniem zaiste wszystko co komenderowano to na wszystkich trzech razem dano znak

O Dziełach (tormenta)

Wielkie machina zwała się balista lub tormentum którym
w tym bywali balistarii naprzód kamieniami rzucano wstawiwa
balista była lepsza jako opromyślenie Druga catapulta ranić się
w do użycia rzucano nimi lekki pierwey przez balisty nazwano catapulti

a katapulta miała się o nagę taką miała także centaurya
była z machina scorpio do puszczania strzał i strzał
Pociski nazywały się niekiedy phalaricae czyli żelazne ciałka
i smołą pomazano zapalano; Dopiero puszczano z nich malle-
oli czyli obwinięte pakułami smolnemi zapalone ta

O Machinach używanych do dobywania miast

Testudo raz jako uszykowania żołnierzy, jako machiny
pro ustawienie pierwszego rzędu zastawiali się z przodu tarczami następne
rzędy trzymali w górę tarczę gdy pierwsi stawali szeregiem
pierwszy szereg stanął a następne rzędy się zniżały
tak iż utworzyli dach po którym mogli zabierać się na
mury
2° Testudo stała nie się zastawiali gdy skopali mur lub pod nią
zawieszony taran (aries) rozbijali mury zamiast tarana
używano falx muralis którem wydrapywali wapno z muru
Vinea składała się z dwóch ścian i dachu pochyłego dach zaś
z chrustu zaś ten dach był pokryty skórami vinea z wierzchu
wierzchu pokryty dach z belek był zrobiony Vin: na kółkach
przed zastawiano machina zwano pluteus
Musculus używano takiej dla zastawiania się jeśli był długi i wąski
porticus
Turres najważniejsze używano przy oblężeniu miast
były wysokie de murum przed tarcza 17 lat budowan

wy była podbyta – o kilka piętnaście naymniey na o 4 piętrach
z których każde 6 belki naywięcey bo belka 10 piątki
czasem nawet o 20 piętrach 120 łatki w każdem
piętrze skrzynki dla strzelania Wyższe zaś piętrzenia
pocisku do miasta i na mury dalna dla taranem takie
na naynizszem piętrze był most nadrozny wiszący
do miasta Edyie nie udał z rodziowo uniculus podkopy
pod Testudo tam zasypali drzewa dla zalania mur
aggeres bardzo wyszczne były ziemią miękką Robiono
naprzód ogromne drzewa z kamieniami te wiązali pozione
kiltka rzędami Tworzono je kolkami naprzód układziano mam
drzewa warstwami czasem je podmurowywano podwozie
grunty i gałęzie między nimi tam stawiali robili piętrami
mury nadrzny był aggeres mobiles podobnie machiowe wieczk
pośrednie do ~~[illegible]~~ miny którą stawiać miano podstawa
z belek podobnie z bałkoro były kilki miasta każda na
których zrawadzono
Scalae murales drabiny
Tolleno – kostle – jeden nadrzny bałkowi
Terebra świder podnie wyszed pełe falcis muralis

Obtemiedi wszystkim miasto urbem corona

cingere Jeżeli ratazgamona stawiano coronam

duplicem nawet triplicem kiedy miało wszystko

walem otoczono miasto.

Oręziemi bronionoaiq pałac machiny przez pocisk

lub wsypując zapalali W różnych sposobach stawiali

w równe mierze, Na wierzchu murów kraty przygotowane

ważeniem kotłki itp. Najczęściej bronili się przez podkopy

pod machiny

Za wszystkiem który wojsko odtąd się zapasy wnerwane potrzebne

impedimenta — Sarcinae tłomoczki które każdy żołnierz

nosił były to kosze zborane w których rzeczy i inne potrzeby nosili także namioty zwanemi

tego nie miało ale każdy miał materiałową agaro który na wierz-

chu miał potrzebne rzeczy Przy wszystkiem byli przecie

fabri rzemieślnicy wszystkiemi i mieli praefectum fabrorum

Jednakże każdy żołnierz musiał sobie sam robaty

Byli jeszcze metatores albo mensores rozmierzali obóz

castra metari — Frumentarii starali się o żywność — Librarii

z scribae militares wszyscy się także kwestorami do rozprawiania

po kwaterach

Campigeni z ambicyi nanami znustrowali zołnierzy – Medici

Speculatores i exploratores zwano ich mierzący – Ex: mierzali

miejsca w których wszystko ma się udać Spec: szpiegowie – Lixae

trudnili się gotowaniem – Calones do noszenia drewna i napalenia

ognia – Lixae zwano markietani

Dowodili tribuni militum każdy legion 6 każdy przez 2 miesiące

jednak naprzemian 2 od razu komenderowało przez jakiś czas jeden

drugiego w wyręczali centurionów kiedy kiedy wtrącany

jak przy i tylko odmawia dawała im prawo do tego

wyższych stopni każdy centurio miał subcenturionem z obrazu

nazywano ich jeszcze albo albo uragus. Signiferi to najod-

ważniejsi Decanus miał 10 żołnierzy zwano Decuriones

Tyrunnowie oprócz patana miał urząd centurionowi

zrównili się tylko raniony takowi vites podobnie

evocati centurionowie równili wszystkim i każdemu

NB Centurio principium primus secundus centurius = 1 primus 2 princeps – Primi-

pilus najznamienitszy pierwszy centurio triarionum Rzecz centuriowie

ordinem ducere gdy mniejszy rangę posiadam ordinem ducere

W konnicy praefectus alae – turmae – decurio chorązy vexi-

lliferi Za Augusta który wysłużył 16 lat oddawano go na resztę 4 lat

do Weteranow których gdy mieli vexillum a zatem vexilarii

Wódz miał paludamentum tosamo co sagum tylko iż

Z wany i krótki płaszcz purpurowy złotem przeszywany

i długi liktorowie z fasces cum fascibus laureatis których

wodz był dux gdy pałac nieprzyjaciela gdy zwycięzki

po bitwie wołali salve imperator że ten tytuł do śmierci

zachował za ... był praefectus pretorio nad

gwardyją cesarską a potem nad całym wojskiem Trybunowie

laticlavi et angusticlavi – senatorowie i rycerze. przeciwny

praefectus legionis

O Płacy

Do 347 nie dostawali żołdu odtąd po 3 assy i ¾ (duo asses cum dodrante)

~~Domum~~ za Augusta brali po denarze centurio podwójną płacę

podobnież pretorianie konny zaś trzy razy tyle tribunus militum

... praefectus alae poczwórną a prócz tego żywność z początku

z pszenicy i jęczmienia potem po trwaniu miesiącu ...

... ... suchary rozdawano buccellatum a czasem

panis clibanitius placek na podobieństwo ...

Commoda militiae

Wolność od podatków – peculium castrense mający prawo testament robić

praeda – jeżeli urbem miasto zdobyte rabowali, miasto jeżeli

się poddało kontrybucyą na 3 części dzielono to jest zaraz z dwie

z militibus szczególniejszym względem mieli wieńce corona

civica z dębowego liścia gdy kto ocalił współobywatela cor:

obsidionalis z trawy dana miastu z trawy zielonej między

murami a domami cor: castrensis który do obozu wdarł

się z złotej blaszki cor: muralis ze złota cor: navalis ze złota

który na murze pierwszy wskoczył albo okrętu. Inne nagrody

hasta pura dzida bez żelaza łańcuszek torques aureus

et argenteus Armillae złote blaszki które na

ramionach składano łańcuszek phalerae blaszki

które zawieszano na ciele koniowi Immunitas wolność

od służby

Kary wojskowe

Kary były multa i mulcta t.j. odciągano żołnierzom od

płacy aere diruti – zamiast pszenicy dostawali jęczmień – przezna-

czano do noszenia palów do palisad wszystkich, nie zaużyw-

szy tej kwatery przymuszano tendere extra vallum w szeregu ich

za obozem nie przepędzać – Rozstrzelanie zatrzymano episod

się, potem ich zabijano dzidy którym karano ich śmier-

ciorum odcinano miecze Najostrzejszą karą było przemianowanie

nieposłuszeństwo rotno przyjęli że nie będą twoi klamą
za to postanowieniem na ziemi stojąc bito. Nieposłuszeństwa
lub zdrady lub dezercyi karano toporem haniebniejsza na
krzyż przybicie — karano za porażkę mniejszą dziesiątkiem
gdy w Rzymie go dopiero dostano wzięto ze [illegible]
Tarkwiniusz — wszystko cały manipulum odsyłano missio
ignominiosa — zamiast [illegible] dawano za karę
przeinaczano żyto.

Słowo po wysłużeniu

Otrzymywał missionem honestam za nagrodę dostawał jeśli się
z starszych przyczyn justa t.j. emeritis stipendiis — dla
ob magna merita — dla słabości causaria — otrzymał po 16 latach do
weteranów i podwyższał potem po 20 lat: exauctorabantur
wynagradzano z nagrodą dawano grunta albo
pieniądze albo do innych pewien wymiar w zbożu

O tryumfach wodza.

Oprócz wyznaczonych — mogli dostać supplicationes et tryumfy
(Supplic.) Jeśli zabił nieprzyjaciela ogromnego Rzplty przyznawano
tryumf. Pierwszy który był warunkiem dawał tryumf. Ut bellum
gereretur suis auspiciis — bellum justum t.j. gdy nieprzyjaciel
miał wyprawę wydać wojny — najmniej 5000 na placu położyć
wódz musiał być nazwany od żołnierzy imperator — przez wszystkiego
znaczenie się przyczynił. Już Romulus pewien rodzaj triumfu
odbył. Tarkwiniusz Priscus dopiero wozem wjeżdżał —
Wódz spisał najdokładniej swe czyny i ten list posłał do Senatu
ten rozstrzygał czy godzien tryumfu — nazajutrz wolno było wjechać

pierwszy do miasta wnosił przedmioty przyjechawszy i Jenerał
Senat z poselstwami tedy się schodził przed miastem tam doradzał
w radzie czy ma tryumf i przysiądz że nie przesadził jeśli
go uznano godnym dano mu najwyższą władzę w mieście
przez ten dzień wyższy urzędników zostawał i wszędy przywdziewał
togam pictam tj. haftowaną aby był wyciągany na
wóz wysłanym miał wieniec laurowy na głowie
wóz ciągnęły 4 konie białe wszędzie jeździł. Szereg
żandarmów wielu zawsze prowadzono przed wozem jeńców
i z królestwa których potem ścinano lub trzymano w więzieniu
tryumf wszystko tenże za nim stał niewolnik z
trzymał nad nim wieniec i wołał memento te hominem
esse obok wozu Senat konno i przyjaciele tryumfującego
za nimi żołnierze tego dopuszczali się największych swawoli
w śpiewaniu. W Capitolium składał dzięki bogom za odniesione
zwycięstwa. Po tryumfie Senat wyprawiał bankiet konsul
lubo zaproszony nigdy nie się nie znajdował
2gi rodzaj Ovatio gdy nie wszystkie warunki były do spełnienie
jechał konno albo pieszo zamiast byka zabijał jagnię wieniec
Senat nie pozwalał a tak ubierał triumfować nali in monte
Albano tryumfował samowładnie — Orbis, ... porasp. ...
mithady się natrafiają 7 [illegible] pozostałe odnoszą się do konsulów którzy był chwalił
2 [illegible] 3 nosze przez tych [illegible] na przez nie
używali [illegible] wstawiania gdy [illegible] [illegible] wyszły przez przed pierwszy

ze standarem)
lud wyszedł na górę ś. wysłano 10 deputowanych
na czele Menenius Agrippa

2 Epoka 493 trybunowie ludu (tribuni plebis) trybuni militares na miejsca konsulów trybuni z tr. militiae pretorowie nad 100 lat.

Trybunowie ludu byli lud najbliżsi władzy od 493 do 451 prz. Lex Junia warowała obieranie z Plebejów urzędników pod zaręczeniem trybunów ludu sprzątku 2 potem 5 albo nareszcie 10. 2. którzy jednego trybuna dobra konfiskowano na Cererę a niego [illegible] na 3 którzy zaś bez powodu na urzędnika zadnie na progu w Senacie i za zarzutem tylko konsula mogli wejść. Urzędowanie ich obrębem Rzymu ograniczone nareszcie veto jednego trybuna utrzymało wyroki Senatu obierali z urzędników edylów z Plebejów

509 z konsulami J. B. i Tko 452 pr. konsulowie zniesieni dla decemwirów i przywrócenie ich zamęt 2 prace w 3 latach 432 na miejsce konsulów 3 trybunów militares a potem 4 i 5 420 znowu konsulowie 420 trybuni militares 413 konsulowie 408 trybun mil; od 4–8 366 1szy konsul plebej Sextus Lateranus od 376–372 bezrząd 49 Juli Cezar Dyktator 38 triumwirat zaczem albo zamiast konsulów przybierali towarzyszów 338 ery Ursus Lupulus na zachodzie a Polemius na wschodzie Pierwszy konsul od Itali 2gi w Gallii 3ci w Afryce i tak od 541 er. Flawiusz Bazilius junior był ostatnim konsulem w partyku[illegible] bo od Justyna sami cesarze konsulami i odtąd stanowiło ery nazwiska [illegible] a 26 po konsulacie [illegible] tytuł ten zniesiony

Lex icilia Posthumius w woynie przeciw Thuscianom ~~gdnie~~, Anturm wrócił Kapitolium ofiarowaniem ... się przez
za nawiski Konsulowie sejm uchwalił ... układem
Trybunowie przerywacz mowy Konsulowie ... jednak
upadał ... Konsulowie dla czego nie pozwalał mówić Kons
trybunom dla tego nie może mówić na sejmie
... sejm nie uchwalił ... uchwalić ...
by Konsulowie nie przerywał ale nawet nie przy...
Wice ... padał prawo 1. Autyzowania sejmów trybunom
nadane z tym dodatkiem że przerywaczy mowy trybunom
da karę na zapłacenie ... na które będzie karany
niedający kary ... karany. Se
Lex Licinia prawo dane ... 1. sądzenia Patrycjuszom
oddaw niej konsulowie ze sądzone nie przez ...

---

e) Tryumf ... nazywał się ... który
1. qui suis auspiciis 2. populi romani hostes 3. signis collatis
4. proelio devicisset 5. provinciam imperio adjunxisset
6. cum exercitu ~~...~~ rediisset. Senatus premium judicio
deinde populi jussu victimae triumphales caedebantur
et dona ad pulvinaria deferri curabantur. Ovatio trijum
za Justyniana Belizarowi 532 ... Ovaciusz
było triumfów ... Belizariusza 350 triumphus
nazwali najpierwszy za Duiliusza w wojnie Kartag.
Ovatio erat triumphus minor qui orabat pedibus incedebat
debat non gerebat togam pictam palmatam neque
ornatus trabea neque laurea coronatus sed myrtha
f) Signum militare (... wszystkie ... ... było
było manipulus ... potem hasta 2. signa celebri
exercitus aquila 3. vexilla (proporce) w ...
iali ...

sejmy
przez pokolenia g) Koriolan na wygnanie skazany
448 pr. ch. 4 Lex agraria cassia. Kassius namówił aby grunta za-
brane nieprzyjaciołom nie tylko zwycięzcom ale i sprzy-
mierzonym rozdawać – żeby odebrać Patrycyuszom grun-
ta od nich przywłaszczone prawo tamo nas przyjął podkło-
czeniu bowiem konsulatu Kassiusz oskarżony przed
sąd i na śmierć skazany, ojciec sam go skazał i zabił
5 Lex Voleronis prawo obierania trybunów przez pokolenia
na sejmach. Senat dla zapobieżenia tym zamiarom zatrzu-
dniał lud wojnami z Wolskami, Wejami, Wolskami Sabi-
nami w 1 latych wojen 306 Fabianów. Appius II nieprzyjaciel
Plebeuszów jak i ojciec tyranem był wszystka Rzymia-
nie nienawidzili przegrał aby nie tryumfował nad
sobą sam sobie zadał śmierć w więzieniu h)
6 Lex terrentilla dla ułożenia kodexu prawa 10 mężów
dla obrania. Wszystkie urzędy zawieszone 3 Decemwirowie
przewodniczyli co dzień inny przewodniczący miał liktorów
z toporami przy apelacyi – od wyroku decemwirów żad-
nej apelacyi to wszystko przez rok trwać miało
Nayznakomitszy charakter Rzymski Cincinatus Kapitolium
zajęte od Sabina Herdoniusza Kapitol gdy Walerius
zginął przy oblężeniu Cincinnata odzywano od pługa
i tam zaniesli od niego. Gdy Minucyusz obległy
od Eqwów Cincynatus obrany dyktatorem uwolnił
go od oblężenia z pod 16 dni swej dyktatury złożył z
O sejmach comitia habebantur, ut magistratus designarentur 2° et lex ferretur
3° ut de reo judicium fieret. Było trzy [illegible] kuriata podług Serwiusza na-
zwiska ale zano konsulów pretorów, cenzorów, prokonsulów regum sabro-
, flaminum dialem II curiata his suffragia habebant non omnes qui
cives romani erant sed hi qui in curias descripti erant z daraka
ej i non 30 curiae in suffragium vocarentur sed pro his 30 lieto-
res suffragium inivent tie dziesięć reprezentowano auspiciato
nominare intra pomerium III Tributa przy wyborze [illegible]
wie Koriolana na mocy non modo tribubus divisus po-
pulus suffragium ferebat sed etiam quod plenus tribus jubeerent
sint ratum [illegible] deputabatur [illegible] aediles plebis triumviros

Minucyusa z Konsulastwa a lubo kłótni ustawiczne wszystko przyczyniło się do wyjścia mi miasto wziąta do zdobycia gdyż takowe wiele było wyjęcie gdy one wa dwyna rozporządzać zatem tracina nawetniejszym miatowany ani Trybunowie sprzeciwiali się zaczęli kuninat u niój prawo siły tk Trybunał (ludzi spulares) (feodales)

Epoka 4 Zamawianie prawa 12 odmiany w szkołę od roku 451 do 393

Definicya legis legum nomine a nobis non modo comprehendantur generalia jussa et perpetuae constitutiones populi seu omnes rogationes quibus jubendis tributa vocari solebant

Grecya wybrany z Epoka wystawiany prawa ... do których dodano prawa podane niźnie od Królów i na 10 Tablicach wyryte wystawione były na widok publiczny a roku dodano 2 inne Lecyny przez Centurya potwierdziły lubo bardzo wiele było bardzo nyjnych

Prawa tablicy niektóre to rachowali szczególnie nad ...

nocturnos triumviros auro, argento, aere, flando, feriundoque praefectos praefectos annonae de capite populus nisi in ... judicabant Patrycyusze ... na niej był przyznano ... były brane ... były uchwały unie gdzie de ...

servarentur

h) Ut nutus ad omnes ... ad paucos perveniret

i) Salarium znaczyło prowiant, to jest saro bubula porcina Sal Lignum, stipendium ... zapłata, za dni wojny ... pieszo piechotnik miał duos obolos Centurio quatuor, Sex obolos eques. Si quis stipendia non faceret licet verra retur in castris et in exercitu non poterat. hostem occi dere neque ...

panowanie nad niewolnikami 2. dlaczego nie
wystarczający raz po 3 dniu targowym ustawy
rozkazywani a lecz smierć zywiny ale oddane
3 kary postanowiono przeciw podarzom i pana
Kruikom 4 zkradzieżą rzeczy cudzej była wielce
drżymy raz uktóry tylko kiedy zyskiwał trzeci
ale zabicie złodzieja było tylko ten gdy złapany z rzeczą
ukradzioną był kiedy i niewolnikiem kiedy
był zwolniony złodziej raz który odkrywał złodzieja
kradzież kary tylko wartości musiał zapłacić
5. Wreszcie po śmierci nie mającemu do dziedzica
testamentu pozwalono. 6 Procesa uczeli się nie zgodni
zdrowi do potęgi nie zostawali sprawcą a do rzeczy
Upadek Decemw. wyroki ogłaszali. Appius lub Decemwirat na
rok trzeci i kolegowie utrzymali się bardzo
wiele okrucieństw popełniali zamordowanego lub wygnanego
w wojnie przeciw Ekwom i Sabinom dało się uczuć
in cessyje Dentatus a prócz Plebei z rozkazu Decem
wiraty zabiciem w Rzymie Horatius i Valerius przy
ludem obrani konsulami i znieśli Decemwirat
Lex Horatia Valeria 1o żadnego urzędu nie stanowić
od którego by nie było apellacyi do ludu 2o
że Plebiscita wydane na zgromadzeniach przez pospo
litego ludu były ważne dla całego prawa in comi-
tiis centuriatis Appiusz przez Wirginium
skarżony na śmierć odwołał się do ludu
nie pozwolono zatem się zabił Oppius drugi zabił
a 8 Decem na wygnanie. Udawanie zabronienia związku
tzw. związku Plebejan a Patrycjusze
445 Lex Canuleja przez którą nadawana [illegible]

Plebi do Konsulatu Senat chcąc to zmienić
zniósł Konsulat a 6 Trybunów wojskowych
na ich miejsce

444 __Ustanowienie cenzury__ Kwintius Geganius i
Kapitolinus postanowili prawo wprowadzić
w census 2 z początku 5 letnią lecz Mamercus
Emilius Dyktator nie pozwalało dłużej urzędu
cenzorskiego niż do 18 miesięcy. __Obowiązki__ (na całe)
1° Censores populi aevitates soboles familias pecuniasque censendo
2° Urbis templa, vias, aquas, aerarium, vectigalia tuendo, 3° quoque
pudicitiamque populi describunto 4° ... 5° mores popul.
regunto. Plebey wygrany z patrycjuszami wieś Wojna prze-
ciw Wejom y Fidenatom zwycięska a Mamerkus
zwycięzca (Posthumius tribun od swoich ... ukamienowany) 406 (x: ch) ustanowienie żołdu i)
a to z powodu wojny z Wejami Trybunowie sprzeci-
wili się temu prawu Kamil obrany dyktatorem na tę
wojnę z przyczyny żołdu brzmienie i ... ...
oblegali Weje najpierwszy raz w Rzymian porachu-
nku ustanowiłający dla opisania miast wonte-
walacye ... pierwszy raz ... ...
od Artemona z ... ... a r 440 po wygnaniu
ukarany. Senat pozwolił niektórym obywatelom osadzać się w
zdobytych Wejach (k) —

(k) Kolonie były najpierwsze Romanae po nich były Latinae
potym Italicae. Wszystkie miały prawo głosowania i lecz
do wszystkich ... należały. Latinae używały swoich praw ...
używały równie jak wszystkie inne kolonie którym Jus Latii
były nadane aż do Juliusza Cezara za którego wszystkie
osady dostąpiły jus Quiritium a osady za granicą Italii za
Cesarzów powiększyły od Klaudiusza. Było kolonii w Italii
150 wszystkich blisko 60 w Hiszpanii 30 w Gallii 30 tyleż
po innych krajach. — Każda Kolonia miała swego Patro-
na w Rzymie. — Municipes quod poterant munus

Epoka Vta

1° Rzym wzięty przez Gallów
2° Rzymianie powiększaią się w granicach Italii
r. 393 : 282.

Gallia Celtycka była między Sekwaną, Garoną aż do Alpów dawniey założyli miasta Medyolan, Cremonę. bogaty obywatel z Kluzium Aruns niechętny współobywatelom ściągnął Gallów przez wino do wpadnienia do Etrurii. Brennus na czele Gallów Klusium obległ które udało się o pomoc do Rzymian wysłano od Rzymian 3ech Senatorów poszli, ale się Galliom sprzeciwili. Nastąpiła bitwa pod rzeką Allią r. 393 Rzymianie pobici a Rzym spalony; Kapitolium oblężone zostało. Manlius Kommendantem Kapitolium przy obronie. Gdy Kapitolium ściśnione zostało wysłano do Kamilla na wygnaniu będącego u Ardeatów do obrony Kapitolium lecz nie chciał przyjąć Dyktatury aż póki od Kapitolium nie będzie potwierdzony. Podiął się pewien obywatel zanieść to wezwanie Kamillowi. Nazwiskiem Pontinius Kominius. Przedarł się przez środek nieprzyiaciół, tym czasem Sulpicius umawiał się z Brennusem za pewną summę złota a wtenczas Kamillus wpadł mówiąc żelazem a nie złotem bronić się należy.

Manlius oskarżony został za dążenie do Tyranii że rozdawał Plebeiom i wtrącony do więzienia za Konsulatu Cossa a potem zabity r. 376.

Lex Licinia. Licyniusz wraz z Sexciuszem Plebeiem zrobili to iż prawidła ich w prawo zamieniony został 1° żeby i Plebeiusze do Konsulatu byli pierwszym był Sexciusz 2° żeby nikt nie posiadał nad 500 morgów gruntu a reszta między Plebs. i z tych gruntów rozdane 3° żeby długi od Kapitału prowizyie przez tym płacone a wypłata reszty długu na 3 lata rozłożona. Spurius od 100 zarabiano.

Woyna z Gallami na nowo uradzanie którą Kamillus już raz 5ty Dyktatorem został poraził Gallów zupełnie a to uzbroiwszy lepiej inaczey Rzymian, dał im tarcze skórzane którą Gallowie kerżąc obie blachę żelazną, i pilki dał bardzo długie.

Dla tego że Plebeiowie mieli swóy urząd t.i. Trybuna Kamillus wyrobił sobie dla Patrycyuszów to iest Pretora

---

cuprore, różnili się od Latinów tym że Municypes mieli prawo głosowania mieli też Matrimonium z Rzymianami te same prawa względem ludzi wchodzili do pulku iako Obywatele

Ustanowienie Pretora) Patrycyuszom dla ale Plebeiów do Senatu Kamil umarł i ciężar powietrza albo zdziwienia tey klęski nakazali 1° bóstw 2 Lektysternia gdy i to nie pomogło Manliusa dyktatorem obrali dla wbicia gwoździa

każ nabywa w Radzie 35 Przygody znaykomitszy bohaterstwa 1 Dyktator Plebei Rutilius a potem i cenzorem 1° Woyna ze Samnitami 343 pr 29° 31° przeciw Latinom i Kampanianom woyny te trwały 49 lat skończyły się na tym akomodacie parcere victis et debellare superbos bo miasta które się upokorzyły prawo obywatelskie dostały. Przymierze ~~z inszym~~ ciżbi umieszczeno te nowe narody we wszystkich pokoleniach Pl: nadto cyfrowali cicbi rozumieniano w 4 pokoleniach aż ten cenzor rozdzielił przy umieszczeniu między wszystkie pokolenia Fabius raz Pat: umieścił w 4 pokoleniach miasta i stąd Maximus

~~składa~~ Konsulat dyktatura cenzura Pretura i 2 edylstwa Patrycyuszów

Wypadki przy woyny i powód Samnitanie (bez strony) ... niby Kampanianów (Dekabus) Kampanianie do Rzymu i niechcieli gdy się ... padał Rzym: przeciw Samnitom Manlius ukarał syna mieniąc że bez rozkazu ... Decius (2 Kodrus) ... zbuntowały się też ... woyna Posthumius wodzi Rzym: otoczony w wąwozach furce caudine stąd ... Samnitów Pontius ... nieprzyjął Senat ... tej woyny Kurius Dentatus wszystko nieprzyjacielskie ... pozwolone Pontius za prowadzony do Rzymu gdzie ... po ... wie Samn: przyszli do Dion: chcieli ... się Cenzura Apiusza ... przez niego zbudowana droga ...

290

do Kapuy
droga via Appia od 18 mil 370 miny 170 ażeby zwali [illegible]
mieście dwieście nie inny tema ~~[illegible]~~ w wagnie tey
Rzymianie respublikę swą ugruntowali obywatelstwa
a sami w Kapuy siedli i potem jeśli tak Rzym
nie Walesiecz dyktator uspokoił Ludy wiarzmie
Gallowie Senonenowie (nie Weneyi) Etrurowie z miast
tami Tyber i Preneste Ph: w r: 300 do Kapitana
stwa 264 r. podmutze ipart[illegible]wiatu Plebeyscie
albo te 300 <u>Lex ogulnia</u> majątek a nie osoba odpo-
wiadały radziecy

Do Pretoraw tymy Pretor Plebey Publius Philo 380 pr: tamnium
Judicium cogebat differebat a judice privato in ipsam pro
tribunali faciebat dubbius judicatis illorumque potestate
vocabat. Cum decemviris Senatoribus et Sex equestri de
causis cognoscebat - dabat consilium - indicebat conventum semper
quaestionem inter partes non simplicis facti sed controversi
juris in judiciis privatis quae facti solum in praescriptione
continent judicium privatum dari possent in
[illegible] quae iure vel injuria factum est praetor
Praetor enim decemviris dirimebat
) De civitate et de cive romano civitas nazwano miasta mie
szkańce ancy civitas et jus quiritium nadtko się bior
za iedną także iak Latini iura ius Latii uspra
wy nie mogł dosyć być obywatelem [illegible] tac
miał ius Latii liberti mali ius civitatis a nie
ius quiritium całe civitas dawana była wyzwolen
iom i ingenuis - Pierwszy ius quiritium dawane było
i wyzwolonym Prenorczyk się i obiadać
w Rzymie używali praw civitatis się rozdawały
w swym kraju. Dawano civitatem albo [illegible] bare
suffragii vel sine

Dawanie civitatis wdo tym sposobem na kształt municipium Latii a potem caeterae Latium pomięy laty Italii potem partykularnym i miastom które nie mieściły wsie daley za granicą Italii a dopiero Spt: Cesarz za Antonina 180 r: wszystkim ingenuis nadanie w 300 lat po X Teodozyusz wszystkim wyzwoleńcom civitatis spadała na potomstwo tracili go wygnaniem albo lub deportatio na wyspy lub skazani do robot publicznych aqua et igni interdicebantur za czasów Rzeczypospolitej kupowano, byty civitates immunes et vectigales. Civis romanus był ten który zamieszkał na granicy i miał prawo do urzędu inquilini mieszkańcy zamieszkanie w Rzymie libertini wpisani w pokolenie albo do honorów nie przypuszczeni byli. Civis romanus musiał być albo senator albo eques albo plebei każdy civis musiał należeć do pokolenia kurii i centuryi który miał Prawa cives romanus prawa Poraia i Sempronia i nie mógł być prętami bity do więzienia nagłaniu skazany tylko za wyrokiem Rzymu centuriata i i sami mogli służyć w legionach i rod. tak i mieli pateny w prawie dzieci ius adoptionis sami używali pod niedzielą prawo testament dzielili się na veteres et novos po ustanowieniu wnet wolnych syn rozgraniczono musiał płacić 20 wsi kwadratowo skarbu 144 od latorośli Rzymu były używali 80000 a 6 Rzym do z: R 480000

De fastis Dies diffindere nazwy przewłoczyć dies a diem eximere zastrzec diem proferre upewnić dies ante primam horam dai nos licebat agere cum populo dies fasti sunt quibus licet fari ~~affectorum~~ haec tria solem nia verba do, dico, addico stąd owe dies były wpisane na 1 z 12 tablic dies fasti erant triplices praecipue quorum pars an terior fastus (do połowy dnia robic). posterior nefastus znaczono w kalendarzach f.p. posterior nefasti przeciwnie n.f.p. znaczono dies intercisi co w połowie można robić dies nefasti w które dzień

znaczono literą n feriae dicebantur in quibus etiam et op-
tio operum aut iudiciorum były konceptivae które urzę-
nakazywał, Denicales czyli pogrzebne latine feriae funes dni
11 novemdiales gdy z dei ... nawió ... zakazano ... sementi-
nae, stativae od Numy Pompiliusza, stultorum v.
quirinaliae który zapomniał obchodzić święto w czasie

Epoka VI Wojna z Pirrusem Królem Epiru po któr
1sza wojna Punicka lat 12: 201 lat

Tarentynowie na Sycylii wyszpanowani ... roz-
kazach i zbytku napadali na marynarzy ... rzym-
Delegaci rzymscy o satisfakcyą na ich czele Post-
humius został w Tarencie znieważony Rzymianie wy-
powiedzieli wojnę one Tarentynowie udali się do
Pirrusa 280 Pirrus ciągnie do Tarentu a potem sam Pirrus z 20000
280 3000 koń 20 słoniów 1sza bitwa pod Herakleą Rzymia-
nie pobici potem Pirrus ... się zgineszonymi gdy przyszły
pierwsze raz tak zwyciężyli potem wysłany
276 Fabricius ... dla wymiany jeńców 2ga bitwa pod Benewentem 276
wygrali Rzymianie pod Kur. Dentata
w czasie bitwy słoniów potem znaczyli się
obozowania Pirrus ... udał się do Sycylii gdzie
gdy wygnali Syrakuzanie ... Karta-
gineczyków ... różnych powodzeniach opuścił
powrócił do odebrać Macedonią ... Anty. Gonat.
pod Argos zginął Potem wygnali ... Reggio
Dyktator wysłany dla ukarania zabili ...
a 300 w Rzymie ścięci (Curyus Dendatus)
270 1sza wojna w Rzymie bita
Po wojnie ... Locri i cała Sycylia zajmowana
Rzymianie.

Woyna Punicka

Historya Kartaginy na lat 830 była rząd z Tyrycyyskow
Rząd był też z suffetów podobnych do konsulów Rzymskich; Senat który 104 członków a przeznaczony do skarania zbyt wielkich urzędników czyli [illegible] była władzy, prawo w spornym razie oddawano do ludu, było 5 komisarzy podobnych do Eforów Spar. które mianowali Senatorowie Kartagińscy. Byli wystawieni z całą srogością, [illegible] okrutni, zabijali ludzi naysłynniejszych. Gdy ich [illegible] zakazał, wojowali najemnym ludem, niewolno było pierwszym urzędnikom i różnym [illegible] [illegible] pisane rządy, że jeden stanowił więcey urzędów, [illegible] że [illegible] od niego [illegible]

1 Woyna Punicka

Powód: Mamertynowie opanowali Messynę. Kartagińczycy [illegible] dali [illegible] a Syrakuz. wydali woynę Mam.: [illegible] i [illegible]: poddali się Rzymianom.
Historya Syrakuz: 406 przed Ch. Dionizy stary opanował naywyższą władzę z [illegible] znany z okrucieństwa, podejrzliwości i [illegible] znany z [illegible] obwarował się a [illegible] Dionizy młodszy [illegible] i stawszy [illegible] panował przez 38 po nim Dion [illegible] był [illegible] Dion sprowadził Platona aby się [illegible] który Dion zabity. [illegible] Dionizego Syrakuz.: udali się do Korynta o pomoc, przeciw niemu posłany Tymoleon

70

uwolnił Syrakuzy od Rzymianów ten wielki
i oddał Rakatatorem Syraki: wszyscy się woło
nością przetrwał thillla lecz potem obrali
Hierona przed W.P.)

<u>Wypadki ważniejsze</u> 1. Klaudius przepłynął cieś:
Messyńską Hieron sprzymierzył się z Rzymia-
nami senatorowie Kartagińscy Hamilkar
i Asdrubal. Annibal 2° Konsul Duilius przy
pomocy machiny na statkach kruki, zwy-
ciężył 7000 tylko w niewolę blisko 100 galer
3° Kalpurnius podobny do Leonidasa dowiódł bitwę
~~wszyscy zl.~~ a 300 wszystko zbił Kartagińczyków
4° Regulus ~~Karimiść~~ do Rzymu ~~wśmnum~~ dobrowolnie wrócił
wygrał walną bitwę. Ekonomiczną
5° Klaudius Pulcher przegrał bitwę z Marsylią
dlatego iż nie słuchał wróżb. Regulus
wysłany jako posłaniec do Afryki Kan-
tyss Lacedemończyk na pomoc Kartagińczyk
Ostatnia bitwa przez Metella wygrana
Rzymian pod Palermo. Potem zwycięstwo
241 przed Chr. pokój przez który wszystkie wy-
spy między Italią i Afryką oddane i oraz
zapłacenie kilka tysięcy talentów i na wo-
wanie z Hieronem ani z sprzymierzeńcami
+ Sycylia w prowincyą Rzymską zamienioną
po tym pokoju zaczęła wojna wielka zbuntowało
się opanowało Sardynią i Korsyką Rzymi-
nam Potem potęgi Rzymu udali się do Illiryi

zostawieniem Armatorow się. Wojna Illiryjska
Teuta że nie zakazuje Korsarstwa i wolno obywatelom robić Rzymianie upadli Illiryja podleg
223 ... przez Po zajęli Medyolańskie i Insubrią od granicy Tyrolu i zrobili ... po-
ćwiczenie Gallów Cisalpinskich w Cremo-
nie i Placencyi Rozudy ... wojna kro-
tka z Gallami Senonskiemi (Lille) z Gallami
Bojami (Burbonow) wojna z przyczyny legis
Flaminiae

2ga wojna Punicka 218 pr do 201

Wzrost potęgi Kartagińskiej i wyprowadzili straty powznoszone Hiszpan
i zatoczenie Kartaginy Rzymianie przed
zrobili umowę przez którą zawarły kiedy nie
mogli przechodzić ... miasto Sagunt w Walencyi
wolne Dawniej ... nastąpił Hamilkar Bar-
kas który ... Dawniej ... wrócił
Hiszpanii wierna ... Rzym
Z fakcyi w Kartagi za i przeciw ...
1 Barcynska Asdrubal gdy został zabity
to Annibal mianowany ... wodzem
ny od ... wojska ... w Hisz-
ni przez oblężenie Saguntu Dum
Roma deliberant Saguntum perit Sila Ro
6 legionów Rzymskich 24,000 piechoty 1800 jazdy
i ... wojsko sprzymierzonych Annibal ...

miał 50,000 piechoty 20,000 jazdy i kil-
kadziesiąt słoniów Hannibal wielki przez
odwagę i przez strategię a naywięcey
przez sprzymierzanie się tuteyszych Wypadki
Przeyście przez Pireneie przez Gallią Ro-
a naywiększe przez Alpy po tem ostatkom
20,000 piech. 6000 jazdy i kilkadziesiąt słoniów
Wypadki Ticinie Turinu wygrana potyczka
pod Ticinem nad [illegible] wygrana pod Trebią nad
gdzie dowodził Sempronius Rzym: po niey
przechodzi Annibal przez góry Apeniny
do Etruryi [illegible] na bagnis-
ka gdzie wiele wojsko bita a nad jezioro
Trazymena (Lago Castiglione) gdzie Flaminius
dowodził z całego woyska Rzym. 6000 i ci się
poddali Senat po potyczce 2 przegraney
mianował dyktatorem Fabiusza Cunctatora
a Minucyusza [illegible] jazdy Fabius
cunctando nobis restituit rem nayważniey-
szą zasługą [illegible] nie dozwalać na żadną
[illegible] a Annibal [illegible] w Italii [illegible]
wytrwałość Fabiana przez [illegible]
~~200~~ 216 przywrócenie Rzymianom, Varrona bitwa
pod Kannami Term. Varro Emilius
gdzie Rzymianie 40000 zabitych 2000 rycerzy zabitych
zostało się Rzymian 12000 które do Rzy-
mu Hannibal wziął Kapuę Rzymianie odbierają Kapuę i Ta-
rent 2° Sempronius wódz niewolników obiecawszy im wolność
za każdą głowę i zwyciężył 3 Filip III król Maced. Sprz. Kartagińczy
poraziony od Liwiniusza Syrakuzy wzięte od Marcella. Rzymianie
łączą się z Etolianami [illegible] i [illegible] Pergamu [illegible]
z Scypionami Publius i Gnejusz do Hiszpanii. [illegible] obu zabici [illegible]

ocalił wszystko zabiwszy 25000 Scypio syn Publiusza mając 24 lat
posłany do Hiszp: w uwadze przekonania będzie Kartagenę do
200 okrętów i niezmierne bogactwa a pomocą zabrane od ... Dobra
Scypio powrócił do Rzymu bed ... Konsulem dana mu władza wypra-
wienia do Afryki lubo stary Fabiusz temu się sprzeciwiał Klaudius
i Liwiusz konsulowie zbili Kart: pod Asdrubalem najmniejszy przyjaciel
mając Rzymianom przeciwnym ... zaś ... Numidii a
Syfax za Kart: Annibal przywołany do Kart: gdy się Scypio
wyladował wyprawił ... Wtedy widzieli się Scypio na
z Annibalem Masynissa bitwa pod Zamą 2 Ob. przy Falanga Kart:
zostawa pobita Rzymie ... gdy Lelius i Masy-
nissa powracając wpadli w tył Kart: i zupełnie zbili Kon-
Numidii największy do wyjścia się przyczynił pod ...
pokoju warunki 1° Kart: zatrzymała to co posiadali w Afry-
+ Hiszpania i wyspy na środkowem: uprawiona Rzymskiego z ...
kiu okręty wydadzą prócz 10 galerów, dla ... wydadzą
... i dadzą zakładników

O legiach iest militum agmen tam proprie Romanorum quam
phalanx Macedonum aut catervae Gallorum ~~...~~
nie byli do legii przypuszczani ani servi nec libertini ani seniores ani
capite censi najwięcej była ... to podług ... szwadron
albo oddzielnie całego ... velox ferrea albo od dowódców nad Korą
Epoka 3cia z przetrwałych turmos militum ... dzieliła się na 10 kohortes
od 201 do 133 ... Zniszczenie Kartageny Rzym wielka obecnie mody
Mało znaczące wojny przeciw buntującym się Gallom Hiszpa-
Wojna przeciw Filipowi II Maced: z przyczyny poselstwa Kar: Ha-
nnibala odniósł zwycięstwo nad Maced: pod Cynocefal po nim
Flaminius ogłasza na igrzyskach Istmiackich wolność całej Grecji Etolianie
i Nabis uzurpator Sparty ... nagrody ...
Wojna przeciw Antiochowi W: K Syrii 192 od tej wojny pociągnął
Annibal Antiocha ... najwięcej Przy Eumen K: Pergamu i Achejczykach
Syrya osłabiona przez ... Syrya przez Partów ... wyśliła się
zamiarami zawojowania Egiptu Antioch popełnił ... zamiast
brania Hellespontu stracił czas na Eubei ... Manatius Aeglius
wyprawiony Antioch opanował Termopile ... przedtem
190 przez ... Xerxes r 190 Scypio Azyatycki wygrał
bitwę przy Magnezyi w Jonii
+ Antioch prosi o pokój ... do góry Taurus wydanie ...
... zapłacenie pewnej summy

Persya

Astyages Król Medów syn jego
Kambyzes satrapa Perski syn jego
Cyrus został panem Persyi, Medyi itd pobiwszy
Krezusa i ~~jego~~ Lidią do swego państwa przyłączywszy
opanował Babilon aż nareście ~~przez~~ w wyprawie przeciw Massagetom [stapany] od Tomyridy królowej Mas: zabity został.

529 p. Ch. — 525 przed Ch. Kambyzes syn Cyrusa ~~przy~~ opanował Egypt wyprawa do Etiopii niepomyślna umarł z rany.

Po nim przez 7 miesięcy panował jeden z Magów pod imieniem Smerdysa brata Kambyzesa, ~~[illegible]~~ ten od spiskowych zabity został, z których jeden

Dariusz na tronie osiadł, naprzód uśmierzył buntujących się Babilończyków potem zawojował Indye.

Grecya

668 Spartanie ujarzmiają Messeńczyków
560 p. Ch. Pizistrat pognębiwszy partyą Megaklesa przywłaszcza

sobie rządy Aten, zbiera rapsodie Homera po nim syn jego

Hipparch panował jednak gdy przez spiskowych zabity

został

Hippiasz brat jego rządził Ateńczykami, lecz gdy ich bar-

509 przed Ch: dzo uciemiężał ~~[illegible]~~ od nich z Aten wypędzony został po nim

Klistenes syn Megaklesa w Atenach rządził

513 pr: Ch: Dariusz przeprawił się przez cieśninę ~~[illegible]~~ Bizantyńską aby

Scytów uciemiężyć co mu się jednak nie udało, Potem

wyprawił chciał Grecyą opanować co mu się z Tracią

i Macedonią pomyślnie poszło jednak inne miasta

487 Greckie oparły się Dariuszowi w tem umarł Dariusz

Rzym 753 przed Ch: Założenie Rzymu przez Romulusa ten dla

braku kobiet kazał porwać Sabinki skąd

powstało połączenie Rzymian z Sabinami

717 pr: Ch: nareszcie Romulus od Senatorów zabity został

Numa Pompiliusz po nim rządy objął

673 pr Ch urządził prawa i kalendarz, pan 43 umarł

po nim nastąpił

Tulliusz Hostiliusz pod nim przez walkę Kurya-
ciuszów i Horaciuszów przyłączono do Rzymu Albę
640 pr: Ch: longę P: H: został zabity przez Ankha Marcyusza.
Ankus ~~Atankus~~ Marciusz wojował z ościenne-
617 pr: Ch: mi narodami, umarł. Po nim nastąpił
Tarkwiniusz stary założył Kloakę i: t: p: nareszcie
576 pr: Ch: od synów An: Mar: zabity został. po nim
Serwiusz urządził lud, podatkę, nareszcie przez Tar-
534 pr: Ch: kwiniusza swego zięcia okrutnie zamordowany został.
Tarkwiniusz pyszny okrucieństwami wchował swe
panowanie między innemi zamordował M: Juniusza
którego syn Luciusz Juniusz uniknął śmierci udając
głuchego i głupiego skąd Brutus. Tar: przyłączył wiele
narodów do P: Rzymskich: Tar: był przez powstania Rzymian
pod J: L: Brutusem z Rzymu wygnany. ~~Taki~~ Tak był koniec
509 pr: Ch: władzy królewskiej w Rzymie. W następnych albowiem
czasach 2 konsulowie rządy sprawowali

Grecya

481 pr: Chr: Xerxes nast: Dariusza wyprawia się przeciwko Grekom, postępuł przez Trayę i Macedonią aż do Tessalii ~~[illegible]~~ wyszed

480 pr: Chr: przeciwko niemu Leonidas i przy Termopilach zbił go tak dalece iż Xerxes 20000 wojska utracił. Tego samego dnia zaszła morska bitwa przy Artemisjum z szczęściem dla Greków. W kilka miesięcy potém zaszła bitwa morska pod Salaminą w której Greckich okrętów było 380 a Perskich 2000. Po tej klęsce Xerxes wrócił do Azyi zostawiwszy w Grecyi z wojskiem Mar-

479 pr. Ch. doniusza. Nastąpiła bitwa pod Plateą między 110000 Greków pod Pauzaniaszem Kr: Sp: i Atris: a 3 razy większą siłą Persów z klęską dla Persów. W tem samem dniu zaszła bitwa w Azyi mniejszej przy Mykale która była przyczyną iż Xerxes z wojskiem z Sardow do Suzy uciekł. Potem Temistokles i Arystydes urządzili Ateny ~~przez~~ 2 razy w tej wojnie spalone

478 i otoczyli ie murem

460 pr: Ch: Ateńczykowie (pod Cymonem) pomagaią Egypcyanom pod (wodzą) Inarem do wyłamania się z pod władzy Persów. Cymon zbiia Persów, iednak gdy Persowie otrzymali posiłki ża-dna korzyść z tego zwycięstwa nie wynikła, i Ateńczy-kowie stracili 250. okrętów na próżno albowiem

456 pr: Ch: Megabys wódz Perski przywrócił Egipt Persyi

450 pr: Ch: Wzmocniwszy się Cymon wydarł Persom wyspę Cyprus

449 pr: Ch: Po tem napadł Cymon na Persów i zbiwszy ich tak na morzu iak na lądzie pozyskał dla Greków pokoy.

---

443 pr: Ch: W Atenach (po śmierci Cymona) Perikles pierwsze mieysce opanował Ten podbił Eubeę. ~~Wrzesła~~ Z zazdrości między

431 pr: Ch: Ateńczykami a Spartanami rozpoczęła się woyna Peloponeska (w) która ~~nalke przez panowanie Peryklesa przez lat 28 trwaiąca przez pięc rozsądek Peryklesa uśmierzona została~~ z różnem szczęściem prowadzo-

436 pr: Ch: na była wtem umarł Perikles. Lacedemończyko-

424 pr: Ch: wie za namową Perdikasa kr: Mac: wpadłszy do Att-

do Amphipolis Atenczykom będącym pod Tucydydesem
zabrali, za co Tucydydes wygnany, Kleon wódz Ateński
422 pr: Ch: także w Tracyi nic nie wskórał, ale życie utracił
Potem zawarto pokoy. Jednak ten długo nie trwał i
418 pr: Ch: wszczęte znowu nieprzyiacielskie kroki. Pomimo tey woyny
416 pr: Ch: mieli Atenczykowie drugą w Sycylii, gdzie woyskiem Ateńskim dowodził Alcybiades,
naywiększa tey woyny przyczyna. Jednak ta woyna za
oddaleniem Alcybiadesa nieszczęśliwie poszła, albowiem
Alcybiades z niektóremi z sobie Atenczyków udał się do Sparty
i namówił ią do pomagania Syrakuzanom woiującym
z Atenczykami. Od tego czasu także Atenczykom w
413 pr: Ch: Sycylii źle powodziło się i całe woysko utracili. Rząd
411 pr: Ch: Demokratyczny w Atenach zakończył się, a rządy oddano
Senatowi 400. Tym czasem za radą Trazybula przy-
wołany Alcybiades tak Spartańczyków pobił iż o pokoy
408 pr. Ch. prosili. Jednakowoż Alcybiades na wygnanie skazany został
Po nim Kleofon rządził umysłami Atenczyków
za iego przyczyną ~~nie~~ przyięto pokoy od Spar: opóź-

rowany. Po klęsce iednakże Ateńczyków przy Egos

405 przCh musieli zawrzeć bardzo niezgodny pokóy z Spartą.

Przez następujące 20 lat trwały ciągle woyne utarczki Greków z Persami, a późniey i Ateńczyków z Spartanami.

Persya

465 pr:Ch Xerxes przez spiskowych zamordowany został

463 pr:Ch po nim po różnych rozruchach nastąpił jego młodszy Artaxerxes ten chciał korzystać z woyny

425 pr:Ch Peloponeskiey wtem iednak umarł po nim Xerxes II nie panował iak 45 dni albowiem przez Sogdiana zabity został, wtem przybył

423 pr:Ch Ochus, kazał Sogdiana zamordować, i królem ukoronowany został pod Imieniem Dariusza umarł z

404 pr:Ch Artaxerxes po nim nastąpił. Brat iego młodszy

401 pr:Ch Cyrus zbuntował się przeciwko niemu, pomagali mu Grecy. Zaszła bitwa przy Kunaxa gdzie Cyrus lubo zwyciężca zginął. Przez wiele lat trwały różne rozruchy, walki, niezgody które

361 pr: Ch: Artaxerxesa odmienie przysprawiły. Po nim
Ochus ieden z Synów nastąpił który się nay-
więcey przez swoie okrucieństwa wsławił aż na-
338 reszcie otrutym został przez Bagoasa tenże trzeb.
336 szy wszystkich potomków Ochusa, ogłosił królem
Dariusza Kodomana którego poźniey także miał tro-
nu pozbawić a samego siebie królem zrobić, lecz
Dariusz przymusił go do wypicia trucizny
360 Philip opanował Macedonię. Poczém
ogarnął wiele miast greckich iako Amfi-
polis, Pydne i t: d: W Grecyi tymczasem trwały
377 różne zatargi Lacedemończykowie opanowali Te-
bański zamek Kadmeę. Atenczykowie podburzyli
371 całą Grecyą przeciwko nim. Epaminondas zbił ich
pod Leuktrą; iednak ten w drugiey bitwie

362 pr. Ch. pod Mantyneą poległ poczém iednak pokoy nastąpił. Nastąpiła woyna święta Filip
353 wezwany był od Tessalczyków przeciwko Lykofronowi którego woysko zbiwszy stał się panem Tessalii. Poczém wszystkie iego starania do tego dążyły aby moc Ateńczyków zniszczyć. Zawoiował i zburzył Olint. Potem opanował Tracyą, Teby, Focyą & ca. Chciał zabrać Perint a potem Bizantium co mu się iednak nie udało. Korzystaiąc z tego Xiążę pewien Scytyiski wpadł do Macedonii Zemścił się Filip wtargnieniem do Scytyi i wiele zdobyczy zabraném w powrocie bitwa z Triballami zaszła gdzie Filip zraniony przez Alexandra ocalony został

338 pr Ch Filip ruszył przeciw tho ~~udał się do~~ Lokrom, czém prze-
straszeni Ateńczykowie złączyli się z Teba-
nami Dla oparcia się Filipowi. Zaszła bitwa
w którey Grecy zwyciężeni, opanował zameh
Tebański, zwołał radę do Koryntu na którą
stanęli posłowie wszystkich miast greckich
oprócz Lacedemończyków tam uradzone aby
Filip z Macedonami i 200000 Grekami Persom
woynę wydał. ~~Jednak~~ Nastąpiły różne fa-
milyine niesnaski a potem spisek którego
skutkiem było iż Pauzaniasz zamordował
336 Filipa

Die wenigen Sträucher, die hier wachsen sind blutreini-
gend und also gerade für ihr Bedürfniß die äußere Luft
ist im hohem Grade dephlogistisiret .... So entschädiget
die Natur und wirkt harmonisch in allem was sie wirkt.

Die Grönländer werden, harter Schicksal zu Winters
Zeit in ihren Höhlen oft gezwungen vom Saugen eines
eigenen Blutes sich zu nähren. Hier und an einigen
anderen Orten der Erde sitzt die harte Nothwendigkeit.
auf dem höchsten Throne, so daß der beinahe die Le-
bensart des Bären ergreifen musste Und dennoch
hat er sich überall als Mensch erhalten – Die Na-
tur wollte versuchen welcher gewaltsamen Zustände
unser Geschlecht fähig ~~zu~~ wäre und es hat seine
Probe bestanden

Die Lappen ~~bewohnen~~ Bey Ihnen wird die Größe
aber die runde Plattigkeit nimt ab. die Backen
runden sich, das Auge wird dunkelgrau i schwar-
zen Haare färben sich gelbbraun mit einer
äußeren Bildung thut sich auch die innere
Organisation des Menschen von einander wie
die Größe die sich dem Strahle der mildern
Sonne entfaltet

Der Samojede ist gleichsam der Neger unter
den Nordländern, die starke Mannbarkeit der
schwarzen Ringern die Brüste der Samojedinen macht
sie den Negern noch gleicher

Die Neger Es ist ein Oel womit die Netzhaut gefärbt ist
Das Wollenhaar erläutert sich eben daher Da die Haare
nur vom feinen Safte der Haut leben und zwar widerna-
türlich in der Fettigkeit sich erzeugen, so krümmen sie sich
nach der Menge ihres Nahrungssaftes. Die aufgeworfene Lippe
wird auch bei weissen Menschen in der Physiognomik für
das Zeichen eines sehr sinnlichen Menschen gehalten Was
Wunder also das bei diesen Nationen denen ~~sinnliche~~ andere der
sinnliche Trieb eine der Hauptglückseligkeiten ihres Lebens
ist sich auch von demselben äussere Merkmale zeigen
Trat der Mund hervor so ward eben dadurch die Nase
stumpf und klein die Stirn wich zurück

Der Ursprung des Christenthums. Sonderbar ist es daß eine
Revolution die mehr als einen Welttheil ~~betraf~~ in dem verachte-
ten Judäa hervorgegangen. Jedoch war diese Revolution
geistig und die Juden bewiesen vor allen anderen Völkern

aus alter Zeit Schriften ~~auf die~~ Ihre ganze Verfassung
gebauet war. Aus ~~diesem~~ dem diesem ~~hatten~~ hatte sich nach
und nach das System von Hoffnungen eines Königs gebildet
der sein verfallenes Volk retten sollte – und jetzt war die Zeit da
die diesen Träumereien auf ihrem Gipfel ein Ende machen
sollte. Es erschien ein Mann aus dem Volke dessen Geist
über ~~Hir~~ Hirngespinste irdischer Hoheit erhaben, alle Hoffnun-
gen, Wünsche und Weissagungen ~~zu verstellen, gingen~~
~~unter; und jetzt war die Zeit da, die diesen Träumereien~~ Reichs
der Propheten zur Anlage eines idealischen Reichs
vereinigte.

Nach Christi Denkart sollte das Christenthum ein ächter Bund der Freund-
schaft und Bruderliebe seyn. ~~Davon~~ Daher ist Ihre schnelle Ausbrei-
tung zu erklären. Die Wolthätigkeit war in dieser Gesellschaft
allgemein Reichere zogen durch Almosen Arme an sich

Das Christenthum soll eine Gemeine seyn, die ohne weltlichen
Arm von Vorstehern und Lehrern regiert würde, als
Hirten sollten sie der Heerde vorstehen, aber in der
Zeitfolge behandelten die Hirten ihre menschliche
Heerde als wahre Schaafe – es ward eine Tugend

den Gebrauch seiner Vernunft aufzugeben und statt eigner
Überzeugung dem Ansehen einer fremden Meinung
zu folgen – eigne Meinungen wurden hartsinnige
Ketzereien – Man wollte aus der H: S: beweisen was sich
aus ihr nicht beweisen ließ. Damit häuften sich Ketzereien
und Systeme – Um etwas gegen der gegenseitigen Parthey
zu beweisen erfrechte man sich Episteln zu verstümmeln
oder gar falsche unterzuschieben daher die zahlreichen
Erdichtungen von Wundern. – Aus dem Geiste der Trägheit
der Morgenländer entsprang das Klosterleben das weder
dem Lande weder dem Christenthume angemessen
war

Auf eine vollkommnere Einrichtung der Dinge zum Besten
der Völker mag das Christenthum im Stillen gewirkt haben
ein vollkommner Staat ist durch dasselbe nirgend zum Vorschein
gekommen

Twierdzeniu opór bowiem drugiego równiey czy siła
od oporu gruntów i dlatego to wszystkie się prawie
rzeki mniey więcey w kierunku nie gdzie biorą
— W początkach pochyłość gruntu może sama
nadać kierunek rzeki bez siły tey wodnej
impulsyja nadewszystko samotnych ...
nie wody sprawia się pospolicie dlatego to
rzeka może nie który y który zmienić drugą
bez ważnego rozumienia ale sprawia inaczey
Niektóre rzeki mianowicie ... przyczy-
na tego się grunt niewielkie mające pochyło-
ność ... impulsyi ... pospolicie
często robią zawadę, w Arabii i Afryce ...
zamienia wody w ...

Uwaga: Wszystkie prawie wody Afryki
i ... Europy i większa część Azyi
wpadają do oceanu Atlantyckiego albo do
jego odnóg

[illegible] są zbiorami wody otoczonemi ziemią
ze wszystkich stron maią klasy 3 przedzieli-
ć można 1° Maiące odpływ lecz nie przyj-
muiące żadnych wód bieżących tak nie tworzą
inna od ... wielu ... które ... do tey
... [illegible] ... ...
wypływaiące nie ... przed ... mnie mayda
odpływu w swoim wodozbiorze 2° klasa ... do
... zamieniaią ... które przyimuią

i uwspomnieni biegunu lody twarde które morze
ścięte i uważane iako też przyimowali płótno
wiady rozwiiaią wiary znayduią identyczne około
biegunów nawet iako w nayzawiestszey rzeki w
padaiący z tego wystawa niezmierna trudno
do wytłomaczenia. Są nawet takie w których
wielkie rzeki i nie znaią żadnego od
płynu widocznego np. trafy rzeki, Tytyka
w Peru Asfaltyd czyli morze martwe i
Morze wtórnie nazwać 1 tylko morze 1 spotyn
ciągły znayduie się na tey kuli na kuli znayduie
się od 1 do drugiego bieguna obeymuiący 6
milionow mil □ powierzchni tey $\frac{2}{3}$ kuli pow
Morza dzieli się ona z wielkie tora których
1sze nazwiesz 3 oceany a drugie 1 tylko

I. Wielkie Tore południowe więc zaymuiące nay
większą część $\frac{1}{2}$ kuli wodney zamykaiące
1o Ocean południowy nazwany teraz morze lodo-
wate południowe granica iego oznaczona
od przylądka Horn do przylądka dobrey nadziei
[illegible] do ziemi Diemen a przechodzi przez
środek Zelandyi
2a Morze spokoyne dawniey ocean cichy teraz
Ocean wschodni nazywaiący a) wielki Archipelag
v część zwiaży [illegible] na wschód
Markora między nową Zelandyą wyspami
Japonii na północ, a na wschód ziemiami
[illegible] opatrzony na wielkiey [illegible] de Torres

b) Ocean wsch: północny między Azyą a Ameryką
c) Oc: wsch: południowy od wysp wielk: archipelag
aż do Ameryki południowey naprzeciwko
3cie Oc: Indyjski aż do

II 2gie Ocean zachodnie tworzy pewien gatunek kanału
ciasnego między dwiema wielkiemi lądami zamykający
4 Oc: zachodni który się dzieli na 3
a) Oc: północny granicę swoją z Baltickiem od południa
~~[illegible]~~ wyspy Faroe i Islandyę a
morze Niemieckie ze północnym [illegible] swemi
częściami
b) Oc: atlantycki granicę swoję od przylądku na
więcey [illegible] od Brazylii do cyplu nay
więcey [illegible] afrykańskiego z zatokami [illegible]
i Hudson [illegible] morze [illegible]
c) Oc: etyopski początkiem od danej naypółnocney linii
na ocean Atlantycki aż do [illegible]
linii między Florą a [illegible] dalszej nadziei
Uwaga nayprzód [illegible] [illegible] [illegible] aż [illegible]
początkiem od [illegible] lodu na [illegible] aż do [illegible]
[illegible] [illegible] linii y 2gie [illegible]
morzy wody iak wiemy dla [illegible] [illegible]
całości [illegible] wodney potrzeba [illegible]
tym sposobem aby nowa Zelandya była iego
nayzupełniey [illegible]

~~[illegible]~~ kształt tego zachodniego jest równie ode-
rwany jest do gatunku kanału który się zowie
ku Amerykanom Tworzą się z jednej strony wielkim
Torem przez cieśninę Beryng z jednej przez oce-
anu otwór z oc: Atlantyckim. Morze zwadzone
odpowiada odnodze Atlantyckiej morze Bałtyk
z mniejszym odpowiada zatokom Baffin
i Hudson Druga i Atlas ale nam nieznana
przyczyna mniemanie uczonej podług pewnego
porządku rzeczy iżby na kształt i na wodzie tej
zewnętrzne ulegać ustawnie części na
tenże ~~bez~~
Równia mórz jest w ogólności ta sama czyli
pochodziło od równego ciśnienia z wszech
stron które działają wszystkie płyny na
na siebie wzajem nie płyn ważący się
w zewnętrz całości ma powierzchnią obliczną
do Horyzontu a padalną do ziemi
Odnogi i morza zwadzone zwłaszcza wspólnie
two z morzem i oceanem mają wodę wyższą
~~od~~ oceanu a bałtyckie i śródziemne
mają nawet swą równią podług pór roku
Poruszenia oceanu wody morskiej dlatego iż
wieczne mają zachowanie w tej trzymaniu ustępu-
ją wzruszeniu, albo ich gęstości i ciężkości cię-
gną się do utrzymania ich w stałej równowadze

maią a tem wszystkiem aż do pewney
głębokości ruchy wszystkie wzmiankowane Ruchy
Oceanu można podzielić na 3 ogólne
podziały albo podług sprawców których
skutkiem ruszaią się wszystkie albo podług
natury działaczów. Co do rzeczy sprawców
Różnica w kierunku różnorodne ruchy na
Horizontalne i vertikalne w pierwszy rzędu
stoią nie po powierzchni skutki w drugich
zbliżą się i oddalą od środka ziemi.
Co do rozciągłości i trwałości ruchu zależy
różnica między kołysaniami wody, a w któ-
rych cała massa wody iest poruszona z granic
a między wahaniami ondulacyą w których
ruch przechodzi od iedney massy do drugiey
Podług natury działaczów ruchu znamien-
nych można gatunki ruchów morskich
1° wzbrania (Aestus marinus) zależy z ruchami
gwiazdowemi — Prądy ogólne i mniey więcey
szczególnych maią swoią przyczynę w samym
że ... który iest przeciw poruszony
razem z ruchami ustawicznemi — Ruch
atmosferyczny od wiatru zdziałany
Postrzegać się daią między zwrotnikami aż
do 30° szerok: prawie stały ruch ustawiczny wody
oceanu który ze wschodu na zachód

Wschodnich a tak padalszym do kierunku
z wiatrów alizowych tak przeciwnym
rotacyi kuli. Regularny napływ do strefy
[illegible] [illegible] się aż do wszystkiem [illegible]
i daty się [illegible] Dla schwytania
wiatrów alizowych to i same [illegible] płynie
z strefy [illegible] do [illegible] i nie sama tylko
wiatry alizowe są do tego powodem atmo-
sferycznym Przyczyny się powinna [illegible] gdyby
od samego tylko wiatru był powstawany
Lecz jest więcej [illegible] od bieguna ku
równikowi ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ [illegible] do podnoszenia wiatrem
[illegible] Musson ~~Przyczyna~~ [illegible]
od bieguna ku równikowi jest w lód zamie-
niony [illegible] która jest cięższa od wody pod
równikiem upada do wód [illegible]
[illegible] [illegible]

Przyczyna ogólna temperatury

~~[illegible]~~ atmosfery

Słońce naturalnie ~~[illegible]~~ jest źródłem ciepła [illegible]
[illegible] jest powietrze tem ciepło jest [illegible]
[illegible] ciepła [illegible] jest od kierunku
[illegible] [illegible] [illegible]

promieniami uderzać i ziemia cendlerij od
pewyatko ze Sonca na ekliptyke cieim
poroźny spada i promieniami tyrze więkrenie
ciele moc i tam więcey ich spadana ale
promieniami 2° od kiegom dnia ciepło
tyleko południowego który apsi nie ziemie
Wniosek A więc daleko cieplej po kilku nawie
tygodni po Solstitium niżeli w samo solstitium
2° dlatego cieplej o godzinie 2giej, 3 po południu
niżeli w samo południe
3° że pasami ziemi zachodnio południowie
iest naycieplejsze a wschodnio północne
nayzimniejsze

Pory fizyczne

Pasy ziemi

Pas zimny północny od koła biegunowe
do koła biegunowego arktycznego ~~północnego~~ ma mil $\square$ 4,122,524 $60°$
2° P: zimny od koła biegunowego do bieguna
antarcktycznego tyleż
3° Umiarkowany północny 6,735,144 tyleż pas
umiarkowany południowy
Pas gorący 10,102,716 Summa 24,818,052
Pas gorący to tylko ciemny okrywa ... ?

1mo zatrzymania powietrza na lato 2do zimne
Gorąco panuje tamże ciągle przez 10 aż do 15
3^{tio}: we wszystkich porach roku — Rozróż-
niać należy pomiędzy temperaturą która
panuje kiedy słońce jest w Zenicie czyli
kiedy jest u nich lato a tą która ma
miejsce w stanowisku przeciwnym to
promienie pod kątem padają o tej porze
rozwartym i [illegible] [illegible] znajdują
wszelkiego rodzaju klimata np. Senegam-
bia (w południowej Afryce dawniej
Etiopia na północ Sudanu [illegible]
na przez Maurów i [illegible]
Mauretania) [illegible] [illegible] Indyjskich
[illegible] spalone są od słonecznego
ognia wszystkie zaś brzegi [illegible]
wielkich [illegible] gdzie panuje [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] temperatura [illegible]
w [illegible] [illegible] [illegible] zimowe zaś [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] od [illegible] jest
[illegible] [illegible]. Przymiarkowane
[illegible] [illegible] i [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] a [illegible] [illegible] [illegible] to
4to [illegible] [illegible] nie jest znany w [illegible]

gorącym ani tém tropikom tak dzieli pas
umiarkowany bliższe strefy umiarkowaney
północney należącey między zwrotnikie-
m i między 23°30' a 35° szerokości jest do
pasa gorącego podobna od 35° do 40° mrozi na zaim-
ni ani mocny ani trwały a śnieg jest dziwem
— Nayszczęśliwsza ta pora natury jest nayregu-
larniéysza i nayprzyiemniéysza ona się ciągnie
między 40° a 60° pod temi to szerokościami
mieszkaią ludy nayoświeceńsze mocne i wy-
kształcone i [illegible] Zdaie się że tu
[illegible] natury w ogólnem
umiarkowaniu na geniusz i dowcip
a mieszkańcy nieprzerwaną pracą
[illegible] [illegible] [illegible] otworzyli
z ziemi skarby nayobfitsze. Od 60° do
78° [illegible] zdaie się być smutnym krajem
zamieszkanym w północnéy połowie
przez [illegible] pory dostarczają ciągłym
[illegible]. Długiéy zimy po [illegible] następuią
nagle upały prawie [illegible] Działanie
promieni słonecznych iest tak [illegible]
pastwiska i [illegible] bez [illegible] dni
nadzwyczay długich działaniu ich [illegible]
się [illegible] [illegible] podatnym [illegible]

pod strefą gorącą domów i pobrania wdroże
południowe tabeli które większego mam—
Tą gorącą znajdujemy to znowu Bergen
w Norwegii i całym brzegu tego kraiu mimo
60°a 70° ma zimę bardzo dżdżystą a zimną
i mrozy nie są wiel.

Klimata fizyczne, Klimata są dwoiakie matematyczne i fizyczne. Kli: matematyczne dzielą się na miesięczne i godzinne. Klimatów miesięcznych jest sześć z każdej strony od Koła biegunowego do bieguna a więc 12. Klimatów półgodzinnych po 24 z każdej strony równika wszystkich 48 a więc glob dzieli na 60 klimatów czyli kół równoleżnikowych z których się mierzą dlatego że są tak bardzo oddalone równoleżnika w którym jest między dnia a żeby miesiąc nocą pod drugiem równoleżnikiem z miesiąca. Półgodzinne zowią się dlatego że są tak bardzo oddalone się równoleżnik od równika, który jest o dnia 22 czerwca dzień jest o pół godziny dłuższy a 22 grudnia o $\frac{1}{2}$ g. mniejszy do drugiego oddaleniu się oddaleniu godziną mierzącą od równika aż do Koła biegunowego. Począwszy zaczynając

46° 54' Pas umiarkowany ktory pomiedzy
23°.27' a miedzy 66°.33' z kazdey strony a miesci
kazdy blisko po 43°. Pas zimny od 66°.33'
do 90° a mieszcza kazdy po 23°.27'

Szerokosci miejsca stopnie	minuty		Rozciągłości klimata stop.	min.
		na klimata		pułgodzi
0°	0		0	0
8	34		8	34
16	43		7	27
30	46		6	46
~~6~~	8		6	6
66	32		0	4
		Klimata miesięczne		
67	23		0	51
69	10		2	27
81	5		5	34
90	0		5	55

~~Ta ut~~ Roznica miedzy klimatem ~~Ptolemeusza~~
~~a Astronomiczna~~
~~Pasy~~
Klimata fizyczne czyli niezwyczaiste zalezy od
wiela bardzo przyczyn miedzy innemi to
są najważniejsze 1° wyniesienie grunta 2°
~~pochyłosc~~ wystawienie miejscowe 3° pokrewna
gór kraiu 4 bliskość morza 5° wiatr panujący
6 gatunek gruntu 7 obszerność uprawy i ludności
w miejscu kraju ... ...

w szczególnym sposobie, dlatego że [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
klima ostrzejsze niżeli zachodnie północ-
ny się atoli [illegible] [illegible] [illegible]
Moskwy z [illegible] Danii [illegible]
Tartaryi nieprzerwaną równiną z całą Europą
wschodnią dalej [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Wyższe
[illegible] [illegible] [illegible]
z [illegible] [illegible] [illegible]
równie [illegible] w krainach [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
wystawione na północne strony
Wszędzie za przyczyną [illegible] [illegible]
kiedy w [illegible] [illegible] na
[illegible] [illegible] przyczyną zimna
2° Położenie i wzniesienie gór [illegible] [illegible]
nia na klimata [illegible] sposobem albo
przyczyniając [illegible] [illegible] w powietrzu
albo zatrzymując i odwracając wiatry. Skutki
te bardziej się [illegible] dwa kiedy same gór
[illegible] lasami, te bowiem [illegible] kraie
gór wyniosłych [illegible] [illegible] [illegible]

dostarczaią nadewszystko mnieyszy wczesny ch-
miast ~~Góry~~ nie przykłada nastąpliwaći ięsiży
przyczyniaiąc się do wczesnieyszego spotrzenia
od Płodów. Do przyczyny zastanowienia Skandynawii
od wiatrów północnych czynią iż
uważaymy na przeciwne Syberya iuż naiem
naygorszy [illegible] bagany Dacias albo Ukr-
[illegible] zastanawia od północnia kiedy
[illegible] wystawiona iest ten nadny
[illegible] ładownaty bieguna
północnego.

4° Natura gruntu mniey wpływaią ziemi
na klimat przez odbiianie ciepła
albo odbiia promienie Słońca w atmosferę
albo nie odbiia, 2° albo dłużey zatrzymuie
ciepło, albo nieaby go nie zatrzymuie
piaski odbiiaiąc promienie Słońca w
atmosferę ciepło, bagnisty grunt nie odbi-
ia i wymieszany ~~[illegible]~~ zimna, ziemia czarna
naydłużey zatrzymuie ciepło, ziemia wapie-
nna naymniey zatrzymuie ciepła

5° Uprawa gruntu przyczynia się do odmiany
gruntu.

6° Wiatry panuiące w kraiu albo li wiatry
[illegible] wszystkie [illegible]
przyczyn natury, [illegible], i tegoż zale-

od wystawienia słońca (nie należy wszelkiej
przyczyny ani ubrania z tam którego szczęście
lub dotknięcia szczęście) większe i drugą klimatu
i zimna drugiego nad wszystkimi z uta-
wionymi większy w na ziemi części całe
wielkiego i łatwego tego dużo jest także niektóre
nie zimnej strefie które potu-
tak dalej z całą mają zimna i więcej
ogrzewająca które jest w ustawicznym
ruchu. Każdy wiatr w strefie umiarkowanej
przychodzący od którego bieguna jest zimny
a każdy co od równika wieje ciepły
Każdy kraj mający między sobą a biegunem
morze jest cieplejszy niż [illegible] mają-
cy między sobą a biegunem ląd, każdy
który mający między sobą a równikiem
morze jest chłodniejszy niż przeciwnie
położony. Te 2 zasady do przyczyn potwier-
dzonego [illegible] obserwacyi i [illegible]
cej ogromne większe które są [illegible]
powietrza [illegible] wschodów [illegible]
samemi [illegible] na pewnej
[illegible] przyczyny [illegible] i położeniu [illegible]
[illegible] nawet [illegible] ogrzewana [illegible]
od wielkiej Afryki przez [illegible]

wszystkich okolicznościach koniecznie wschód się
domaga najkorzystniejsza ziemia na co dlatego po-
czesie i [illegible] ze strony wschodniej [illegible]
ziem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Europejskiego dla [illegible] morza Północ-
nego [illegible] [illegible] Północna [illegible]
72° Wiatr [illegible] przechodzi północno
zachodni bardzo wyniosłe i otwarte [illegible]
wie [illegible] [illegible] ciepły w [illegible]
umiarkowanych pomiędzy zwrotnikami [illegible]
[illegible] przechodzi północnozachodni mało
wyraźnie [illegible] gorący [illegible]
[illegible] ciepłym i wilgotnym wiatry będące
powietrza na górach nie mogą przedstawić
szczególnego [illegible] [illegible] 19 albo
[illegible] [illegible] gdzie szczególniejsze
zmieniają wilgoć co do wiatrów północ-
[illegible] [illegible] [illegible] wilgotne [illegible]
i [illegible] wyrównanie [illegible] ten sam [illegible]
[illegible] wiatrów [illegible] lub ciepłych
wilgotnych lub suchych wpływa niezmiernie
na zdrowie klimatu na wegetacyą a na-
wet na organa a [illegible] [illegible]
[illegible] przewidzieć dla [illegible]

mamy jedynie za pomocą panujących wia-
trów tego przetworzenia [illegible] braku w Europie
północnej wiatry północne i wschodnie
są niezdrowe bo przechodzą z [illegible] rozum-
niemi w systemie mniejszym w Europie
północnej tem samem skutek czynią wiatry
południowe zachodnie więc prawdziwie
jest to twierdzenie że klimat [illegible]
od [illegible] wielu kombinacyi mniej więcej
aby można ułożyć jakąkolwiek klassyfikacyą
ogólną. Tu innowacya teoryi [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] nie
[illegible] [illegible] [illegible].

Działania wykonane dla oznaczenia kształtu i wielkości ziemi

Usiłowania w oznaczeniu względnym [illegible] kształtu i wielkości ziemi Arbusa, Eratostena Possydoniusza i innych uczonych starożytności każdy spokrewną znam tylko wzgórze wiadomości ważnego wypadku dla potomności. Grecy i Arabowie rozumieli się co do mniemań i daty były od dozy [illegible] prawdy. Niemiec [illegible] [illegible] [illegible] działania [illegible] [illegible] [illegible] przestawał Snelius i Riccioli.

rozmili o 7,550 sążni względem stopni które
zadawał stopniowi południka Norwood
przedsięwziął w roku 1635 łuku południka
między Londynem a Yorkiem i określił że
do prawdy padaiąc z niemi stopień prob.
57,300 sążni ; Picard fran. zmierzył łuk połud-
nika między Amiens i Malvoisine i nalazł
na 1°, 57,060 s. Cassini sprawdzał ten rachunek
naznaczając 57,074 s. u Galea 1° równika wynosi
15 mil polsk. to jest sążni polskich 12,456

68 Pamiętne doświadczenie dało się dostrzec
iż figura ziemi nie doskonale sferyczna
to jest z obserwacji którą zrobił Richer
w Cayennie w roku 1672 zegar jego wahad-
łowy który był regulowany w Paryżu
do ruchu czasu średniego będąc przeniesio-
ny na Cayennę oddaloną od równika
na 5° blisko spóźniał o 2'28". Ciężkość zatem
stąd iż ciężkość mniejsza jest tam niż
a wzrasta ku biegunom w regularnym postępie
tak dalece iż ciężar ważący w Paryżu 100000
ważyłby tylko w Cayennie 99,553 a przeniesio-
ne Ciało w Laponii ważyłoby 100,137

Ziemia pierw o w $\frac{2}{3}$ wszyści nay kamienny
iest albana wody napełni się bez morię
złożona się ciężna i tak się iakaś od bieguna do
bieguna albo przy do formami i linii korzystny
wyrażający sposób od tej ziemskiej trzeba
iak powiemy i z kształtem nie trzeba ale na
tey linii korzystny przy sobie na mole twarde
na każdy twardy tey linii nierówne kształta
który ego być twardy przystał do twardego po
i miał do samo zakryciem tym sposobem
światła ich ziemskiej wypada uważać iako
stoiący twardym kształ w równy ważkiemi
tożsamo naturalnych do równych promieni a
po używać zakrywaniem kształtem miało
nierównym promieni sposobem mający
każdy twardy światła promieni kształta
do niego przystającego formy iako
wypada wiemy mieć o dalsze przyrodzenie
których na równych punktach ziemi
światła tey się wszystkich kiedy każdy
twardy światła nie może się przypadać
padać będą równo ale bliższe światło
ziemi kształty w każdy te ziemia iest my
światła sposób równy miara a oddzielny

ćwierci iey mały handrzey od obwodu od linii
sprawy przy równiku iak tu wiatr przy biegun-
ie: zatrzymuiemi ćwiartka naymnieyszego
iest większe iak biegunowego. Ponieważ
ćwiartka przyznaiącego do równikowey iest mniey-
iak przy biegunie. Jeżeli więc te ale ćwiartki
południka zawieraią też same stopnie składają-
ce: każdy zatem stop. 1° południka więc ćwiart-
przy równiku iest krótszy od biegunowego
t.i: mierząc te ćwiartki stopnia lub przeciw-
dziełka przeciw wiadomego i stopnie a przy rów-
niku powinna być mniejsza niż
przy biegunami. Ten więc wielki różnica iest większa
na przed [illegible] a ustanowienie a przed
biegunami długości stopni południkowego
równa powinna od równika ku biegunom
i koniecznie większy my [illegible] ul [illegible]
dzenie tego wniosku

NB. Pierw[illegible] prawi: zamyka 3 stopnie [illegible]
w Peru pod 30' szerokości [illegible] stopnia południowi
podług Bouguera zamyka 56,750 sążni francu-
zkich. Francyi pod 47° 12' podług Mechain i
Delambre ta długość 1° pod 57 018.4 w Laponii
pod 66°20' podług Maupertuis zamyka 57404

Stąd się okazuie iż stosownie pokrewnicki
19 uważ wszystkie ~~dm~~ zmieniania jest
spowodzą myśli bystro otworzyste niebaluśta
umacnia się do których należą od tegoż
mürzeku ziemi pod południkiem przed niem niebios
zawiera 3,271.226 pr: fr: a taki pod biegunem
zawiera 3,261.432 a zatem gar: 6 [illegible]
ile ziemi pod równikiem zawiera 9794

n Exam) Charakter narodowy

Defini: Określenie charakt: Charakter w znaczeniu moralnym
iest usposobienie duszy unoszące nas do czynienia
pewnego gatunku handlu niż do innych przyrodzonych
Char: narodowy zaś iest to usposobienie dusz wszystkich
których potrzebą iest dać handley w jednym niż
w 2gim narodzie który usposobieni tutkaiących wszystkiey
części mieszkańców stanowi char: narodu
Użytecz: przedmiotu
Trudności czytelnego opisu charakteru wynikaiące
albo z natury rzeczy albo z przyczyn zewnętrznych
Kotbue Malte-brun, Mentele i wiela innych fałszywie cha-
rakter opisali
Różnica w charakterach między iednym a 2gim narodem
Np. Austryiakiem i Lauderze Hiszpanem Francuzem
Lesager oranny char: między francuzem a Hiszpanem
w 18 wieku franc: wesoły, otwarty, gościnny, [illegible]

ber nieśmiały, słodki godętliwy, stokrotny niecierpli-
wy na dolegliwości [illegible] porywczy, skryty, samolub
niewczesny, obrzędowy do urządzenia stały, poważny, umiarkowany
wytrzymały

Przy. w charakt: tegoż narodu w różnych epokach
i do pewnych punktów np. dawni Assyryjczykowie
i dzisiejszemi mieszk: Abker bigan z dawnymi Medami
i dzisiejszemi mieszkan: Serwan i Gilan

Wielu punktach podobieństwo między dawnymi mieszka-
ńcami a dzisiejszemi mieszka 1go kraju np. dawni
Fran: i mieszkań Galii opisanemi przez Cezara Ger-
manami Tacyta a przez P. Sthael

4 Różnica w mieszkańcach tego samego kraju
~~Ojco~~ Mieszkańcy Egyptu

5 Różnica między ludami blizkiemi a podobnie
między odległymi np. Chińczykami i Egypcy

6 Przyczyny do oznaczenia fizyczne wpływy mające
na charakter

Stan fizyczny kraju i stan moralny ludu wpływa na
na charakt. Stałość i podobieństwo charakt. z przyczyn
stałych i jednakich a zmienność i różnica z przyczyn
zmiennych podległych i różnych wynikać musi. Klimat
Stan fiz: kraju jest tem, czem powietrze [illegible]
wpływ [illegible] lub wilgoci — lub stałościami [illegible]
w dowolności [illegible] gorących lub [illegible]
[illegible] lub [illegible] — [illegible] lub niestałości [illegible]

i gatunek [illegible]

Stan moralny, ofiarni religijne, wychowanie, system rzadu prawa rodzay pracy mieszkańców – drażliwość et aegri

Dawad [illegible] zdania piszącego na char: z Hippokratesa

(Galen de nexu corporis cum anima)